DR ANDRIJA SPILETAK

PAPA PIJO XI.

14447

4

Dr ANDRIJA SPILETAK

PAPA PIJO XI.

ŽIVOT I DJELA NAMJESNIKA KRISTOVA

DRUGO IZDANJE

HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO sv. JERONIMA

ZAGREB MCMXXIX.

OVA JE KNJIGA U PRVOM IZDANJU IZAŠLA SAMO U 300 LUKSUZNIH PRIMJERAKA, OD KOJIH JE PRVI ODASLANSTVO HRVATSKOGA KNJIŽEVNOGA DRUŠTVA SV. JERONIMA ODNIJELO U SVIBNJU GODINE 1929. NA DAR SV. OCU PAPI PIJU XI.

ORDINARIATUS ARCHIDIOECESIS ZAGRABIENSIS.

NR. 3088.

NIHIL OBSTAT.

KREŠIMIR PEĆNJAK m. p.
censor.

IMPRIMATUR.

Dr. DOMINIK PREMUŠ m. p.
Episcopus Auxiliarius, Vicarius Generalis.

Da um Zagrabiae die 2. *Maii* 1929.

IZDALO HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO SV. JERONIMA. — UREDIO DR JOSIP ANDRIĆ. — JERONIMSKA KNJIGA TRISTOTA, OTKAKO HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO SV. JERONIMA POSTOJI.

PEDESETOJ GODIŠNJICI MISNISTVA

Sv. OCA PAPE PIJA XI

1879. — 1929.

POSVEĆUJE

HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO sv. JERONIMA

PRIGODOM ŠEZDESETE GODIŠNJICE SVOGA OPSTANKA

1868./69. — 1928./29.

SAV KATOLIČKI SVIJET SLAVI PEDESETU GODIŠNJICU MISNIŠTVA SV. OCA PAPE PIJA XI. UČENA DRUŠTVA I POJEDINI LJUDI IZDAJU OMAŠNA DJELA, U KOJIMA SE ISCRPLJIVO PRIKAZUJE ZNANSTVENI RAD, ŠTO GA JE SADANJI PAPA RAZVIO KAO BIBLIOTEKAR AMBROZIJANSKE KNJIŽNICE U MILANU I VATIKANSKE KNJIŽNICE U RIMU. BOGOSLOVI, SOCIJOLOZI, POLITIČARI, DIPLOMATE OCJENJUJU NEUMORNI RAD, ŠTO GA KRISTOV NAMJESNIK I NASLJEDNIK APOSTOLSKOGA PRVAKA NA SVETOJ STOLICI U RIMU SUSTAVNO RAZVIJA NA KORIST SVEGA ČOVJEČANSTVA, OTKAD JE U SVOJE RUKE PREUZEO KORMILO PETROVE LAĐE. DRŽE SE UČENA I PUČKA PREDAVANJA, PIŠU SE KNJIGE, KNJIŽICE I ČLANCI, DA SE U SVE SLOJEVE UNESE ŠTO VIŠE SVIJETLA, DA I KATOLICI I NEKATOLICI ŠTO JASNIJE MOGU UPOZNATI: TKO JE PIJO XI. I ŠTO JE ON URADIO KROZ 50 GODINA SVOGA SVEĆENIČKOGA ŽIVOTA.

NA SV. OCU PAPI KAO VIDLJIVOM GLAVARU OSNOVAO JE SVOJU CRKVU BOŽANSKI NAŠ SPASITELJ, KADA JE SV. PETRU, A PO NJEMU I SVIMA NASLJEDNICIMA NA STOLICI SV. PETRA REKAO: »TI SI PETAR (STIJENA), I NA TOJ STIJENI SAZIDAT ĆU CRKVU SVOJU. I TEBI ĆU DATI KLJUČEVE KRALJEVSTVA NEBESKOGA, I ŠTO GOD SVEŽEŠ NA ZEMLJI, BIT ĆE SVEZANO I NA NEBU, I ŠTOGOD RAZRIJEŠIŠ NA ZEMLJI, BIT ĆE RAZRIJEŠENO I NA NEBESIMA.« (MAT. 16, 18.) SV. PETRU I NJEGOVIM NASLJEDNICIMA NAREDIO JE ISUS: »PASI OVCE MOJE, PASI JAGANJCE MOJE!« NJIMA JE U PRVOME REDU NALOŽIO, DA U DANIMA KUŠNJE I BORBE »UTVRĐUJU BRAĆU SVOJU« U VJERI. NJIMA JE U PRVOM REDU REKAO: »TKO VAS SLUŠA, MENE SLUŠA; TKO VAS PREZIRE, MENE PREZIRE.«

STOGA TREBA DA SVAKI KATOLIK SEBI BUDE SVIJESTAN SVOJE DUŽNOSTI, DA U SV. OCU PAPI GLEDA ISUSOVA NAMJESNIKA I KAO VJERAN SIN KATOLIČKE CRKVE SAVJESNO VRŠI SVE SVOJE DUŽNOSTI, ŠTO IH KAO KATOLIK IMA PREMA VIDLJIVOM GLAVARU KATOLIČKE CRKVE.

PREMDA SU NEPRISTRANI POVJESNIČARI NEKATOLICI NAPISALI TOLIKO LIJEPIH I POHVALNIH STRANICA U POVIJESTI PAPINSTVA, A I O SADANJEM SV. OCU PAPI PIJU XI. OZBILJNI LJUDI, MAKAR KOJE VJERE BILI, PIŠU SAMO SA POŠTOVANJEM, IMA IPAK MNOGO I TAKVIH, KOJI BEZ IKAKVA TEMELJA NAPADAJU PAPU I SVAKOM PRILIKOM ŠIRE NEISTINITE VIJESTI I O SV. STOLICI I O SV. OCU PAPI PIJU XI. A ŽALOSNO JE, ŠTO I GDJEKOJI DOBRI KATOLICI, IAKO TAKVE VIJESTI NE VJERUJU, IPAK SUMNJAJU, DA JE MOŽDA NEŠTO I ISTINE NA TOLIKIM NEISTINITIM VIJESTIMA.

IMAJUĆI SVE TO PRED OČIMA HRVATSKO KATOLIČKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO SV. JERONIMA ODLUČILO JE PRIGODOM PEDESETE GODIŠNJICE MISNIŠTVA SV. OCA PAPE PIJA XI. I PRIGODOM ŠEZDESETE GODIŠNJICE SVETOJERONIMSKOGA RADA NA POLJU HRVATSKE KATOLIČKE PROSVJETE DATI HRVATSKOM KATOLIČKOM NARODU U OVOJ KNJIŽICI VJERAN, IAKO KRATAK, PRIKAZ ŽIVOTA I RADA VIDLJIVOGA GLAVARA KATOLIČKE CRKVE, DA TAKO UZDRŽI HRVATSKI KATOLIČKI NAROD VJERAN I ODAN SVETOJ STOLICI, OD KOJE JE I U PROŠLOSTI I U SADAŠNJOSTI HRVATSKI NAROD PRIMIO TOLIKO DOBROČINSTVA. POZNATI PAPU ZNAČI LJUBITI GA ; JER TKO ZNA, KOLIKO SV. OTAC PAPA PIJO XI. NASTOJI I RADI, DA U SVEMU SVIJETU ZAVLADA KRISTOVO KRALJEVSTVO, DA SE SVI NARODI IZMIRE I MEĐU SOBOM LJUBE KAO PRAVA DJECA BOŽJA, DA SVAGDJE BOLI UTAŽI, RAZMIRICE STIŠA, NEPRIJATELJSTVA ODSTRANI, OPAČINE I ZLOČINSTVA UNIŠTI, KREPOST I DOBRA DJELA PROMIČE I UNAPREĐUJE — TKO SVE TO ZNA, TAJ NE ĆE VJEROVATI NEISTINITE VIJESTI, ŠTO IH NEPRIJATELJI KRISTOVA KRALJEVSTVA ŠIRE, TAJ ĆE LJUBITI SV. OCA PAPU PIJA XI. I KAO VIDLJIVOGA GLAVARA KRISTOVE CRKVE I KAO PRAVOGA DOBROTVORA SVEGA LJUDSKOGA RODA I KAO ISKRENOGA PRIJATELJA HRVATSKOGA NARODA.

M L A D O S T

SV. OTAC Papa Pijo XI. rodio se 31. svibnja 1857. kao četvrto dijete Franje Rattija i Terezije Galli. Na krštenju je dobio imena : Ambroz, Damjan, Ahil. Rodno mu mjesto Desio kraj grada Monza leži na podnožju Brianze, vrlo ugodnoga i zdravoga kraja Lombardije, gdje imućni milanski građani imadu svoja ljetovališta i odmaraju se od ljetne sparine, koja je u glasovitom velegradu sjeverne Italije upravo nesnosna. Inače Desio osim lijepe župske crkve i trga pred njom te nekoliko lijepih kuća nema nikakvih znamenitosti, kao što ih imadu i neki manji gradovi u Italiji. Kao i ostala mjesta Lombardije ima i Desio razvijeno svilarstvo. Stanovništvo je vrlo radino, ćudoredno i odano vjeri svojih pređa.

Otac je Pija XI. bio ravnatelj svilare u Desiju i ostao ondje desetak godina, a onda se preselio u Pinerolo, pa u Pertusella, gdje je i umro 4. srpnja 1881.

Obitelj Franje Rattija nije bila bogata, iako se ne može reći, da je bila siromašna ; ali bilo je u nje pravoga kršćanskoga duha, iskrene pobožnosti, razuma, štednje i solidnoga odgoja tako, da su njihova djeca, tjelesno zdrava, rasla u zdravom kraju i u svojim roditeljima imala pravi uzor poštenoga, radinoga i Bogu odanoga života.

U Italiji nije u ono doba bilo obvezatne osnovne škole, pa su osobito po selima mnoga djeca ostala nepismena. Tako je bilo i u Desiju. Mjesni župnik, Don Giuseppe Volontieri, vršio je na molbu mjesnoga karitativnoga društva u svom stanu i službu učitelja pune 43 godine. Djeca su išla u školu jednu godinu, a tek gdjekoji sposobniji smjeli su i da produže učenje. Tako je i A. Ratti ostao u toj školi, dok se nije toliko

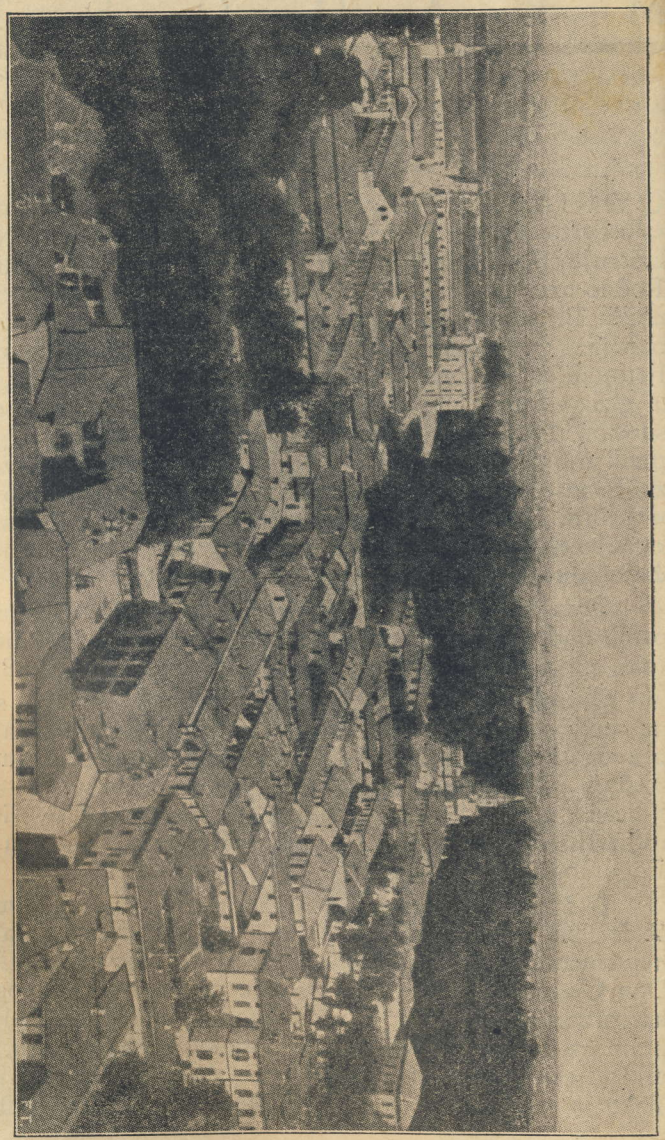

DESIO, RODNO MJESTO SV OCA PAPE PIJA XI.

pripravio, da je mogao biti primljen u gimnaziju Sv. Petra. Kod odgoja mladeži župnik je Volontieri pazio na ćud i životne prilike svojih đaka, promatrao i odgajao svakoga zasebno, a u svima budio i gajio ljubav za prirodu i njezine ljepote, osobito za cvijeće. Bila

RODNA KUĆA PIJA XI. U MJESTU DESIO.

je nagrada i odlikovanje za dobra đaka, kad mu je župnik povjerio, da njegovoj udovi sestri odnese košaricu cvijeća. Školske je praznike mladi Ahil Ratti provodio većim dijelom kod svoga strica Don Damiana Rattija, prepošta u Asso, poznatoga prijatelja sirotinje, koji

je o svom trošku sagradio i uzdržavao bolnicu i dječije zaklonište, a godine 1866., kad je harala kolera, on je i sam njegovao bolesnike, pa mu je to pribavilo opće štovanje i priznanje. Njegova je kuća u ljetnim mjesecima izgledala kao malo sjemenište. Okupio bi sve klerike one okolice, u veselom i neprisiljenom saobraćaju

TEREZIJA RATTI, MATI PIJA XI.

proučavao ćud pojedinoga klerika, dobre i pobožne učvršćivao u njihovu zvanju, a o kojima je stekao uvjerenje, da nijesu za svećenički stalež, on im je na zgodan način savjetovao, da promijene zvanje. I rijetko se u svom sudu prevario.

U stričevoj je kući nadbiskup milanski Luigi Nazari upoznao mladoga Ahila Rattija, divio se njego-

voj ljubavi za nauk, njegovoj pobožnosti i ozbiljnosti, te ga od milinja nazivao mladim starcem. Stric je poslao Ahila u malo sjemenište Sv. Petra u Milan, kad mu je bilo deset godina. A kad je svršio gimnazijske nauke s odličnim uspjehom, poslao ga je u licej u Monzi, gdje je svršio prva dva tečaja. Treći tečaj je svršio u nadbiskupskom kolegiju Sv. Karla u Milanu i položio s odličnim uspjehom licejski ispit u zavodu Josipa

AHIL RATTI KAO MLADOMISNIK.

Parinija. Bogosloviju je svršio u Milanu, te je kao bogoslov četvrtoga tečaja predavao matematiku i latinski u dječačkom sjemeništu. Uvijek prvi ili među prvima i svojom inteligencijom i svojom marljivošću, ljubljen i poštivan i od učitelja i od suučenika. »Bio je vanredan đak, služio je svima za uzor i pobudu. Ja sam se i sam smatrao dužnim, da se za svoja predavanja dobro pripravljam pred ovakvim gojencem,« piše njegov profesor filozofije Luigi Talamoni.

U listopadu godine 1879. došao je Ahil Ratti sa dva svoja druga iz iste biskupije, sadanjim kardinalom Lualdijem i povjesničarom Pellegrinijem, te Contardom Ferrinijem u Rim u glasoviti Collegio Lombardo, da se posveti višim bogoslovnim naukama. Tu je 20. prosinca 1879. zaređen za svećenika, a 21. prosinca služio je svečano prvu sv. misu u crkvi Sv. Karla al Corso, u kojoj se čuva dragocjena relikvija, srce sv. Karla Boromejskoga, velikoga biskupa milanskoga. Polazio je predavanja na Gregorijanskom sveučilištu i slušao profesore crkvenoga prava Sanguinettija, Querinija, Baldija i Wernza. Tri godine kasnije, godine 1882., postigao je doktorat iz crkvenoga prava na Gregorijanskom sveučilištu, doktorat iz teologije na fakultetu Della Sapienza te doktorat iz filozofije na akademiji sv. Tome, koju je tek osnovao bio papa Leon XIII.

Nakon svršenih nauka vratio se u Milan i bio imenovan profesorom sv. govorništva u bogoslovnom sjemeništu, a ujedno je predavao i posebni tečaj dogmatike. Njegovi bivši đaci govore s poštovanjem o njegovu opsežnom znanju, savjesnoj pripravi za predavanja te vrlo ljubeznom saobraćaju sa đacima. Sve mu je to pripravilo put, da je pet godina kasnije mogao biti primljen kao doktor glasovite milanske biblioteke Ambrozijane, koju je g. 1609. osnovao kardinal Federigo Borromeo, rođak sv. Karla.

U Č E N J A K

BIBLIOTEKA Ambrosiana, ili kratko L' Ambrosiana, poznata je učenom svijetu kao jedna od najglasovitijih knjižnica ne samo Italije, nego čitavoga svijeta. Već je njezin osnivač sabrao oko 30.000 tiskanih svezaka i 14.000 rukopisa, a taj se broj tijekom stoljeća znatno povećao. Iz te bogate riznice ljudskoga znanja crpli su i crpu učeni ljudi svega svijeta važne vijesti na bogoslovnom, povjesnom, književnom, arheološkom polju. Znanstvena omašna djela, članci u časopisima akademijâ i znanstvenih društava osvjetljuju raznolika pitanja, za koja se zanima učeni svijet. Tu su uz tiskana djela i rukopise sabrane slike starih umjetnika, nacrti i tlorisi velike vrijednosti. Tu su razne zbirke predmeta, sabranih iz raznih vjekova i krajeva, oruđa, minerali, iskopine različitog sadržaja, a sve to okuplja učene ljude, koji po cijelu godinu provode u Ambrozijanskoj knjižnici rješavajući znanstvena pitanja svake ruke.

U Ambrozijanskoj knjižnici je Ahil Ratti proveo skoro punih 26 godina dijelom kao doktor (kolegij doktora imao je u početku 9 članova, a kasnije samo 2), a većim dijelom kao njezin prefekt do godine 1914. Veliki broj njegovih znanstvenih radnja izašao je u milanskim znanstvenim časopisima : o životu svetaca i glasovitih ličnosti, o spisima raznih pisaca, o politici, umjetnosti, sredovječnoj književnosti, liturgici i arheologiji.*

Ahil Ratti posvetio je osobitu pažnju povijesti Milana i crkve sv. Ambrozija. Stari latinski natpisi, ikonografija, popisi milanskih građana 13. vijeka, izvještaji milanskih poslanika na stranim dvorovima ;

* Točan popis svih radnja i kratak sadržaj prikazan je u djelu : *N. Malvezzi „Pio XI. nei suoi scritti"*, Milano, Treves, 1923.

napose omašno djelo u 4 velika sveska : »*Acta Ecclesiae Mediolanensis*« i »*Missale Ambrosianum duplex*« (t. j. izdanja g. 1751. i 1902.) ; imena i djela milanskih nadbiskupa, običaji i povlastice crkve sv. Ambrozija, spisi o pojedinim milanskim crkvama, licima, događajima : sve to sadržaje neprocjenjivo blago ustrajnoga znanstvenoga rada Ahila Rattija. On ispituje stare rukopise, ocjenjuje ih po načelima nauke, opisuje postanak djela »*Liber Diurnus Romanorum Pontificum*«, u kome su sadržani razni formulari za porabu

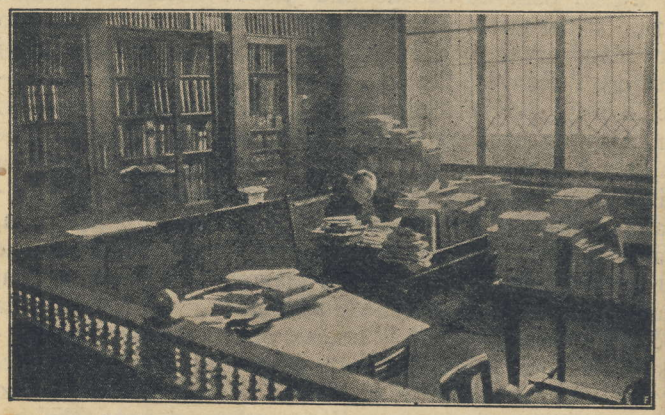

SOBA, U KOJOJ JE RADIO AHIL RATTI,
dok je bio na čelu Ambrozijanskoj knjižnici u Milanu.

papinske kancelarije u običnim i važnim zgodama, a koji sežu do vremena Grgura Velikoga.

Prigodom proslave tristote godišnjice kanonizacije velikog milanskoga nadbiskupa i dobrotvora sv. Karla Boromejskoga pokrenuo je znanstveni časopis »*S. Carlo Borromeo nel III. centenario della canonizzazione*« (»Sv. Karlo Boromejski u trećoj stogodišnjici proglašenja svecem«) te u njoj objelodanjuje dugi niz zanimivih radnja, koje su u vezi sa životom i radom velikoga milanskoga sveca.

Uz ostala znanstvena djela popunio je knjigu o Ambrozijanskoj knjižnici »*Guida*«, a kao oduševljeni planinar iskorišćivao je i vrijeme svoga odmora opisujući svoje izlete i dopisujući talijanskom Planinarskom društvu (Club Alpino).

Ljudi učeni, koji su proučili djela i radove Ahila Rattija, dive se opsežnom njegovom znanju, njegovoj točnosti i savjesnosti u prikazivanju povjesnih događaja, ustrajnosti i strpljivosti, kojom ispituje i najmanje sitnice, što se odnose na pitanje, koje hoće da

AMBROZIJANSKA KNJIŽNICA U MILANU.

riješi, te iskrenosti, kojom prikazuje svaki plod svoga znanstvenoga istraživanja. Jezik mu je biran, stil gladak, opisivanje zanimivo tako, da više puta privlači čitaoca opisom, koji je inače u sebi suhoparan.

A osim toga znanstvenoga rada, kojemu je Ahil Ratti posvetio veći dio svoga slobodnoga vremena, koliko je radio u samoj Ambrozijanskoj knjižnici dajući upute i razjašnjenja bezbrojnim svakidanjim posjetiocima, rješavajući raznovrsna pitanja u pismima, kojima je odgovarao na listove sa svih strana učenoga svijeta, potičući pojedine mlađe ljude znano-

sti, da se bace na ovaj ili onaj posao, upućujući ih, što sve treba da prouče. Tragovi toga mnogostrukoga rada sačuvani su za kasnija pokoljenja u pismima, koja se čuvaju u Ambrozijanskoj knjižnici.

Želja, da što više posluži znanosti, nije ga ostavljala ni onda, kada je za odmor putovao po inozemstvu. U Beču ga je godine 1891. zanimala Dvorska i Sveučilišna knjižnica, u Budimpešti Narodna knjižnica. U srpnju godine 1893. nalazio se nekoliko dana u diplomatskoj misiji u Parizu, ali ipak je posjetio i Narodnu knjižnicu i došao u doticaj sa nekoliko učenjaka. U studenom i prosincu godine 1899. boravio je — poslije 17 godina — u Rimu. Na putu se zadržao u Firenci i mnogo radio tamo u biblilotekama. U Rimu se dugo bavio u Vatikanskoj knjižnici i u knjižnici Viktora Emanuela, a najviše ga je zanimao tajni arhiv vatikanski, jer je u njemu našao mnogo važnih podataka za milansku povijest.

Njegova je također glavna zasluga, što je Ambrozijanska knjižnica godine 1905. do 1907. dobila potpuno novi, moderni razmještaj, što je sustavno uređena Pinakoteka (odio za slikarstvo) i što su otvorene neke nove dvorane u odjeljenjima Abrozijanske knjižnice. Vrijednost toga rada priznala mu je i sama talijanska vlada, te mu podijelila križ i naslov viteza Reda sv. Mauricija.

Svoj uspjeh na znanstvenom polju pripisuje sam Ahil Ratti neograničenom povjerenju, što je u njega polagao njegov predšasnik u službi prefekta Ambrozijanske knjižnice, glasoviti orijentalista opat Antonio M. Ceriani, kojemu je Ratti priredio sjajan sprovod, sabrao potrebitu svotu za nadgrobni spomenik, svake godine vodio hodočašće na njegov grob u rodno mu mjesto Ubaldo te ga sa zahvalnošću u više prigoda nazvao svojim starješinom, učiteljem i ocem, kraj kojega je u i sinovskoj odanosti proveo skoro 20 godina.

Malo prije nego što je buknuo svjetski rat, imenovan je Ahil Ratti prefektom (predstojnikom) Vatikanske knjižnice u Rimu, te je u najteže doba upravljao ovom međunarodnom knjižnicom. Bio je čvrsto

uvjeren, da pravedna stvar mora pobijediti i da je pravda jača od oružane sile. To je svoje uvjerenje otvoreno izražavao i pred uglednim političarima raznih naroda, ali ipak nikada nije davao nikakvih izjava, koje bi ma i najmanje bile protivne strogoj nepristranosti, koju je Sveta Stolica zauzela već u početku svjetskoga rata u kolovozu godine 1914. i sačuvala do konca rata, i koja je potpuno odgovarala zadaći Svete Stolice, da nastoji izmiriti sve narode na svijetu. Pa kad je prestalo ratno klanje i nastao mir među narodima, Vatikanska knjižnica je razvila opsežan međunarodni znanstveni rad, kojega ni u najgore ratno doba nije bila napustila.

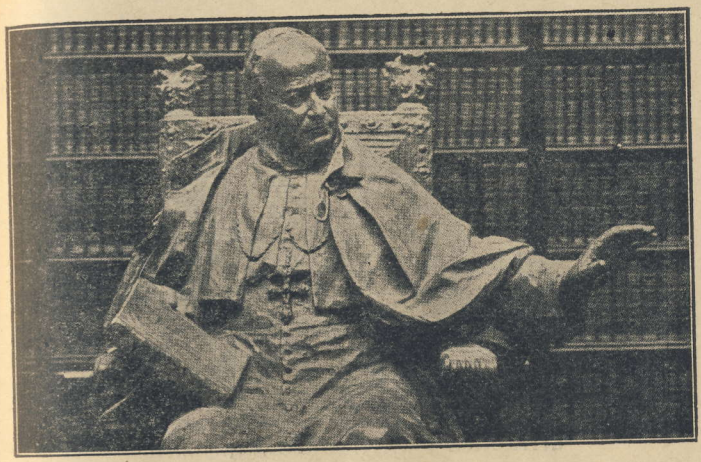

SPOMENIK PAPI PIJU XI. U AMBROZIJSKOJ KNJIŽNICI U MILANU.

Neizmjerno znanstveno blago, sadržano u Vatikanskoj knjižnici, bilo je poznato Ahilu Rattiju iz ranijega njegova rada u njoj. Kad je postao njezinim prefektom, usavršio je popis rukopisa i tiskanih knjiga i ustrajno radio na tome, da rimska biblioteka Chigi bude pripojena Vatikanskoj. To je konačno dopuštenjem ministarstva i izvršeno godine 1922.

Prostrane dvorane Vatikanske knjižnice sadrže ne samo obilje važnih dokumenata i povjesnih vrela za sve narode, nego su u njima sabrane i galerije slika i raznih umjetnina raznih doba, naroda i škola, miniature, autografi, afreski i darovi naroda i vladara rimskim papama, koji posvjedočavaju sinovsku odanost prema Kristovu Namjesniku. Ahil Ratti je posvetio posebnu pažnju sveščićima adresa, koji sadrže milijune potpisa katolika svih naroda, a u adresama izjavljuju svoju odanost i vjernost Svetoj Stolici.

ČITAONICA U VATIKANSKOJ KNJIŽNICI

Te su adrese pisane u burnim godinama vladavine Pija IX., Leona XIII. i Pija X. Te su adrese javno i vidno izložene tako, da svaki posjetnik Vatikanske knjižnice, i katolik i inovjerac, može da sebi stvori vjernu sliku o općenitosti katoličke Crkve, o divnom jedinstvu vjere i ljubavi, kojim su katolici cijeloga svijeta usko vezani sa Svetom Stolicom u Rimu.

Kraj sve zaposlenosti oko uprave Vatikanske knjižnice nije Ahil Ratti zapustio ni znanstveni rad, nego je i u to doba radio isputujući arheološke spomenike bazilike sv. Sebastijana na Apijskoj cesti i drugo.

S V E Ć E N I K

ZNANSTVENI rad nije u Ahilu Rattiju ugušio revnosti za apostolsko djelovanje. On nije doduše nikada bio u dušobrižničkoj službi, kako se to obično govori —osim ljeti godine 1882. za tri mjeseca, kad je u mjestu Barni u Valsassini umro župnik, a nadbiskup milanski povjerio Ahilu Rattiju upravu te župe. Ali je ipak i kraj svega rada u Ambrozijanskoj knjižnici skoro kroz 30 godina razvio takav svećenički, dušobrižni rad u širem smislu, da se blagoslovni uticaj toga rada i danas opaža. U Milanu su godine 1882. časne sestre Blažene Gospe Del Cenacolo otvorile vrlo čedan zavod, kojemu je svrha, da po pravilima sv. Franje Regis vrši apostolat duhovnoga života: duhovnim vježbama za različite staleže i vjerskom poukom te vršenjem raznih djela kršćanske ljubavi. Takvi su zavodi postojali već u Rimu i Torinu, a kad je u Milanu otvoren taj zavod, nadbiskup Calabiana imenovao je kapelanom toga zavoda mladoga profesora Rattija.

Mladi Ratti nije svoj rad u zavodu ograničio samo na dužnosti u dekretu označene, nego je savjetima, a osobito propovijedima tako ustrajno, mudro i ljubazno promicao svrhu toga zavoda, da se prvi njegov uspjeh u Milanu mora u prvom redu pripisati u zaslugu mladome Rattiju. Svaku liturgijsku svečanost bilo to trodnevne priprave za godišnju obnovu zavjeta časnih sestara, oblačenja ili profesije, 40-satno klanjanje ili posebne svetkovine Reda : sve je to Ratti iskoristio za duhovnu korist časnih sestara. I sve je on to sam od svoje volje preuzeo i bez ikakve nagrade vršio za sve vrijeme, što je u zavodu radio. On je u prvom redu promicao i oduševljavao za svaki duhovni apostolat, kojemu časne sestre del Cenacolo posvećuju svoj rad. On je 18. siječnja 1883. osnovao kateheze

za prvopričesnike, te je za vrijeme svoga rada u zavodu 635 dječaka svakoga staleža pripravio za prvu sv. pričest. On je 4. veljače iste godine započeo kateheze ustrajnosti za djevojčice i držao ih do godine 1908. redovito svakoga četvrtka. Iste godine 4. studenoga, na dan sv. Karla Boromejskoga osnovano je Društvo katoličkih učiteljica, te ih sabirao na poučna predavanja, isprva dvaput a kasnije jedamput na mjesec. U vjeri čvrste i radine učiteljice najsigurnije su jamstvo za dobar kršćanski odgoj mladeži, najbolji su ustuk modernom bezboštvu i vjerskom nehaju. Zato se Ratti osobito posvetio radu u tom društvu te je nazvao učiteljice riječima sv. Pavla : »Moja radost i kruna moja.« Od godine 1885. do 1912. propovijedao je gospođama i učiteljicama Marijin mjesec, a uz to i Mjesec Srca Isusova i Devetnicu za Duhove. Svake je druge subote u mjesecu od godine 1888. do 1907. držao predavanja Društvu kćeri Marijinih za gospođe, a od godine 1892. svake treće nedjelje i Društvu kćeri Marijinih za gospođice. Od godine 1894. do 1899. držao je svake srijede apologetska predavanja za gospođice, a uz to skoro svake godine o Uskrsu po 4 do 5 duhovnih vježbi za razna društva kao pripravu za dobru uskrsnu ispovijed.

Sve je to samo ukratko označeno polje rada, ali koje jasno svjedoči, kako je mladi učenjak Ratti smatrao na neki način duševnim odmorom od teškoga znanstvenoga rada rad na polju duhovnoga života, kojemu se on ustrajno, revno i svom ljubavi posvetio. Svijestan, kako treba da je za svećenika oprezan rad u ženskim društvima, budno je pazio na svaku svoju riječ, na svaki čin, uvijek ljubezan ali i strog, uvijek spreman, da tisućama ženskih lica priteče u pomoć dobrim savjetom, ali i uvijek na oprezu, da ni najmanjim činom ne dade povoda zlobnom brbljanju i da ne povrijedi časti svoje osobe i službe.

On je mnoge otpadnike primio natrag u Crkvu, mnoge odrasle katolike pripravio za sveto krštenje. Bavio se i zapuštenom djecom, napose dimnjačara,

pripravio ih za prvu sv. pričest i s njima proveo nedjeljom po podne vrijeme u njihovim djetinjim zabavama.

Često su k njemu dolazile odlične ličnosti, da savjest umire njegovim savjetom, da s Bogom izmire zalutale duše, da javne grješnike povrate kršćanskom životu.

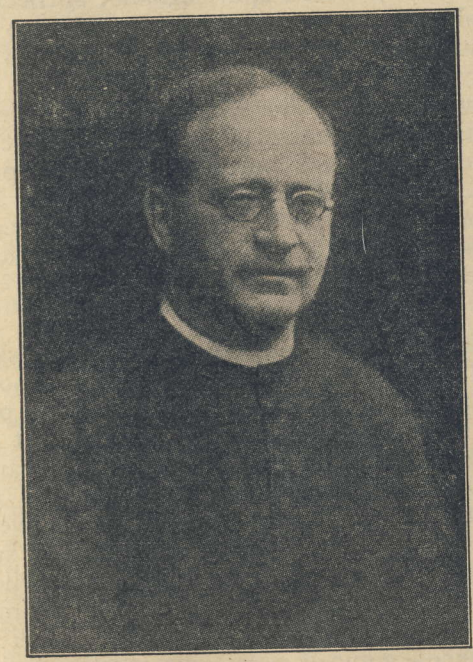

AHIL RATTI U PEDESETIM GODINAMA.

Godine 1894. postade nadbiskupom milanskim kardinal Ferrari, koji je ubrzo upoznao Ahila Rattija kao jednoga od svojih najvrsnijih svećenika. I već g. 1895. povjerava mu vrlo delikatnu misiju, da naime u sporazumu sa općinskim zastupstvom uredi pitanja vjerske obuke u općinskim školama, iz kojih su ranije

svećenici bili isključeni. Ratti je svoju misiju uspješno izvršio i za školsku godinu 1895. do 1896. sabrao do 100 svećenika, koji se dragovoljno ponudiše, da će službu katehetsku besplatno obavljati. Slijedeće godine nastadoše neke političke trzavice, te je prijetila opasnost, da svećenici opet ne će smjeti predavati vjeronauk u općinskim školama. Zgodan način i obzirnost, kojom je Ratti spor izgladio, spriječiše dalje trvenje. »Bog Vam platio za sve, što učiniste za tako svetu stvar, kao što je očuvanje kršćanskoga značaja u našim školama i u našoj mladeži,« piše kardinal Ferrari svom povjereniku Rattiju. Pa i kasnije, kad je trebalo riješiti koje zakučasto pitanje, kad je trebalo osnovati dijecezanske odbore u razne svrhe, pripraviti potrebito za održanje dijecezanske sinode, kardinal Ferrari pozivlje Ahila Rattija, s njim se savjetuje, povjerava mu najteže službe, a on se sinovskom odanošću rado odaziv lje i sudjeluje u svemu, što mu kardinal Ferrari doznačuje.

Milan je uvijek bio bojno polje intelektualnih borbi, na kome su se borbene stranke živahno i oštro borile. Ipak se ime Ratti ne nalazi ni u jednoj polemici, on nigdje ne istupa kao strančar. Kao prefekt Ambrozijanske knjižnice, koja svakome jednako otvara svoja vrata, kao čovjek ozbiljnoga znanstvenoga rada, a osobito kao svećenik prožet uvjerenjem, da svećenička služba u prvom redu ima zadaću mira, Ratti se suzdržao od svakoga strančarstva, a to mu je pribavilo ugled čovjeka pravedna, neovisna u svojim sudovima, sposobna, da uspješno prosudi i ocijeni tuđe misli i djela. Nije se nikada gubio u polemička izvrtanja, do kojih borbene stranke redovito dolaze, uvijek iskreno odan i Crkvi i domovini. Kao svećenik pobožan i Bogu odan opravdavao je razloge, s kojih Crkva nije mogla niti smjela da prihvati uvjete mira, koje su joj talijanske vlade nudile i silom nametale, ali je u njegovu otadžbeničkom srcu tinjala nada i želja, da dođe do takva rješenja rimskog pitanja, koje će izmiriti obje strane, kao što je to evo on kao vrhovni poglavar Crkve pri-

godom ove svoje pedesete godišnjice misništva s Božjom pomoću i proveo u veljači godine 1929.

Ratti je u Milanu prijateljevao sa mnogo uglednih i plemićkih obitelji. Sa svima uljudan i predusretljiv, ipak je redovito na fin način odbijao pozive na ručak, a ako se baš nikako nije mogao ukloniti takvu pozivu, nastojao je, da njegova prisutnost bude na čast domaćini, a ujedno i njegovu svećeničkom dostojanstvu i ugledu. U prijateljskom razgovoru malo je govorio, a što bi rekao, bilo je promišljeno, pametno, uvjerljivo. Često je i o dnevnim događajima izrekao jasan i ispravan sud, kakvom se prijatelji nisu nadali: znajući, da se on bavi znanstvenim pitanjima, mislili su, da on o dnevnim događajima uopće ne vodi računa. Ipak je u svakoj izjavi pazio, da ne izazove ničije osjetljivosti, tuđe bi mišljenje pažljivo saslušao, da za svoje toga dobije, a osobito je pazio, što govori o svećenicima i crkvenim osobama. U svemu svome vladanju, u odijevanju, u govoru odavao je dostojanstvo učenjaka, a u prvom redu svećenika. Svoje pobožnosti obavljao je dostojno i sabrano, ali bez glasnoga hvalisanja.

Dugo je i vrlo srdačno prijateljevao sa poznatim katoličkim učenjakom Contardom Ferrinijem, s kojim ga je vezao zajednički rad u Ambrozijani, ali još više jednaka ćud i temperamenat sklon šutljivosti i suzdržljivosti, stidljivosti i pobožnosti. Ratti se osobito divio dubokoj pobožnosti Ferrinijevoj prema presvetoj Euharistiji, koju je upoznao, kad ga je nenadano zatekao u crkvi oo. Isusovaca, gdje moli pred Svetotajstvom. »Bilo je u njemu uvijek nešto delikatno obzirom na krepost i nešto uistinu djevičansko izviralo je iz čitave njegove ličnosti; bio je u svemu ozbiljan i čedan, obazriv u svemu, a kraj toga oduševljen planinar, koji je u ljepotama visokih brda uživao neku vrst prirodne objave, « piše Ratti kasnije o Ferriniju, koji je nenadano umro u Suni 17. listopada 1902. Njegovu je smrt Ratti komemorirao u svom »*Cenacolo*« i održao o njemu govor učiteljicama, u

kojemu je ocrtao njegov život i rad, predan ozbiljnoj i solidnoj znanosti, a začinjen pravom kršćanskom pobožnošću kroz sav život.

Svoju majku je skoro obožavao. Svaki dan bi je posjetio u njezinu stanu kod kćeri joj Kamile, kod koje se poslije muževlje smrti stalno nastanila. Godine 1902. izdao je Ratti djelo »*Due piante iconografiche di Milano*« i posvetio ga svojoj majci ovim riječima: »Posvećujem Tebi, majko staroga, rijetkoga kova, ove nacrte — najstarije dosad poznate — naše velike i drage lombardske metropole, našega rodnoga grada — sa nekoliko stranica, koje te nacrte osvjetljuju. Posvećujem ih Tebi na Tvoj imendan i veselim se pomisli, da će kojigod učenik, možda kasniji naš potomak, čitati ovdje Tvoje ime i naći dokumenat ljubavi i poštovanja Tvojega sina prema Tebi.«

Kad je Pio X. pozivao Rattija za prefekta Vatikanske biblioteke, Ratti je kao poteškoću naveo, da mu je teško ostaviti staricu majku. Pijo X. je saslušao sa zadovoljstvom tu ispriku, ali mu je odgovorio:

»Ja ću se pobrinuti za Vašu majku,« — i uzeo jednu svoju lijepu fotografiju, napisao nekoliko milih riječi posvete i predao je Rattiju tješeći ga:

»Eto, dobra će mamica time biti utješena.«

Boraveći u Poljskoj u diplomatskoj misiji Ratti je kasno doznao, da mu je dobra majka 29. rujna 1918. preminula navršivši preko 80 godina, te joj nije bio ni na sprovodu. To je za nj bila velika bol.

I prema sluškinji Teodolindi Banfi, koja je u kući obitelji Ratti služila vjerno i odano preko 40 godina, Ratti je iskazao povjerenje i priznanje time, što ju je na njezino veliko veselje uzeo u Vatikan kao svoju služavku.

Bilo bi dugo nabrajati sve izjave i drugova u znanstvenom radu i osoblja službom vezana uz Ahila Rattija. Sve te izjave ističu plemenitost njegova srca, očinsku brigu u svakoj njihovoj potrebi, savjete, pripomoći i upute, što ih je od svega srca davao, osobito mlađima i neiskusnijima, koje je uvijek nastojao da

POGLED NA BRDO MATTERHORN (IL CERVINO), najsilniju i najstrmiju gorsku piramidu u Alpama, visoku 4482 metra na koju se godine 1889. uspeo sadašnji Sv. Otac Papa Pijo XI.

uvede i oduševi za znanstveni rad, jer je bio uvjeren, da je pravi znanstveni rad najbojla obrana kat. vjere.

U planinarstvu, veranju po visokim brdima, nalazio je Ratti jedini pravi odmor, na koji bi se savjesno pripravljao čitajući putopise, proučavajući zemljopisne karte i praveći unaprijed bilješke o svemu, što ga je na spremanom izletu zanimalo.

»Planinarstvo nije više posao za strmoglavce,« — piše Ratti, — »nego je naprotiv sve i samo pitanje razboritosti i odvažnosti, jakosti, ustrajnosti, osjećaja za prirodu i njezine skrovite ljepote, katkada strašne, ali baš tada najuzvišenije i za duh najplodnije.«

Kako je Ahil Ratti u uspinjanju na visoke planine, bio ustrajan i hrabar, pokazuje to, što mu je godine 1889. uspjelo, da se s talijanske strane popne na visoko brdo u Alpama nazvano Monte Rosa, a to je prije njega bilo pošlo za rukom samo jednom čovjeku, pa i taj je vraćajući se s tog uspona svoju odvažnost platio glavom. Ratti se sretno uspeo, proveo pri tom tri noći pod vedrim nebom na onom vječnom snijegu i opet sretno sišao s tog strmog brda, visokog preko 4.600 metara. A godinu dana nakon toga, godine 1890., popeo se i na najviši vrhunac Alpa i cijele Evrope, na Mont Blanc, visok preko 4.800 metara. Na svim tim svojim odvažnim usponima divio se s najviših gorskih vrhunaca, okrunjenih vječnim snijegom, veličanstvenoj Božjoj prirodi, pa kad se vratio s takvih izleta, pisao je svoje dojmove, što su ga na onim silnim visinama obuzimali, i davao oduška zanosu nad ljepotama, kojima je Bog uresio prirodu.

Nije moguće opisati potanko sve, što je Ratti kao planinar napisao o svim svojim izletima na planine. Njegovi su opisi živahni, duhoviti, puni lijepih razmatranja, pa su stoga uvaženi u turističkim (planinarskim) krugovima. Njegovi najljepši planinarski članci sabrani su u posebnu knjigu, koja je izašla ne samo u talijanskom, nego i u češkom, njemačkom i francuskom jeziku : to je djelo, koje uživa velik ugled među planinarima cijeloga svijeta.

DIPLOMATA

LIBERALNA evropska politika je odvajkada imala slobodu samo na ustima i pjevala pjesme o načelu nacionalizma (narodnosti), kao temeljnom načelu, po kojemu se imaju rješavati sporna politička pitanja među raznim narodima. Ali kad se radilo o tome, da se isprave očite nepravde nanesene dobrom katoličkom poljskom narodu, ta se evropska politika pokazala plašljivom, sebičnom, ravnodušnom, gluhom i bešćutnom za sve nevolje Poljaka. Jedino je katolička Crkva po svome vrhovnom glavaru sv. Ocu Papi, dizala glasne prosvjede i, koliko joj je bilo moguće, zaštićivala ugrožena i pogažena prava Poljaka. Godine 1842. je stari i nemoćni Papa Grgur XVI. oštro prosvjedovao u konzistoriju proti tiranskoj prijetnji ruskoga cara, da će u Sibiriju otjerati sve poljske biskupe i svećenike, koje su mu doušnici prijavili, da se ne vesele, što su pali pod ruski jaram.

Godine 1862. Pijo IX. diže glas oštra prosvjeda proti politici ruskoga cara Aleksandra II. prema katoličkoj Poljskoj. »Vladar — kaže Pijo IX. — koji se nazivlje katolikom Istoka, tlači i ubija svoje podanike katolike, koje njegova strogost sili, da se bune. Pod izlikom, da tu bunu guši, on uništava katolicizam, otprema čitavo pučanstvo u progonstvo u najsjevernije krajeve, gdje nemaju nikakve svoje vjerske utjehe, a sili ih, da se obraćaju inovjercima. On progoni i ubija svećenike, šalje u progonstvo biskupe i oduzimlje im zakonsku jurisdikciju... Neka nitko ne kaže, da ja potpirujem evropsku revoluciju time, što svoj glas dižem proti onome vladaru Sjevera, jer ja dobro razlikujem pravo i slobodu od revolucije, i kad ja prosvjedujem proti njemu, radim to zato, da olakšam svoju savjest.«

U progonjenoj katoličkoj Poljskoj bila je progonjena i katolička Crkva, koja je svojom naukom, svojim nadama i simbolima ulijevala u plemenita i junačka srca poljskoga naroda snagu ustrajnosti i čvrstoga ufanja u bolju budućnost. Ta je snaga divno izražena u lirskim pjesmama i povijesnim romanima poljskih pjesnika.*

Božja je Providnost htjela, da u velikom svjetskom ratu dođe kao delegat Svete Stolice Ahil Ratti, diplomat pun takta i poznavalac osoba, prilika i događaja, a u prvom redu upućen u stradanja poljskoga naroda u prošlosti i svim srcem spreman, da svojim radom doprinese što više za njegovu bolju budućnost.

Austrijske su i njemačke čete bile godine 1915. zaposjele rusku Poljsku, a 5. studenoga 1916. carevi je austrijski i njemački proglasiše nezavisnom, ali joj za vrijeme rata ne povjeriše uprave zemlje niti joj označiše državnih granica. Dok su Beč i Berlin vijećali o konačnom uređenju nove države, a da nisu došli do sporazuma, onaj je dio Poljske, koji je dotada bio pod Rusijom, zapravo bio podijeljen u dva vojnička okupirana područja: u njemačko sa generalnim guvernerom u Varšavi i u austrijsko sa generalnim guvernerom u Lublinu. U Varšavi je 17. rujna 1917. imenovano regentsko Vijeće, t. j. vrhovna vlast nad Poljskom sa vrlo ograničenom vlašću. Nadbiskup varšavski Msgr Aleksandar Kakowski, princ Venceslav Lubomirski i industrijalac Josip Ostrowski sačinjavali su to regentsko Vijeće. Centralne su vlasti međutim bile sve manje popularne u Poljskoj to više, što su rasli troškovi okupacije, a osobito stoga, što je Antanta sa Wilsonom proglasila Poljsku jedinstvenom i nezavisnom, nakon što je godine 1917. u ožujku propao ruski carizam, a taj je proglas za Poljsku bio povoljniji, nego što su joj centralne vlasti htjele i mogle dati. Uz to je brest-litowski ugovor oduzeo Poljskoj pokrajinu Chelm i dao je Ukrajini, a to je Poljake vrlo ražestilo tako, da je stranka aktivista, to jest pristaša centralnih vlasti, bila sve manja, dok je sve više rastao broj pasivista, to jest pristaša Antantinih.

* Na pr. velikoga poljskoga katoličkoga pisca Sienkievića, čije romane izdaje na hrvatskom jeziku Društvo sv. Jeronima. — Op. urednika.

Padom ruske vlasti, koja je uvijek bila protivna svakom doticaju Poljaka sa Rimom, otvoriše se novi vidici za utjecaj Crkve u Poljskoj. Znatno su veći dio stare Poljske države bili okupirali Nijemci, te se njihova okupacija pružala od Rige do Podolske. A kako je i nova država Ukrajina bila pod njihovim protek-

RATTI KAO APOSTOLSKI VIZITATOR U LUBLINU G. 1918.

toratom, bili su zapravo Nijemci gospodari u velikom dijelu južne Rusije.

Poljski biskupi zamoliše Papu Benedikta XV., da pošalje svoga delegata u Poljsku, koji će promotriti sadanje stanje, pobrinuti se za preuređenje vjerskoga života i paziti, što bi Crkva mogla učiniti za Poljsku, ako slučajno u nedalekoj budućnosti dođe do rasapa ruskoga carstva. Benedikt XV. je rado prihvatio predlog poljskih biskupa i pozvao k sebi prefekta Vatikanske knjižnice. Ratti se nastojao oteti, ali ga je papa kratkim pitanjem: »*Kad putujete?*« razoružao, i on

se odmah prihvatio posla te u arhivu državnoga tajništva proučio sve spise, koji će mu trebati u novoj službi.

Otišao je iz Rima 19. svibnja 1918., zadržao se nekoliko dana u Milanu, da — zadnji put — pozdravi staricu majku, te otišao prema Münchenu, Beču i Berlinu, gdje se sastao sa državnim kancelarom i izvršio tajni nalog, da ispita raspoloženje obzirom na neke poticaje i predloge o sklapanju mira, koje je Švajcarska bila potakla u Rimu ; a zatim je koncem mjeseca stigao u Poljsku. Putovao je sam, jer njegov posebni tajnik, kojega je sam bio odabrao u osobi svećenika Hermenegilda Pellegrinettija, profesora povijesti u bogosloviji u gradu Lucca — kasnijega nuncija u Beogradu — a onda prostoga vojnika dodijeljenoga vojnoj cenzuri u Rimu za dopisivanje zarobljenika i internirancih u odjeljenju slavenskih jezika, nije onda mogao dobiti otpust iz vojne službe, a Ratti se žurio, jer je želio, da 30. svibnja, na Tijelovo one godine, započne svoj rad u Varšavi.

Apostolski vizitator za Poljsku i Litvu — to je bio njegov službeni naslov, koji je kasnije proširen na sve pokrajine, što su prije pripadale ruskom carstvu — nije sobom nosio akreditivnih pisama za okupacione vlasti, jer nije zapravo imao diplomatsku misiju i jer je Sveta Stolica bila neutralna, nego je samo nosio pismo za biskupe crkvene pokrajine varšavske. Ali je od Svete Stolice bio dobio sve povlastice i izričito ovlaštenje Papino, da besplatno podjeljuje milosti i oproste papinske. Kad je stigao u Varšavu, požurio se da preda nadbiskupu pripomoć, što ju je Papa poslao poljskim siromasima.

Dolazak Apostolskoga vizitatora primio je sav poljski narod s osobitim oduševljenjem. Posebno je odaslanstvo došlo u Berlin njemu ususret, da ga prati na triumfalnom putu. Narod predvođen po svojim biskupima dočekivao ga je na stanici sa zastavama i križevima, pozdravljajući ga kroz suze oduševljenja poklicima kao onoga, koji dolazi u ime Gospodnje.

Tijelovska procesija u Varšavi, u kojoj je Ratti nosio Presveti Oltarski Sakramenat, učinila je na narod neopisivi dojam.

Prvih dana lipnja stigao je i njegov tajnik Pellegrinetti u Varšavu, te se oba nastaniše u župnom domu sv. Aleksandra, kod župnika Euzebija Brzeziewicza, fino odgojena i vrlo pobožnoga svećenika, koji ih je najsrdačnije primio i zadržao do kraja njihove misije u Poljskoj.

Nekoliko je prvih dana Ratti posjećivao i primao posjete uglednih ličnosti, koje su dolazile sa svih strana Poljske. Rezerviran, a ipak prijazan i ljubezan, Ratti je stekao opće poštovanje i neograničeno povjerenje. Velika razboritost spojena uvijek s ljubeznošću dovela ga je na glas savršenoga diplomate, a što je glavno, pribavila mu je ugled pravedna čovjeka, koji se diže nad lične i stranačke borbe, kakve su i u Poljskoj postojale, i koji jedino o tome radi i nastoji, da u svojoj osobi dočara svakome Papu i Njegovu želju, da svakome čini dobra.

Iz želje, da što prije upozna nove krajeve, Ratti je najprije posjetio narodno svetište poljsko Jasnu Goru nedaleko grada Czenstochowe, kamo svake godine tisuće i tisuće pobožnih Poljaka hodočaste. Ratti je 15. srpnja stigao u samostan otaca Pavlina, koji čuvaju svetište, pregledao sve do u sitnice, osobito čudotvornu sliku Majke Božje, i sutradan u njezinoj kapelici čitao sv. misu, razgovarao sa pojedinim redovnicima te se popeo na vrhunac visokoga tornja, s kojega se obnoć jako svijetlo širi na sve strane poljskih ravnica, a pobožni narod okreće k njemu oči kao simbolu svoje bolje budućnosti.

Zatim je Ahil Ratti posjetio gradove Kielce, Demblin, Radom, Skarzysko, Ostrowiecz, Wlostow, Sandomierz. Iz Sandomierza otputovao je sasvim privatno u Krakov, da posjeti kneza biskupa Adama S. Sapiehu. Taj je teritorij još pripadao Austro-Ugarskoj, ali je Ratti ipak ostao tri dana kao gost biskupov, oduševljen povjesnim spomenicima te ljepotom i bogat-

stvom tamošnjih knjižnica. Posjetio je i Lublin i Chelm, gdje su se grko-katolici oštro borili proti ruskom pravoslavlju, a zatim se vratio u Varšavu, da malo iza toga opet nastavi svoja putovanja u Chruslin, Wloclawek, Plock, Luszyn, Lomzu, gdje je 29. studenoga asistirao kod posvete biskupa u Sejny Msgra Romualda Jalbrzykowskoga.

Zimu je proveo u Varšavi, a u lipnju je slijedećega ljeta godine 1919. obavio svečanost Tijelova u seoskoj župi Kolbiel, 40 klm daleko od Varšave, jer je želio, da upozna narodne običaje poljskih seljaka. Malo dana kasnije posjetio je Janow u Podolskoj, gdje su grkokatolici od godine 1875. do 1905. izdržali divnom ustrajnošću zasjede i teška progonstva šizmatika, o kojima je u svoje mlađe dane čitao, a sada sa suzama u očima slušao pojedinosti iz ustiju nekih još živih običnih seljaka, svjedoka tih progonstava, žalosnih ali i slavnih dana.

Zadnje njegovo oveće apostolsko putovanje te godine bilo je 14. lipnja 1919. u Chalisz.

S njemačkim je i austrijskim okupacionim vlastima Ratti živio u dobrim, iako ne toplim odnosima. Njegova čisto vjerska misija rješavala ga je tješnjih odnosa, koje bi u ono nestalno i sumnjivo doba svakako imale neugodnih posljedica. Vlasti su mu zajamčile pravo, da sa Sv. Stolicom dopisuje tajno bez cenzure i da se služi šifriranim brzojavima. Dobio je i slobodan prolaz za oba područja, premda se onda bez posebnoga pasoša nije smjelo izaći niti 1 kilometar od Varšave.

Papa Benedikt XV. je mislio, da će Ratti svoju zadaću izvršiti za nekoliko mjeseci. Međutim se događaji razviše drukčije. Slom Njemačke na zapadnom ratištu imao je svoj neizbježivi protuudar i na istočnom ratištu. San o nezavisnoj Poljskoj postao je nenadano činjenicom, a poljski narod, dotada potlačen, kao da je čudo doživio, bio je izvan sebe od silnoga oduševljenja. Skoro bez jednoga hitca istjerani su 11. studenoga 1918. Nijemci sa područja ruske Poljske, a tri dana kasnije je neomiljelo i nemoćno regentsko Vijeće

predalo ostavku na ruke zapovjednika Josipa Pilsudskoga, koji je pripadao proturuskim zavjerenicima i sastavio prvu poljsku privremenu vladu socijalističkogradikalnoga značaja. U prosincu se digao proti Nijemcima Poznanj, a u siječnju je došao u Varšavu, oduševljeno dočekan, Ignac Paderewski i sporazumno sa Pilsudskim sastavio umjerenu koalicionu vladu. Koncem siječnja godine 1919. bili su izbori za poljsku konstituantu (Sejm), koja je otvorena 8. veljače i iza-

NA JEDNOM PROPUTOVANJU KROZ LUBLIN 15. IX. 1918.
S lijeva na desno sjede: Hrvat-general **Lipovščak**, guverner Poljske; **Kurek**, apost. administrator; nuncij **Ratti**; **Czyzewsky**, vojni vikar; **Pelfegrinetti**, auditore; **Kurek**, brat apostolskog administratora.

brala Pilsudskog za predsjednika republike. Borba proti boljševicima donijela je Poljacima Vilnu i Minsk, a nakon 6 mjeseci borbe bačeni su Ukrajinci preko Zbrucza.

Počelo je uređivanje poljske države. Sve je trebalo uraditi ili popraviti. Bijeda je bila neizreciva, poteškoće vanredne, ljudi novi i nesposobni.

Ratti je s najvećom pažnjom i živim zanimanjem pratio razvoj događaja, budno motrio svaki korak uskrsle Poljske, molio i savjetovao. Bio je uvjeren, da će poljski narod svladati sve poteškoće, koje su

potekle iz promjene režima, jer će dobra svojstva poljskoga naroda pod utjecajem njegove vjere biti jača od razumljivih ispada u prvim danima slobode, nakon dugih godina teškoga robovanja.

On je 30. ožujka 1919. u ime Sv. Oca de iure (pravno) priznao Poljsku republiku. Poljska je vlada zamolila Sv. Stolicu, da osnuje Apostolsku Nuncijaturu u Varšavi i da prvim nuncijem bude Msgr Ahil Ratti. Sv. Stolica je na to pristala, i Ratti je 19. srpnja 1919. predao akreditivna pisma predsjedniku poljske republike Pilsudskom. Ujedno ga je Sv. Stolica imenovala naslovnim biskupom od Lepanta. Prilike mu nisu dopuštale, da otiđe u Italiju, pa je 28. listopada posvećen za biskupa u varšavskoj katedrali u prisutnosti 22 biskupa, predsjednika republike Pilsudskoga, vlade, diplomatskoga kora, varšavskih odličnika i bezbrojnoga naroda iz svih krajeva Poljske. Tako je sadašnji Sv. Otac Papa posvećen za biskupa u Poljskoj.

Kao nuncij u Varšavi Ahil Ratti je uvijek podržavao najbolje odnose sa raznim vladama i ministrima poljskim i sa diplomatskim zastupnicima drugih država. U to je doba bio zastupnik Sjedinjenih Država Sjeverne Amerike u Poljskoj Hoower (Huver), sadašnji američki predsjednik republike, koji je veoma štovao nuncija Rattija. Iskrena dobrota i plemenitost nuncija Rattija pribaviše mu opće štovanje poljskih političara raznih smjerova, kao što bijahu na primjer Pilsudski, Paderewski i Vitoš, a diplomatski zastupnici su bez protivljenja priznali nunciju Ahilu Rattiju čast prvenstva među svim zastupnicima stranih država, videći u njemu predstavnika vlasti, koja obuhvata sve narode, i poštujući njegove lične vrline.

Nuncij Ratti je bio čvrstoga uvjerenja, da će iskrenom ljubavlju prema narodu, u kojemu vrši svoju misiju, sebi najsigurnije steći njegovu ljubav i povjerenje. Podijeljena među tri carstva, uništena ratom, vojničkom okupacijom i mrskim rekvizicijama, izmorena glađu i kužnim bolestima, Poljska je imala

na čelu uprave malo ljudi doraslih teškoj zadaći za obnovu zemlje. Stranačke se borbe raspiriše, a vjerska i nacionalna borba između Poljaka i Rusina bila je na štetu katolicizma, a u korist šizme i boljševičkoga bezboštva. Sve je te poteškoće uočio nuncij Ratti, ali nije očajavao, jer je vidio, da u poljskoj narodnoj duši još ima žara i zanosa za vjeru otaca, koja je u prošlosti imala upravo junačkih boraca. Bio je uvjeren, da će u Poljskoj, kad se stišaju strasti revolucije, kad

AHIL RATTI KAO NUNCIJ
vozi se predsjedniku poljske republike, da mu preda akreditivna pisma.

se stranke počnu ravnati načelima razbora i dobre volje, nastati i bolje i sređenije prilike.

Nuncij Ratti se sav posvetio svojoj službi: primao je audijencije u svako doba, slušao strpljivo svačije žalbe i tužbe, rješavao silnu korespondenciju, stišavao borbe, davao razborite savjete i svagdje se pokazivao potpuno objektivan u svome sudu, potpuno iznad stranaka, prožet željom, da promiče pravednost i slogu.

Uređenje crkveno-političkih odnosa u poratnoj Poljskoj imalo je dosta poteškoća. Jedni pristaše liberalizma i jozefinizma, htjeli su da u konkordatu osiguraju državi što veći utjecaj na crkvene poslove i čudili se, kako se to Crkva nećka, da poljskoj, katoličkoj vladi dade neka prava, koja je ranije bila dala i pruskom i ruskom caru. Drugi su naprotiv bili mišljenja, da je konkordat uopće suvišan i štetan, a da treba Crkvi priznati potpuno pravo, da se sasvim slobodno ravna po svojim zakonima (kao da je to načelo lako provesti). Nuncij Ratti je naprotiv bio uvjeren, da treba najprije likvidirati sve tri ranije uredbe crkvene uprave — rusku, prusku i austrijsku — te u sporazumu sa novom poljskom državnom vladom osigurati Crkvi takvo pravno stanje, koje će konkordatom kao bilateralnim ugovorom, s obzirom i na inovjerce, kojih u Poljskoj ima nekoliko milijuna, imati valjanost i u nestalnoj budućnosti. Nakon dugoga rada i pregovaranja u tom pravcu konačno je po nalogu Svete Stolice nuncij Ratti imenovao crkveno povjerenstvo, sastavljeno od biskupa i predstavnika Redova, koje je bilo ovlašteno, da stupi u pregovore sa sličnim vladinim povjerenstvom i sporazumno sastavi nacrt o sistemizovanju crkvenih dobara i o dotaciji svećenstva. Taj nacrt ima odobriti Sveta Stolica i poljski parlamenat (Sejm).

U Poljskoj je u lipnju godine 1919. stvoren zakon o agrarnoj reformi, dopunjen u srpnju godine 1920., po kojem se veliki posjedi i agrarna dobra »mrtve ruke« moraju parcelirati i podijeliti među seljake neposjednike ili maloposjednike. Parlamenat je teškom mukom priznao pravo odštete onima, kojima je zemlja oduzeta, kao i to, da se prethodno treba sporazumjeti sa Svetom Stolicom, što se tiče parcelacije crkvenih posjeda ili posjeda, koje su ranije tri vlasti u Poljskoj bile otele Crkvi. Nuncij Ratti je strpljivo proučio bezbroj nacrta, predloga, memoranduma o tom zamršenom pitanju, te potakao sve biskupe, da svaki u svojoj biskupiji prouči prilike i gospodarsko-

socijalne njezine potrebe. Međutim kad je napokon vlada započela konačno rješavanje toga pitanja, nuncij Ratti nije više bio u Poljskoj.

Nuncij Ratti je radio na tom, da uspostavi u Poljskoj Redove, koje je ruska vlada silom bila raspustila, da obnovi biskupije u Rigi, Minsku, Janowu i Kamieniecu, da popuni prazne biskupije u Vilni i Lublinu i da dade biskupe pomoćnike u Varšavi, Sejny, Plocku, Wloclaweku, Lublinu i Sandomierzu, a godinu

NUNCIJ RATTI KOD JEDNE SVEČANOSTI U VARŠAVI G. 1919.
Lijevo u naslonjaču sjedi nuncij Ratti, sadašnji sv. Otac Papa.
Do njega desno sprijeda Hoower, tadanji zastupnik Sjeverne Amerike u Poljskoj, koji je sada američki predsjednik republike.

dana kasnije u Poznanju, Lavovu, Kownu i Tarnowu i da osnuje biskupiju u Lodzu. Sa svima je poljskim biskupima podržavao iskreno prijateljstvo, posjećivao ih, predsjedao prvim njihovim i najvažnijim sjednicama u Varšavi, a za one, koje su održane godine 1919. u Gnjeznu, godine 1920. u Czenstochowi i godine 1921. u Krakovu, živo se zanimao i uvijek davao praktične, vjerskim duhom prožete upute i savjete.

Između Litve sa glavnim gradom Kowno i Poljske, koja je godine 1919. istjerala boljševike i zauzela

teritorij do Dunaburga, vodila se vrlo oštra borba. Litvinci svojataju Vilnu, a Poljaci tvrde, da je Vilna najpoljskiji grad. Dakako da je u takvim prilikama svako diplomatsko posredovanje vrlo teško. Nuncij Ratti je ipak bio uvjeren, da će prije ili kasnije doći do nekoga snošljivoga sporazuma, jer su obje države iste vjere i povezane mnogim povjesnim uspomenama. Ali je iz posljednjih događaja uviđao, da treba i vremena i ustrajna rada ljudi dobre volje, dok do toga ne dođe, pa je stoga svoje djelovanje ograničio na prijateljske savjete tumačeći i jednima i drugima, kako Sveta Stolica samo za tim ide, da svima bude dobro. Osobito je svećenstvu stavljao na srce, da se ne upušta u vrtlog strančarske borbe, nego da u svom radu ima pred očima samo svoju vjersku zadaću. Budno je pazio, da nijedan njegov čin u crkvenoj upravi ne bude tumačen kao djelo poteklo iz bilo kakve pristranosti. Volio je i trpjeti neke neurednosti, nego naglo izdavati odredbe, koje bi mogle biti neugodne i presudne.

U to je u siječnju godine 1920. posjetio litavski glavni grad Kowno sa mnogo poteškoća radi silne zime, te je na banketu u odgovoru na pozdrav ministra vanjskih poslova Waldemarosa izrekao srdačan govor pozivljući sve na mir i slogu. A 20. ožujka iste godine posjetio je Letonsku, dočekan u Rigi, većim dijelom protestantskoj, vrlo srdačno i od vlasti i od naroda. Sutradan je održao govor katolicima na latinskom jeziku, koji su tumači odmah prevodili na letonski, poljski, njemački i litvanski. Sav je grad i kraj opustošen, ali su ipak prirodne ljepote, a i mnogi zanimljivi spomenici ostali. Dugi razgovori Ahila Rattija sa predstavnicima vlasti pripraviše teren za sklapanje konkordata između Svete Stolice i Letonske.

Tu je priliku iskoristio nuncij Ratti, da posjeti i Dunaburg i da se divi zimskim prirodnim ljepotama Baltika.

U Finskoj ima nekoliko tisuća katolika sa tri svećenika. Finska je vlada od godine 1918. molila, da nuncij Ratti dođe u posjete. Prilike mu toga ne dopustiše,

jer je najkraći put iz Varšave u Helsingfors išao preko — Pariza. Ratti je ipak u razgovoru sa finskim konzulom u Varšavi Biornklungom i svećenikom Carlingom učinio, što je bilo najpotrebnije i za finske katolike.

Koncem srpnja godine 1918. imenovala je Sveta Stolica nuncija Rattija također apostolskim vizitatorom za Rusiju. Ratti se spremao, da posjeti Petrograd i Moskvu, obraćao se brzojavno više puta na rusku sovjetsku vladu za propusnicu, ali na svoju veliku

ŠETNJA NUNCIJA RATTIJA U VARŠAVI GODINE 1919.

žalost nije nikada dobio nikakva odgovora. I tako je svoj rad za Rusiju ograničio na rijetke sastanke sa ruskim biskupima i vjernicima sokoleći ih, bodreći i pomažući, koliko je mogao.

Ruska je sovjetska vlada bila uhapsila ruskog katoličkog metropolitu Msgra Eduarda de Ropp, odvela ga u Moskvu, stavila pod istragu, i njegov je život bio u opasnosti. Ratti je sve moguće učinio i kod njemačke i poljske vlade i kod Svete Stolice i gdje god je mogao, da spasi biskupa. Napokon je napisao memorandum i u njemu dokazao, kako je Msgr Ropp

po svojoj službi isključivi podanik Svetoga Oca Pape, koji nije zaraćen sa Rusijom. To je učinilo dojam na boljševičke komesare u Moskvi, te su nakon pregovora o izmjeni nekih boljševika u inostranstvu pristali i pustili na slobodu Msgra Roppa, koji se sa suzama zahvalnosti na očima 28. studenog 1919. izgrlio i izljubio sa nuncijem Rattijem u Varšavi.

I za mnoge druge zarobljenike u prostranoj Rusiji učinio je Ratti mnogo dobra iskorišćujući svoja poznanstva sa biskupima, župnicima, vojnim svećenicima i komandantima.

Borba između Poljaka i Ukrajinaca iskrsla je posebnom žestinom početkom studenoga god. 1918., nakon rasapa Austrije, kad su Ukrajinci iz Galicije proglasili zapadnu ukrajinsku republiku i organizovali vojsku i političku upravu u istočnoj Galiciji, koja je doista napučena većinom Ukrajincima (Rusinima), katolicima istočnoga obreda, ali su osobito u gradovima nastanjeni i mnogi Poljaci i oni vode glavnu riječ. Nakon šestmjesečne borbe između Poljaka i Ukrajinaca prevladali su Poljaci i zavladali i istočnom Galicijom.

Uzalud je nuncij Ratti nastojao da spriječi prolijevanje bratske krvi i da se među dva jaka katolička naroda ne otvori jaz, pred vratima prostrane šizmatične Rusije. U siječnju godine 1919. piše dirljivo pismo dvojici nadbiskupa u Lavovu, Msgru Bilczewskom latinskoga obreda kao predstavniku Poljaka i Msgru Szeptyckom istočnoga obredakao predstavniku Rusina, pozivljući ih, da svaki u svom djelokrugu nastoje, da dođe do izmirenja ili barem do stišanja borbe. Obojica mu zahvališe na plemenitom zauzimanju, ali obzirom na ondašnje prilike izjaviše, da bi svaki njihov rad ostao besplodan. Kad je svršila borba oružjem, nastojao je da od Poljaka postigne Rusinima osiguranje njihove vjerske slobode i da ublaži političke i vojničke represalije. Svuda je isticao načelo, da se katolici, ma kojoj narodnosti pripadali, moraju među sobom ljubiti ili barem razumjeti i osjećati

se kao sinovi jednoga zajedničkoga Oca i u duhu mira sudjelovati na širenju Kraljevstva Božjega.

Prema versajskom ugovoru imalo se pitanje pripadnosti Gornje Šleske riješiti plebiscitom. Bogati rudnici i razvijena industrija dadoše i ovdje povoda oštroj borbi između Nijemaca i Poljaka. Premda su katolici toga kraja vrlo odani svojoj vjeri, ipak su i narod i svećenstvo bili upleteni u nacionalnu borbu. Poljaci nijesu imali povjerenja u Nijemce ni Nijemci u Poljake. Poljaci su zamolili Svetu Stolicu, da za uređenje crkvenih odnosa pošalje papinskoga povjerenika i to u osobi nuncija Rattija, a i Nijemci su bili s time sporazumni. Iako nerado, Ratti je u ožujku godine 1920. prihvatio i taj teški posao. U Oppelnu (poljski Opole) bila je već komisija za vladu i plebiscit u Gornjoj Šleskoj, a članovi su joj bili : francuski general Le Rond, talijanski general De Martinis i engleski kolonel Percyval. Svima je imenovanje nuncija Rattija papinskim povjerenikom bilo ugodno. Ratti se s njima u Oppelnu upoznao i odmah posjetio kardinala Bertrama u Vratislavi, s njim i sa članovima Kaptola držao konference i stekao uvjerenje, da će plebiscit proteći mirno, ako se održi što prije, najduže do 4 ili 5 mjeseci, što tehnički nije bilo moguće.

Nakon pet dana boravka u Vratislavi vratio se u Varšavu, te opet 7. lipnja otišao sa svojim auditorom Pellegrinettijem u Oppeln. Prikazao je svoja akreditivna pisma komisiji i u nastupnom govoru obećao, da će se prema instrukcijama Sv. Stolice zauzeti za umirenje duhova u Gornjoj Šleskoj. Naredne je nedjelje dao u crkvi čitati pismo upravljeno narodu na poljskom i njemačkom jeziku, u kojemu osobito ističe, kako Sveti Otac jednako ljubi i Poljake i Nijemce i kako je nuncijeva zadaća da poštiva i svakoga na poštivanje potiče svačijega prava, prema načelima kršćanske pravde i međusobne snošljivosti.

Kraj svega plemenitoga nastojanja nije Ratti mogao da spriječi oštru borbu. Mnogo je neugodnih časova Ratti doživio u toj misiji. Sveta Stolica je ipak

potpuno odobrila njegov postupak, a kad su se strasti stišale, u ožujku godine 1921. svi su trezniji ljudi priznali, da Ratti u Gornjoj Šleskoj nije bio ni Poljak ni Nijemac, nego samo predstavnik Sv. Oca, koji je oba naroda jednako ljubio i poštivao i nastojao ustrajno i blago, da svačije pravo bude jednako poštivano.

FERMO RATTI, BRAT PAPE PIJA XI.

NADBISKUP

DNE 2. veljače 1921. umro je u Milanu zaslužni nadbiskup i kardinal Andrija Ferrari, koji je 26 godina živio i radio u najtješnjoj vezi sa svim svojim vjernicima. I u najzabitnijoj župi svatko ga je poznavao i ljubio. Četiri puta je obavio kanonički pohod po čitavoj prostranoj nadbiskupiji, držao je tri dijecezanske i dvije pokrajinske sinode, sagradio je preko 100 crkvi, a od tih je 12 u samom Milanu, da doskoči vjerskim potrebama u prvom redu radnika. Skoro u svim župama — njih preko 800 na broju — osnovao je i uzdržavao Oratorije muške i ženske za odgoj u vjeri najmlađih kršćana, izvršio sve potrebite reforme za što bolji duhovni i umni odgoj svećenstva, lično uredio Katoličku Akciju lajikata prema uputama Svete Stolice. Njegova je zasluga, što je milanski narod ostao odan vjeri svojih otaca i što je milansko svećenstvo učeno i revno, složno i iskreno odano Papi i biskupu, spremno za svaki rad, što ga moderna dušobrižnička služba od njega zahtijeva. Za biskupovanja kardinala Ferrarija postadoše biskupima oko 20 milanskih svećenika.

Opsežna i dugotrajna radinost kardinala Ferrarija zabrinula je sve krugove, kad je on pao u tešku bolest, kojoj je nakon 2 godine i podlegao. U ratu je izginulo mnogo mlađih svećenika, nastale su razne gospodarsko-socijalne agitacije, svećenstvo je palo u loše materijalne prilike. Svagdje je trebalo pomoći. Trebalo je urediti mnogo toga, probuditi svijest o dužnostima prema crkvenom autoritetu u svećenstvu, doskočiti svim potrebama vjernika i za rad na tom polju okupiti ljude sposobne i svijesne odgovornosti.

Stoga je u Milanu s velikim veseljem primljena vijest, da je Papa Benedikto XV. imenovao Msgra

Ahila Rattija nasljednikom kardinala Ferrarija. Sva je milanska štampa, i katolička i indiferentna i protuvjerska — isticala učenost, taktičnost i iskrenu pobožnost bivšega prefekta Ambrozijanske knjižnice, pa je naglašavala, da je za Milan čast i odlikovanje, što u tako iznimnim vremenima preuzima upravu nadbiskupije tako zaslužan milanski građanin.

U Varšavu je stigla službena vijest o imenovanju Msgra Rattija nadbiskupom milanskim koncem ožujka 1921., ali se o tome i prije uporno govorilo. To ga je govorkanje zabrinulo i nije tajio pred povjerljivim osobama, da bi mu taj novi teret obzirom na poodmakle godine bilo teško prihvatiti, te da će on Papi, ako ga zapita, preporučiti kao sposobne kandidate nekoliko odličnih prelata. Kad je papinska bula stigla u Varšavu, pitao ga auditor Pellegrinetti, što će sad uraditi, a on se malo zamislio, pa mu odgovorio :

»Kad Papa naređuje, nema nikakva prigovora. Da me je pitao, što ja mislim, ja znam, što bih mu bio odgovorio. A sad mi ne ostaje nego brzojaviti, da se podvrgavam i molim njegov blagoslov.«

Požurio je, da posvršava započete poslove, i kanio da u srpnju ostavi Poljsku i otide u Milan. Međutim 19. svibnja stiže iz Rima brzojav, da dođe što prije, jer će u narednoj konzistoriji u lipnju biti imenovan kardinalom. Dirnut tom novom Papinom pažnjom pospješio je svoj odlazak iz Poljske.

Poljska je vlada nastojala da ga još zadrži u Poljskoj, diplomatski zbor je iskreno žalio njegov odlazak, svećenstvo i vjernici shvaćali su to kao veliki gubitak. Prodekan diplomatskoga zbora i ministar Sjedinjenih Država Gibson, koji je na tome mjestu u Poljskoj naslijedio Hoowera, priredište oproštajni banket u počast nunciju Rattiju, predsjednik republike pozvao ga je na intimni ručak, kardinal nadbiskup i svećenstvo oprosti se najsrdačnije, a građanstvo mu za uspomenu dade brončanu kopiju stupa kralja Sigismunda III., sjajno djelo zlatara Gontarenegka.

Za put do Rima vlada mu je dala na raspolaganje posebni vlak, a varšavski kardinal Kempinski i župnik Brzeziewicz otpratiše ga sve do Rima.

Kako je nunciju Rattiju bilo pri duši, kad ga je Papa imenovao nadbiskupom milanskim i kardinalom, to je on sam najvjernije prikazao u pismu prijatelju arheologu Jakobu Boniju :

»Što da Vam o sebi kažem ? Govorim sa sv. Martinom : ne bježim od posla, premda je taj posao za mene nov, neobičan i ogroman. Ne ću da se previše bunim ni radi pastirskoga dostojanstva ni radi kardinalske časti. Prvim je Sveti Otac htio da udovolji želji tolikih dobrih, koji su sa mnom vrlo dobri, a drugom je htio da napravi gest svoje suverene dobrohotnosti prema ovoj plemenitoj Poljskoj, nedavno uskrsloj a još uvijek toliko mučenoj, i prema mojemu milomu Milanu i njegovoj crkvi. Papina odredba, premda je teška, ipak me ne uznemiruje, jer se pouzdano nadam i u ljudsku i u Božju pomoć to više, što moja volja nije imala nikakve odlučne riječi kod toga, niti je meni bilo moguće da biram, što hoću. Određen sam za teško mjesto, ali kad treba samo služati, čini mi se, da vrijedim za dvojicu. A tako baš i jest : vrijedim za sebe i za onoga, koji me je odredio.«

Milanskoj deputaciji, koja je došla u Rim, da ga u ime grada i nadbiskupije pozdravi, rekao je :

»Ne sakrivam težine tereta, koji ću morati da uzmem na svoja leđa, ali me svakoga straha rješavaju mile riječi, što mi ih je ovih dana Sveti Otac izrekao : »Kod ovoga imenovanja nije nitko imao riječi osim Boga i mene.«

Postavljajući mu na glavu kardinalski biret 15. lipnja Papa Benedikt XV. ovako se pohvalno izrazio o kardinalu Rattiju :

»Ako pogledamo na drugoga kardinala (prvi je bio kardinal Laurenti), kojemu smo sada predali prvi znak njegova novoga dostojanstva, čujemo tisuće glasova odobravanja iz krugova, koji se bave diplomatskim naukama. Divna li sklada između smisla, u koji-

ma se uzimaju riječi »diplomatske nauke«! Eto đaka diplomatskih škola, gdje slave staroga prefekta milanske Ambrozijanske i rimske Vatikanske knjižnice radi svijetla revnosti, kojom im je uvijek bio u pomoći kod istraživanja i tumačenja znanstvenoga blaga sadržanoga u starim pismima i diplomama. Eto i đaka i učitelja diplomacije, gdje slave apostolskoga nuncija Poljske, koji je slatkom ustrajnošću, biranim taktom, nepomućenom bistrinom znao da učvrsti slogu između države i Crkve u teškim časovima i u pogibeljnim prilikama. Mi se slažemo sa njihovim slavljenjem i zaključujemo, da je kardinalski grimiz podijeljen ne samo za priznanje već dobivenih zasluga, nego i kao poticaj, da vrlo teški teret oko pomaganja Pape u neposrednoj upravi biskupije preuzme na sebe na korist vjernika, kojima svoje herojske brige posvetiše sv. Karlo Boromejski i kardinal Ferrari.«

U svom nastupnom govoru, što ga je držao oduševljenim vjernicima iz Milana, rekao je kardinal Ratti o svom programu rada među ostalim i ovo:

»U ime Božje ići ćemo skupa za tim, da postignemo one svete ciljeve, kojima se toliko žrtvovao moj sveti predšasnik kardinal Ferrari, naš nezaboravni otac. Biskup Calabiana, koji je mene svećenikom zaredio, ovako je obično tumačio onu riječ sv. Ambrozija: gdje je Petar, tu je milanska crkva. Sinci moji! Pod grbom slavnoga imena Pape, u kojemu je sadržana naša međusobna ljubav, vaš nadbiskup i sugrađanin, ambrozijanac i po imenu i po domovini, blagoslivlja vas prvi put. Moj je program ovaj: ljubiti vas, da vam uzvratim ljubav, da vam donesem sve dobro, koje mi narav i milost omoguće, da živim i umrem s vama. Hvalim Bogu, što mi je dopustio, da posljednju snagu svoga života posvetim svojim sugrađanima. To je dar Božji, kojega vrijednost ja potpuno cijenim.«

O Velikoj Gospi poslao je svoj prvi pastirski list svećenstvu latinski, a vjernicima talijanski. U prvom srdačno i ljubezno pozdravlja svećenstvo kao stare znance i prijatelje i raduje se, što će skupa s njima

opet zajednički živjeti i raditi kao pravi »ambrozijanac«, čime se i on diči i ponosi. »U tom imenu ambrozijanac — kaže — ima nešto od one stare vjere i poštenja, zlatne čistoće i jednostavnosti, obnovljene dobrote uvijek spremne na gostoljubivost i dobročinstvo; u svemu neki osjećaj mudrosti i umjerenosti uz živahnu inteligenciju, čvrstu volju, strpljivost u radu, a osobito otvoreno ispovijedanje vjere i život kršćanski i katolički. Iz svega toga izašao je onaj zlatni život naših otaca, onaj mir duševni, ona nepromijenjena složnost u upravljanju javnim i privatnim dobrom, pravednost, vjernost, smisao za uzdržavanje i čednost i gajenje lijepih umjetnosti i neprestani porast trgovine i industrije i obilje svega, što treba za život, i neiscrpljivo blago dobrotvornosti i u svemu svijetu glasovito ime Milana i njegovih građana.« Zatim poziva svećenstvo, da nastavi stopama vjere, revnosti, pobožnosti i discipline, u kojima se lombardsko svećenstvo uvijek isticalo, držeći se odredaba vjere i Crkve i uputa svojih glasovitih biskupa sv. Ambrozija, sv. Karla i kardinala Ferrarija. Nada sve neka se savjesno drži discipline i svaki neka na doznačenom mu mjestu vjerno vrši svoje dužnosti i osobito nastoji da radi na odgoju mladeži. On ne će nalagati teže i strože discipline, nego što je propisuje opći crkveni zakon, a duh crkvenoga zakona traži od poglavara poniznost i očinsku blagost.

»Doći ću k vama,« — kaže na koncu, — »posjetit ću vas sve i pojedince, ako Bog da, u vašem boravištu, i što vaš stan bude čedniji, to će mi biti miliji. I vi ćete mene posjetiti: što češće to će meni biti draže. Očeva će kuća sinovima biti uvijek otvorena. Živjet ćemo skupa, trpjet ćemo skupa i tješit ćemo se skupa.«

U drugom isto tako trijeznom i ljubaznom pismu predstavlja se svojim vjernicima kao njihov biskup, koji se njima ponosi i zna, da ga oni ljube. Uvjerava ih, da će svako njegovo djelo potjecati iz prave ljubavi prema njima, a temelji će njegova rada biti načelo Reda sv. Benedikta: M o l i i r a d i. Poziva sve,

i svećenstvo i sve zastupnike vlasti i sav puk, da mole i savjesno vrše svoje dužnosti i svagdje promiču slogu i izmirenje duhova uznemirenih strastima, što ih je rat izazvao.

Dana 25. kolovoza primio ga je Papa u oproštajnu audijenciju, a malo kasnije predveo je pred Sv. Oca i neke rimske hodočasnike, koji su se s njim spremali na put u Lurd. Razdragan očinskim riječima i blagoslovom Papinim rekao je nekom novinaru :

»Prije nego sam preuzeo tešku dužnost u Milanu, dobio sam Papin blagoslov, a sutra putujem u Lurd, da u Marijinu gradu isprosim Majčin blagoslov. Ta su dva blagoslova moje čvrsto uporište.«

U Lurdu je predsjedao svima pobožnostima hodočasnika od jutra do mraka ih vodio i u špilju ukazanja i u piscine i u bazilike i po trgu i na kalvariju. Svagdje je držao prigodne govore tako, te se jedan hodočasnik novinar našalio, kako je blažena Djevica učinila čudo, jer je kardinal Ratti, poznat kao šutljivi bibliotekar, postao vrlo riječit.

Na odlasku ga je pozdravio sada pokojni lurdski biskup Schoepfer i u veselom talijanskom govoru spomenuo, kako je i Papa Benedikt XV. bio u Lurdu tik pred izbor za Papu, pa je zaželio takvu sudbinu i kardinalu Rattiju. Ratti se u francuskom govoru srdačno zahvalio starcu biskupu na lijepom dočeku i susretljivosti, ali nije niti jednom riječju spomenuo želju lurdskoga biskupa, da on, Ratti, postane Papom.

Na povratku iz Lurda zadržao se nekoliko dana u vili kolegija Benediktinki u Alassiju, a zatim otputovao u svoj rodni grad Desio, gdje ga je oduševljeno građanstvo dočekalo svim mogućim počastima, pogotovu toliki njegovi drugovi iz djetinjstva.

Svečani ulaz nadbiskupov u Milan obavljen je na Malu Gospu, zaštitnicu glasovite milanske katedrale. Po starom običaju svečana povorka kreće iz bazilike sv. Eustorgija. Tu ga je pred bazilikom u ime građanstva pozdravio bivši ministar Cesare Nava, koji je među ostalim rekao :

»Imamo razloga, da se od Vas svemu nadamo i sve očekujemo. Vi znate, kako u ovo poratno doba svi

KARDINAL RATTI U LURDU U RAZGOVORU S TADANJIM LURDSKIM BISKUPOM ŠEPFEROM.

skupa i pojedince čeznemo za mirom i ljubavlju. I Vi ste prvu svoju riječ narodu upravili o ljubavi i miru. Izjavili ste, da stojite nad strankama i razrožnim

idejama, te da ste ljubezan otac za sve, koji su u dobroj vjeri i oduševljeni za čistu ljubav prema dobru. I da bude što bolje narodu, koji Vam je Providnost povjerila, Vi ste nas pozvali, da se međusobno poštivamo i složimo, da državna i crkvena vlast složno sudjeluju u radu za opće dobro.«

Svečana je povorka prolazila kroz dugi špalir mnoštva, sa prozora punih gledalaca bacano je cvijeće, dizali se poklici oduševljenja, a na prostranom trgu pred katedralom preko 30.000 organizovanih katolika pozdravljalo je nadbiskupa i kardinala Rattija vijanjem društvenih barjaka i zastava. Na ulazu u katedralu čestitali su mu predstavnici političkih, vojničkih, općinskih vlasti i svih građanskih organizacija, izrazujući mu najljepše želje, a on je do suza ganut svima zahvaljivao za tako veličanstvene izjave sinovske odanosti.

Pod svečanom službom Božjom izrekao je kratku homiliju, kojom je razjasnio neke misli sadržane u prvom pastirskom pismu.

Poslije podne posjetio je 1000 siromaha, kojima je milanski Savez mladih katolika priredio svečani ručak prigodom nadbiskupova ustoličenja, a zatim je otišao u zgradu Opera Cardinal Ferrari, središte svega katoličkoga rada u Milanu, da blagoslovi temeljni kamen Pučkoga Doma. Burno pozdravljen po brojnim članovima katoličkih društava saslušao je govore podsekretara u ministarstvu rada zastupnika Longinottija i ministra poljoprivrede zastupnika Maurija, pa je i sam održao značajan govor, u kome je osobito radnicima upravio ove srdačne riječi :

»Ovdje se bratski govorilo o radnicima, i ja ne mogu nego da ponovim, što sam već rekao : Sinovi i braćo moja, dođite k meni svi ! Baš onako, kako je Spasitelj kazao, kažem i ja vama. Ako mi Bog podrži zdravlje i snagu, ja ću doći k svima vama u vaša sela, jedno po jedno. Ali vi možete svome Ocu učiniti veselje pa doći i prije sami k njemu, jer bi to veselje mogle meni usporiti brige za centralnu upravu biskupije. Nitko

vas ne smije zadržati, da ne dođete k meni. Zato sam rekao : Dođite k meni svi ! Vama su vrata Očeve kuće uvijek otvorena. Ne mislite, da su visoke stube vašega Oca zato, što se o vama drži, da ste maleni, siromašni, niski, ili da vi ne možete lako uzaći uz te stube, makar one i bile visoke. Ako ste maleni, niski, siromašni, u životu ožalošćeni i slomljeni težinom života, onda ja nastavljam svoju riječ sa Spasiteljem, kako je to Apostol lijepo zabilježio : Dođite k meni svi, koji ste opte-

SVEČANI ULAZ KARDINALA RATTIJA U MILANO.

rećeni i ožalošćeni. Vi imate posebno pravo, da uvijek lako možete doći do svoga Oca.«

Milansko socijalističko općinsko zastupstvo nije sudjelovalo u općoj svečanosti ustoličenja. Nadbiskup je Ratti šutke prešao preko toga i u svim govorima izbjegavao svaku izjavu, koja bi se mogla krivo tumačiti. Ipak su sutradan neke novine napale nadbiskupa, da je u homiliji uvrijedio Italiju i branio papinsku državu. Te su napadaje protivnici osnivali na riječima, koje je nadbiskup Ratti ovako izrekao : »Za nas Talijane,

osim svega ostaloga, Papa je i najnježniji i najiskreniji prijatelj Italije, za koju je On i tu skoro molio naziv-ljući je kolijevkom svake plemenštine. Kad čovjek boravi u inostranstvu, najbolje vidi i rukom dotiče, u kolikom je stupnju Papa najveći ures Italije. Po Njemu se svi milijuni katolika cijeloga svijeta obraćaju Italiji kao drugoj domovini, po Njemu Rim je doista glavni grad cijeloga svijeta, i treba zatvoriti oči, da ne vidiš jasno — barem sada, kad se sve države obraćaju Papi — da ne vidiš, kažem, koliko bi ugleda i koliko bi koristi moglo iz Njegove nazočnosti doći našoj zemlji, kad bi se, kako treba, uvažavala činjenica, da je Papa internacionalan i supranacionalan suveren (međunarodni i nadnarodni vladar), što mu po božanskoj ustanovi priznaju katolici cijeloga svijeta ; a mi talijanski katolici, koji po Božjoj odredbi čuvamo Papu, imamo za to i odgovornost pred katolicima cijeloga svijeta, kako Papu poštivamo.« Tim je riječima nadbiskup Ratti jasno mislio na svoje skorašnje doživljaje u diplomatskoj službi, osobito u Poljskoj, te kako je dolikovalo njegovoj časti i svečanoj prigodi, na fin način izrazio želju — kao dobar i vjernik i rodoljub — da što prije prestanu u Italiji trvenja među crkvenom i državnom vlašću, koja ne škode samo katoličkoj Crkvi nego i općim interesima talijanskoga naroda, osobito u inozemstvu.

Na spomenute napadaje nadbiskup Ratti nije htio da šalje ispravak, premda su mu to savjetovali. On je u jednom katoličkom dnevniku dao vjeran prikaz svojih riječi, kojega sektarska štampa dakako nije niti spomenula, no ipak o tome nije više pisala.

Nadbiskup je Ratti samo pet mjeseci razvijao svoju natpastirsku dužnost kao milanski nadbiskup, ali je u to kratko vrijeme povratio vremena neumorne djelatnosti svoga predšasnika kardinala Ferrarija. Dijecezanski časopis milanski nema niti jednoga dana — od onih 150 dana, koliko je Ratti bio milanski nadbiskup, a da nije zabilježen ili nadbiskupov posjet redovničkoj braći, odgojnom zavodu, bolnici, dobrotvornoj ustanovi, sirotinjskoj kući, popravilištu, kaznioni, ili njegovo sudjelovanje u crkvenim svečanostima u gradu ili na selima, na crkvenim ili lajičkim sastancima, ili da ne govori o njegovoj ličnoj suradnji u crkvenom ili građanskom ma bilo kakvom poslu. Nedjeljom je obično izlazio na sela, osobito na crkvene godove, a ti su posjeti bili često vrlo važni i naporni, jer bi tom prilikom obišao i više susjednih mjesta. Na svim tim sastancima s narodom govorio bi po više

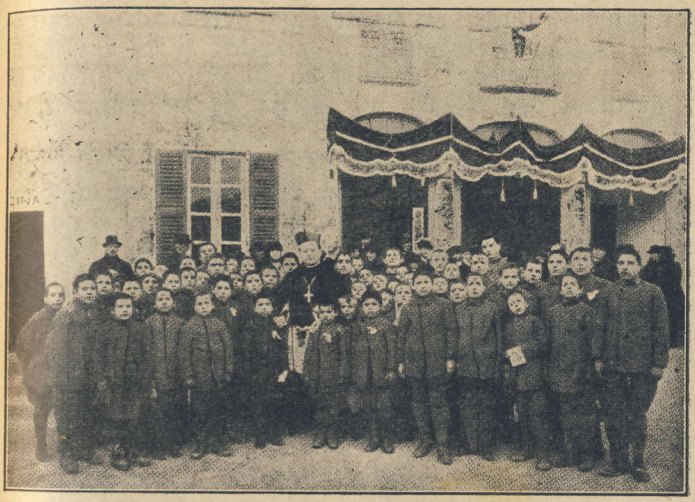

AHIL RATTI KAO MILANSKI NADBISKUP MEĐU MLADEŽI.

govora, nekada i do deset propovijedi na dan. Tako se strogi i na riječi škrti učenjak uvježbao i u pučkom govoru te je i obični puk rado i s korišću slušao njegove propovijedi i prigodne govore. Znameniti su mu govori : prigodom otvorenja katoličkoga sveučilišta u Milanu, prigodom otkrića spomenika Neznanom junaku i o smrti Pape Benedikta XV.

Ostalo slobodno vrijeme posvećivao je audijencijama, bilo jutrom bilo večerom. Ozbiljan, kratkorijek,

gospodski suzdržljiv imponirao je posjetiocu, ali se moglo razabrati, kako on sam nastoji, da umekša i zasladi taj utisak blagom riječju, koja pobuđuje povjerenje, i nastojeći da pokaže prema posjetiocu što veću susretljivost. Kad se radilo o kojemu poslu, više je slušao nego govorio o svemu se raspitivao, da dobije jasnu sliku, a ono, što bi rekao, bilo je dobro promišljeno, odmjereno i jasno. Taj se njegov postupak razabire i u ispravljanju nekih nedostataka u mjesnoj Katoličkoj Akciji. Prije nego bi izdao odluku, točno bi proučio i ljude i stvari, tražio o svemu točne izvještaje, ispitao osnovanost ili labavost tužbi i obrane te sam predsijedao sjednicama za priredbu sastanak Dijecezanskoga Vijeća, na kojemu su stvorene važne i presudne odluke.

Kao plod toga savjesnoga rada izašla je 19. siječnja 1922. zajednička pastirska poslanica svega lombardijskoga episkopata sa potpisom svih biskupa. Prvi dio te poslanice jasno odaje pisca nadbiskupa Rattija, koji daje razborite upute za javni rad katolika te šutke osuđuje neke dojakošnje nedostatke na tom polju. U drugom dijelu je jedan drugi biskup, poznati sociolog razvio praktična načela kršćanske sociologije. Ta je poslanica, osobito radi prvoga dijela, općenito sa zadovoljstvom primljena, te je nadbiskupu Rattiju priznata nepristranost, uslijed koje nije u tako važnoj stvari htio da naprečac određuje, nego se posavjetovao sa cijelim episkopatom. Tek kad se episkopat složio, stvorio je nadbiskup konačno odluku i dao opća pravila za provedbu Katoličke Akcije.

Sa zanimanjem se očekivalo, kako će nadbiskup Ratti u djelo provesti ta pravila u milanskoj biskupiji, Međutim malo kasnije nadbiskup je Ratti morao napustiti Milan, jer je 22. siječnja 1922. umro Papa Benedikt XV., a 6. veljače je kardinal Ratti izabran njegovim nasljednikom.

P A P A

ZA IZBOR nasljednika Benediktu XV. sabralo se 54 kardinala i 2. veljače, na svetkovinu Očišćenja Bl. Dj. Marije (Svijetlo Marinje) po podne uđoše u konklave, da potpuno odijeljeni od svega svijeta i među sobom, nakon obavljenih molitava biraju novoga Papu po pravilima crkvenoga zakonika, koji je izrađen do u najmanje sitnice i za vlade Pija X. propisan na strogo i savjesno vršenje za izbor slijedećih Papa. Kako je poznato, baš kod izbora Pape Pija X. prigovaralo se, što je Austrija služeći se starim privilegijem uložila svoj veto (zabranu) proti izboru kardinala Rampolle kao nasljednika Leonu XIII., te na izbornike kardinale utjecala, da izaberu mletačkoga patrijarha Giuseppa Sarta, Pija X., za Papu. Zato je Pijo X. odmah na početku svoje vladavine dokinuo sva privilegija data nekim katoličkim dvorovima i po stručnjacima dao izraditi točne propise za izbor Pape, isključujući svaki strani utjecaj na kardinale izbornike i propisujući im, da pred Bogom i savješću dobro promisle i svoj glas dadu za onoga, kojega prema potrebama cijele katoličke Crkve smatraju najsposobnijim, da bude Kristov vidljivi Namjesnik na zemlji. Po tim propisima prvi je izabran Benedikt XV., a drugi Pijo XI.

Glasovanje je od 3. do 6. veljače obavljeno 14 puta. To je najbolji znak, koliko se pojedini kardinali izbornici trude, dok točno i savjesno ne ispitaju sve, što treba, da se slože većinom glasova u izboru novoga Pape. Zašto su se kardinali konačno složili u izboru milanskoga nadbiskupa Rattija za Papu, to je njihova tajna, koju svaki od njih sobom u grob odnese. Zato su sve novinske vijesti o izboru Pape i za vrijeme konklava i poslije njega samo više ili manje izmišljena naklapanja novinara. Kad je izbor već obavljen i kad

se upozna sav predašnji život i rad novoga Pape, može se naslućivati, zašto su se baš u njemu složili izbornici, slobodni od svakoga vanjskoga utjecaja i svijesni sebi teške dužnosti i odgovornosti, da biraju imajući pred očima samo duhovne interese cjelokupne Crkve.

Izbor Pija XI. pada u vrijeme, kada je sav svijet poučen ratnim iskustvom jasno uvidio, da za uređenje poratnih odnosa među narodima ne pomaže ni oružana sila, ni zamamljivo bogatstvo, ni diplomatska lukavost, nego je potrebita moralna, duhovna vlast, koja bez ikakvih obzira na želje i prohtjeve stranaka sudi o svakom spornom pitanju »ni po babu ni po stričevima, već po pravdi Boga velikoga«. Muževna riječ, kojom je Papa Benedikto XV. više puta za vrijeme rata naglasio potpunu neutralnost Crkve prema svima zaraćenim narodima te u ime kršćanskoga naziranja na svijet, u ime kulture i civilizacije, u ime čovještva pozivao vlade i vladare cijeloga svijeta, da prestanu lijevati krv ubojitim oružjem i stvarati milijune invalida otrovnim plinovima, u crno zavijati tolike udovice i siročad, da odbace silu i mržnju, zaborave nanesene i primljene uvrede i nepravde te obnovljenim duhom bratske ljubavi i pravednosti započnu nov život Božjih sinova : ta muževna riječ nije nažalost nailazila na odaziv u ministarskim kabinetima i kraljevskim dvorovima za vrijeme rata. Ali milijuni katolika cijeloga svijeta prigrliše Očevu riječ kao navještaj boljih dana. Rasplamsala se ljubav kršćanska po svemu svijetu. Stizali su dobrovoljni prinosi u novcu za osnivanje bolnica, sirotišta, obdaništa. Katolici su žrtvovali i vlastite živote liječeći i njegujući kužne bolesnike. Bezvjerci, nevjernici, inovjerci na sebi okušaše blagodati, što im u teškoj bijedi pruža nesebična ljubav katolika, proti kojima su prije rata bili puni svakojakih predrasuda i ničim neopravdane mržnje. Te su blagodati osjećali i prosti vojnici i njihovi starješine, od najnižih do najviših. Bez ikakvih diplomatskih pregovora počeo je u ratu rasti moralni

ugled katoličke Crkve i rimskoga Pape. Maleni broj diplomatskih predstavnika stranih vlasti kod Vatikana prisustvovao je krunisanju Benedikta XV. u Sikstinskoj kapelici godine 1914. Naprotiv kod krunisanja Pija XI. godine 1922. bili su predstavnici skoro svih vlada Evrope, Azije, Amerike, Afrike i Australije. Države, koje nisu nikada imale svoga predstavnika

PAPA PIJO XI. S PAPINSKOM KRUNOM NA GLAVI.

u Vatikanu, sada ga imadu ; a one, koje su bile prekinule diplomatske veze sa Vatikanom, uspostavile su ih. Osnovane su u mnogim državama papinske ambasade, legacije, internuncijature i nuncijature (poslaništva).

I u samoj Italiji nastupiše pomirljiviji odnosi između Vatikana i fašističke vlade, koja je stala sve

to više da uviđa, kako je velik moralni utjecaj, što ga Papa vrši po cijelom svijetu te u interesu same Italije nastoji, da prestanu trvenja i nepravde, što su ih prema Vatikanu vršile predratne framasonske vlade.

Svijet je poslije rata došao do spoznaje, da su lažna materijalistička načela, protivna vjeri ili barem indiferentna (ravnodušna) prema vjeri, izazvala svjetski rat i da bi dalje provođenje tih načela u životu izazvalo opći rasap, a da jedino vječne istine vjere mogu da zalutale ljude dovedu na pravi put pravice i poštenja. Bijeda i nevolja, što su ih narodi u ratu gorko okušali, vratiše mnoge vjeri njihovih otaca.

Rat je izmijenio političko lice svijeta : propadoše stara i silna carstva, nastaše nove države, koje nastoje da svoje državne granice učvrste i osiguraju. U tu svrhu traže i moralnu zaštitu rimskoga Pape, pa je razumljivo, što u vlastitom interesu traže, da budu u prijateljskim odnosima sa Sv. Stolicom.

Sve su to bez sumnje bili vrlo važni razlozi, koji su potakli kardinale izbornike, da izaberu za nasljednika Benedikta XV. takva kardinala, koji je i u svom životu i radu upoznao međunarodne probleme, koji je svojim diplomatskim taktom dokazao, da je dorastao rješavanju i vrlo zakučastih i teških pitanja, te koji će se lako snaći u vrtlogu poratnih ideja, bistrinom svoga uma razdijeliti zrno od pljeve i svojim prokušanim, nepristranim i zdravim sudom dati svima katolicima jasan i određen pravac u svemu, što zasijeca u njihov javni i privatni život. Kardinal Ratti je doista bio učenjak, ali Božja je Providnost tako udešavala njegov život, te je on po svom položaju i službi uz znanstveni rad vršio i različite svećeničke dužnosti, po kojima je dolazio u doticaj s najraznolikijim ljudima i ćudima, upoznavao njihove dobre i zle strane, a sam sebe usavršavao u svima krepostima, koje su mu za uspješan svećenički rad bile potrebite.

Izbor kardinala Rattija dočekan je u Rimu, Italiji i po svemu svijetu s velikim veseljem i oduševljenjem. Palo je svima u oči, da je prvi čin novoga Pape Pija

XI. bio blagoslov, što ga je podijelio Rimu, Italiji i svemu svijetu, i to sa vanjske Loggie sv. Petra, koja se od god. 1870., kad je Papi oteta država, nije nikada otvarala. To je bio plemenit čin, kojim je Pijo XI. htio da pred čitavim svijetom posvjedoči svoju spremnost, da prema svojoj uzvišenoj službi svoj prvi blagoslov dade svima svojim zemljacima i svima narodima, naglašujući općenitost katoličke Crkve i suverenost njezina vidljiva glavara. Neke su talijanske novine taj prvi čin Pija XI. krivo tumačile, kao da se on odrekao svih prava Svete Stolice, koja su joj godine 1870. oteta. Stoga je iz Vatikana poslana Agenciji Stefani ova službena izjava : »Sv. Otac Papa Pijo XI. ne odričući se nepovredivih prava Crkve i Sv. Stolice, za koja se zakleo, da će ih priznavati i braniti, podijelio je svoj prvi blagoslov sa vanjske Loggie na trgu sv. Petra s posebnom nakanom, da taj blagoslov bude upravljen ne samo prisutnima na trgu sv. Petra, ne samo Rimu, Italiji, nego svima narodima i nacijama, te da svima bude sretan znak i naviještaj onoga općega izmirenja, za kojim svi tako teško uzdišemo.« Ponovna uspostava papinske države početkom godine 1929. dokazuje, kako je Sv. Otac Papa Pijo XI. već od prvoga časa imao na umu to veliko djelo, koje je prigodom svog misničkog jubileja i ostvario.

Svečano krunisanje Pija XI. obavljeno je u nedjelju 12. veljače po starim veličanstvenim obredima u bazilici sv. Petra.

KAKO ŽIVI PIJO XI.

Premda je već 72 godine navršio, ipak se Sv. Otac Papa Pijo XI. drži još potpuno mladenački : visok, jak, širokih leđa, oveće glave malo nagnute k desnom ramenu, energičnoga profila, široka čela skoro bez nabora, puti svježe i crvenkaste, skladnih dijelova lica, a ispod profesorskih naočala sjaju se dva bistra, umna oka, koja u dušu prodiru ; usne kao da su sabrane na neprimjetljiv pametan posmjeh ; nastup u paradama

dostojanstven, drukčije korak ritmičan i brz. Daje uopće izgled čovjeka zdrava, čila i jaka: vidi se, da potječe iz zdrave radničke obitelji gorskoga kraja. Voli trijezan i jednostavan život, čist zrak, svijetlo, kretanje; svemu se tome privikao od mladosti učeći i radeći naizmjence, baveći se knjigama, starim rukopisima, putovanjem i uspinjući se na visoke planine.

Dostojanstveni njegov nastup zbunjuje posjetioca u prvi mah, ali njegov dobroćudni pogled praćen osmjehom i blagom riječju odaje dobro očinsko srce i pobuđuje sinovsku pouzdanost.

Po svojoj učenjačkoj sabranosti i duševnoj smirenosti Pijo XI. vrlo malo govori, a sasluša mirno i strpljivo svakoga posjetioca, kimne kadikad glavom ili dobaci koje dosjetljivo pitanje. Kad je predmet razgovora ozbiljan, pažljivo se zagleda govorniku u lice, a ako treba da što pita ili kaže, zastaje u riječi, obori vjeđe, kao da hoće da bolje sabere misli, kao da prisluškuje neki unutrašnji glas. Jedino kada govori o knjigama ili znanstvenim pitanjima, onda je rječičitiji nego obično. To je značajka i za njegov stil (slog) bilo u propovijedi ili u privatnim govorima ili javnim spisima. Kad izgovori jednu misao, polako je obrađuje učenjačkom točnošću, dok nije potpuno jasna. Ta se točnost opaža i drukčije u svemu njegovu dnevnom radu. »Dvije ga riječi potpuno karakterišu: red i smirenost,« — kaže o njemu školski drug iz djetinjstva kardinal Lualdi.

Neprestano radi kao i njegov predšasnik Benedikto XV. Samo je ta razlika, što je Pijo XI. navikao da radi i do u sitne noćne sate, a Benedikto XV. je volio rano ustajati. Dva su mu načela, po kojima se uvijek vlada: age quod agis — čini, što činiš — pa stoga i za šetnju određeno vrijeme savjesno posvećuje šetnji, i zatim drugo načelo: nil actum si quid agendum — nijesi ništa učinio, ako imaš još što da učiniš. Stoga nije miran, doklegod potpuno ne svrši svaki posao. Zato se on ne žuri sa rješenjem, dok nije dotično pitanje sam sa svake strane savjesno ispitao. Zato traži o svemu točne

i savjesne izvještaje, sasluša savjete i mišljenje drugih, ali konačnu odluku stvara sam, kad je sve dobro ispitao i proučio.

Bog je prvo i posljednje pravilo svega njegova djelovanja. Stoga dobar dio dana posvećuje molitvi i duhovnom čitanju, dnevno služi sv. misu s osobitom pobožnošću, često se i u razgovoru i u spisima poziva na Sveto Pismo i na djela svetih Otaca i crkvenih pisaca, osobito sv. Ambrozija i Karla Boromejskoga, te se uopće njegove misli uzdižu u natprirodne visine, a u tome se očituje ne samo duboki mislilac, nego nada sve čovjek Božji.

Proučavajući povijest ne samo kao znanost nego još više kao sredstvo, kojim on hoće da vrši svoju apostolsku dužnost, Pijo XI. je stekao iskustvo i postavio sebi neka načela, prema kojima u praktičnom životu postupa i nikada se skoro ne prevari. Onu staru poslovicu: Nema ništa nova pod suncem — Pijo XI. dozivlje sebi u pamet, kadgod se digne pretjerana buka i vika o bilo čemu, jer je to opasno, jer to sakriva i potamnjuje istinu i često sprečava, da se u pravi čas ne može zlo odstraniti i pružiti potrebita pomoć. Kad se radi o zamršenim pitanjima, u koja ljudske strasti i predrasude utječu i previše, Pijo XI. drži se načela: to će pitanje bolje riješiti vrijeme nego ikakvi zakoni. O ljudima Pijo XI. općenito drži, da su u srcu bolji, nego što su im riječi i djela, pa da ih stoga treba privući k istini, dobiti ih za dobru stvar, ne strogošću nego veledušnom i delikatnom razboritošću te iskrenom i žarkom ljubavlju.

Kako je više godina živio u vrlo raznolikim prilikama i lično dolazio u doticaj sa ljudima posve oprečnih naziranja, imao je prilike, da kao šutljiv i marljiv opažač točno i ispravno upozna sadašnjicu u umnim i ćudorednim nastranostima kao i u njezinim civilizatornim podvizima i uspjesima na svakom polju. Pa iako se učvrstio u uvjerenju, da je vjera glavni faktor civilizacije, on ipak ne gleda s nepovjerenjem ni na koji uspjeh civilizacije, koji

je doista vrijedan pažnje, nego ga smatra kao stvar, koju vjera posvećuje i koja je vjeri na čast i diku.

Pijo XI. ne voli da se puno govori o njegovim djelima i osnovama; voli, kako on rado kaže, biti duboka voda, koja šutke i neopažena sobom nosi jakost struje, pa se toga i sam drži i zahtijeva od svojih saradnika najstrožu šutnju.

Kraj sve te izvanjske strogosti, šutljivosti i ozbiljnosti Pijo XI. je vrlo mekana srca i ima osjećaja i smisla za svaku lijepu misao, za svako plemenito djelo, gane se do suza, kad se sastane sa svojim starim znancima ili se sjeti doživljaja iz mlađih dana. A što je osobito kod njega: Pijo XI. pobuđuje u svakom posjetiocu ljubav prema sebi svojom očinskom dobrotom, koja svakoga osvaja.

Božja je providnost Piju XI. uz prirodne darove dala i natprirodne milosti, kojima će njegovo vladanje Crkvom Kristovom biti na dokaz njezine božanske ustanove.

PRVA ENCIKLIKA PIJA XI.

Otkada je krunisan papom (12. veljače 1922.), Pijo XI. je skoro svaki dan pisao pojedinim ličnostima, crkvama, korporacijama i društvima važna pisma, neka čisto privatnoga, a neka i javnoga značenja. Tako je već 3. ožujka, tri tjedna nakon što je izabran za Papu, pisao Motu proprio o raširenju ustanove za širenje vjere, 7. travnja piše list biskupu u Ženevi prigodom međunarodne mirovne konferencije, 29. travnja piše kardinalu državnom tajniku P. Gasparriju o istom predmetu, gdje među ostalim zaslužuju pažnju riječi papine, da »najbolju garanciju za mir ne sačinjava šuma bajuneta, nego međusobno povjerenje i prijateljstvo«. Stoga da treba željeti dobar uspjeh konferenciji, e da ona »otvori novo doba mira i napretka, te se o njoj bude kazalo: pravda i mir se poljubiše, i to tako, da se ljubav ne luči od zahtjeva pravde. Dne 24. svibnja držao je znamenitu

alokuciju (govor) u Vatikanu prigodom otvorenja Euharistijskoga međunarodnoga kongresa u Rimu naglašujući temeljnu misao, kako je usred svih razdora i nesloge Euharistija simbol i kvasac mira i jedinstva. Apostolskim pismom od 12. srpnja pozvao je sve katolike, da milodarima ublaže bijedu ruske siročadi, koja skapava od gladi. Posebnim pismom od 25. srpnja proglasio je sv. Ignacija Lojolu zaštitnikom duhovnih vježbi, a 14. rujna osnovao je u Rimu Institutum Pontificium Orientale, ustanovu za proučavanje istočnih crkvi, njihovih obreda, nauke, starine.

Tek pod konac godine, 23. prosinca 1922., izašla je prva enciklika Pija XI., koja počinje riječima UBI ARCANO DEI, a radi *o miru Kristovu u Kraljevstvu Kristovom*. Tim riječima kratko i jasno označuje Pijo XI. smjernice, kojima će se razvijati njegov papinski rad.

»Ljudi, društveni slojevi, narodi još ne nađoše pravoga mira poslije strašnoga rata, i stoga još nema one radine i plodne smirenosti, koju svi trebaju i za njom uzdišu: to je žalosna općenita istina. Priznati, da tako teško zlo postoji, i tražiti, odakle ono potječe: to je prvo i najnužnije, što ima da učini onaj, koji hoće, kao Mi što hoćemo, da s uspjehom proučimo te da zgodna sredstva upotrijebimo i toliko zlo suzbijamo. Tu nam dužnost imperativno nalaže svijest o apostolskoj zadaći, koju hoćemo da vršimo i ovom prvom enciklikom i zdušnim vršenjem Svoje papinske službe ubuduće.«

Pijo XI. opaža, da još traju žalosne prilike, koje su zadavale toliko briga njegovu predšasniku Benediktu XV.

»Jučerašnji zaraćeni narodi odložiše doduše oružje, ali nove strahote i užasi dolaze s Istoka, gdje glad i kužne bolesti haraju starce, žene i nevinu dječicu. Uza sve to ne prestaju stara nadmetanja među narodima, kako se to razabire i u političkoj prevrtljivosti i u financijskoj nestalnosti i u dnevnicima i u časopisima svake ruke, tako da se to nadmetanje uvlači

i onamo, kamo nipošto ne spada, kao što su nauke, znanosti i umjetnost.

Stoga je javni život još zastrt gustom maglom mržnje i međusobnih uvreda, koje ne daju oduška narodima. Ne trpe samo pobijeđeni nego i pobjednici. Mali se narodi tuže, da ih veliki iskorišćuju i iscrpljuju, a veliki se srde, što ih mali poprijeko gledaju i rade proti njima ; a svi osjećaju žalosne posljedice prošloga rata. Pa i oni narodi, koji nisu bili u rat upleteni, ipak također osjećaju njegove posljedice, iako manje nego zaraćeni. Državni i politički pokušaji, da se šteta po ratu nanesena popravi, nisu imali uspjeha, pa se ta šteta sve to više povećava. Narodi još uvijek strepe pred novim ratnim zapletajima, žive u oružanom miru, kao da su spremni na rat, koji ispija narodne financije, uništava cvijet mladosti, truje i muti najbolje izvore tjelesnoga, umnoga, vjerskoga i ćudorednoga života.

Tom izvanjskom neprijateljstvu među narodima priključuje se još veće zlo : unutrašnja nesloga, koja prijeti rasulom država i samoga građanskoga društva. U prvom je redu borba društvenih slojeva, koja kao stara i smrtna bolest društva podgriza kao crv sve životne sile : rad, industriju, umjetnost, trgovinu, poljodjelstvo, uopće sve, što pospješuje javno i privatno blagostanje i uspijevanje. I ta borba izgleda, da je sve to manje pomirljiva, dok su jedni nezasitno pohlepni za materijalnim dobrima, a drugi ta dobra grčevito čuvaju iz egoizma ; ista se borba vodi između podložnika i slojeva, koji zapovijedaju. Zato često jedni obustavljaju rad a drugi to izazivlju : odatle revolucije i pobune, reakcije i represalije, opće nezadovoljstvo i opća šteta. Dodaj tome stranačke borbe, koje nisu uvijek upotrebljene u trijeznoj oprečnosti mišljenja o općem dobru i u iskrenom nesebičnom traženju općega dobra, nego potječu iz nastojanja, da stranka stranku nadjača i da služi pojedinačkom interesu, a na štetu ostalih. Odatle česte urote, zasjede, pljačke proti građanima pa i proti samoj vlasti i njezinim predstavnicima ; odatle izgredi i prijetnje javnim

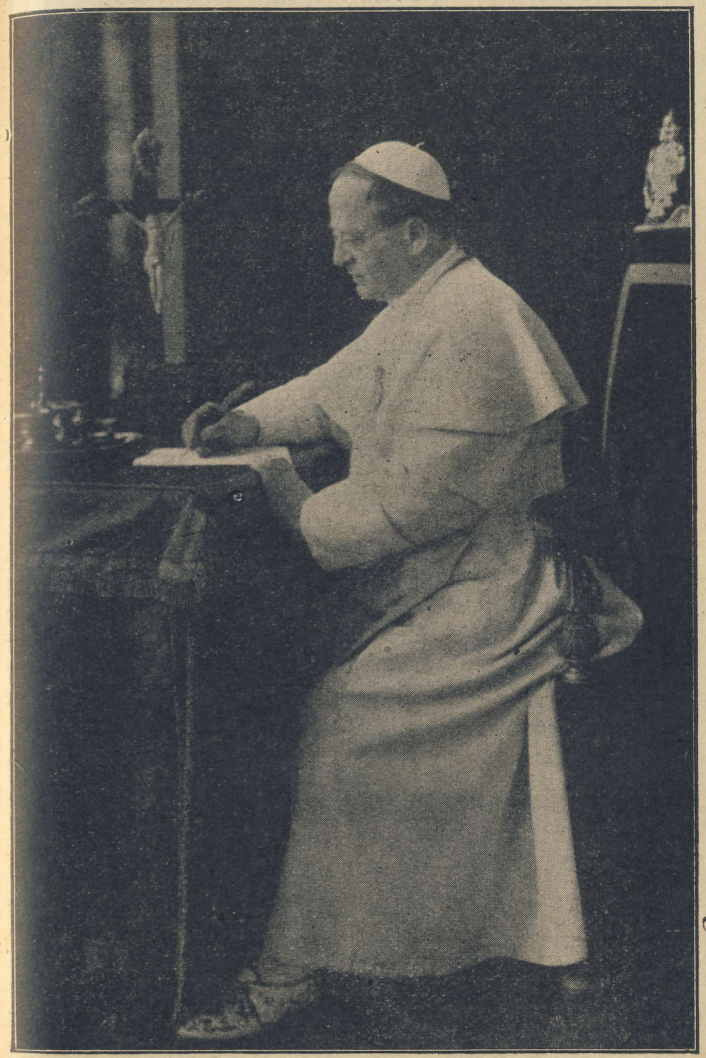

SV. OTAC PAPA PIJO XI. PIŠE.

ustankom i same pobune i ostali neredi, koji su tim žalosniji i škodljiviji po narode, koji su pozvani, da više sudjeluju u javnom životu i u upravi, kako to biva u modernim zastupstvima, koja iako nisu po sebi u opreci s katoličkom naukom — jer se ona dade složiti sa svakim oblikom razborite i pravedne uprave — ipak su više izložena buntovnom uticaju stranaka.

A treba zabilježiti jednu još žalosniju pojavu, kako se taj uticaj ušuljao već i u samo blago i tiho svetište o b i t e l j i, toga prvoga zametka ljudskoga društva, gdje je sjeme razdora, bačeno znatno ranije, za vrijeme rata više nego ikada poraslo uslijed toga, što su i oci i sinovi bili daleko od domaćega ognjišta i što je u ratu zavladala tolika nećudorednost. Stoga se sinovi odijeliše od otaca, braća se zavadiše među sobom, gospodari sa slugama i sluge sa gospodarima, a često je zaboravljena i sama svetost bračnoga veza i zaboravljene dužnosti pred Bogom i društvom, što iz toga veza potječu.

Pa kao što bolest organizma ili većeg mu dijela osjeća i svaka najmanja čestica, tako se i na pojedinca širi zlo, koje pritište društvo i obitelj. I doista se tužimo, kako je nekakva bolesna uznemirenost sve obuzela bez razlike dobi i staleža, kako je već u krv prešao prezir posluha i volje za rad ; kako je stidljivost žena i djevojčica potisnula bestidnost u odijelu, razgovoru, plesovima ; kako se otvoreno izaziva tuđa bijeda, osobito time, što se tjera veliki luksus ; kako napokon raste broj nezaposlenih, koji sve više povećavaju broj buntovnika proti javnom i privatnom poretku.

Stoga nema više pouzdanoga mira, nego se svagdje opaža bojažljiva nesigurnost i nove bojazni ; nema djelatne radinosti, nego bešćutnosti i nezaposlenosti nema više vedroga mira i reda — u čemu i jest mir — nego na sve strane buntovan duh. Uslijed toga slabi industrija, zastaje i umanjuje se trgovina, gojenje znanosti i umjetnosti postaje sve teže, a što je još mnogo gore : štetu trpi i sama kršćanska prosvjeta, te se mjesto toliko razvikanoga napretka opaža opći žalosni nazadak ljudskoga društva i barbarstvo.

Pred sva ta spomenuta zla idu ona, koja izmiču pogledu površna motrioca, sjetilna čovjeka, koji — kako kaže sv. Pavao (1. Kor. 2, 14) — ne shvaća onoga, što je duha Božjega, ali koja sadrže najtežu i najdublju današnju društvenu ranu. Mislimo na ona zla, koja nadilaze materiju i prirodu, a tiču se više duhovnoga i vjerskoga reda, to jest natprirodnoga života duša. Ta su zla toliko žalosnija, koliko se duh diže nad materiju. I doista osim općega nemara za vršenje kršćanskih dužnosti, Mi skupa s vama, časna braćo, žalimo, što još nisu vraćene molitvi i službi Božjoj bezbrojne crkve, koje su za rata upotrebljavane u profane svrhe ; što su još zatvorena tolika sjemeništa, u kojima se jedino pripravljaju i odgajaju sposobni vođi i učitelji naroda u duhovnom životu ; što su skoro u svima biskupijama znatno prorijeđeni svećenički redovi, jer su neki umrli u ratu vršeći svetu službu, a neki se iznevjerili svetom zvanju, s kojim se životne prilike ne mogu složiti ; što je u mnogim mjestima zabranjeno propovijedanje riječi Božje, koja donosi toliko nužnih i neprocjenjivih dobročinstava za izgradnju mističnoga tijela Kristova (Efež. 4, 12.).

Duhovnu štetu strašnoga rata osjetiše najudaljeniji krajevi svijeta, jer su i misijonari morali napustiti polja apostolskoga rada, a mnogi se nažalost ne mogoše više tamo vratiti i moradoše ostaviti i prekinuti lijepe uspjehe, što postigoše i na moralnom i na materijalnom polju, i za vjeru i za kulturu. Istina, veliki taj duhovni gubitak naknađen je donekle time, što su stare osvade u laž utjerane, jer se jasno vidjelo, kako je žarka, čista i veledušna ljubav gorjela u srcima Bogu posvećenima, ljubav domovinska i svijest o svima dužnostima, kada su svećenici na krvavim poljanama, gdje je smrt kosila na tisuće, vršili svoju svetu službu i mnoge duše, pune predrasuda, svojom požrtvovnošću priveli svetim tajnama i Crkvi. Ali to imamo da za-

hvalimo jedino neizmjernoj dobroti i mudrosti Božjoj, koja znade i iz zla izvući dobro.«

Sv. Otac Papa ispituje dalje : koji su uzroci svih tih zala ?

»Mir je među zaraćenima doista potpisan sa svima izvanjskim svečanostima ; ali taj je potpis napisan samo u javnim ispravama, a nisu ga još prihvatila srca, u kojima još gori želja za borbom i prijetnja građanskom miru. Predugo je ljudima vladalo pravo sile, koje je skoro uništilo prirodni osjećaj milosrđa i samilosti, što ih kršćanska ljubav toliko uzvisuje ; a tobožnji mir, označen na papiru, nije još probudio tih plemenitih osjećaja. Stoga je u mnogima, štaviše u premnogima, već postalo prirodno, da budu siledžije i da mrze ; stoga u mnogima prevladavaju niži elementi onoga zakona u udovima, koji se protivi zakonu duha, a pred kojim je strepio sv. Pavao. Više nisu braća ljudima, kako zapovijeda kršćanski zakon, nego su kao stranci i neprijatelji ; nestalo je osjećaja za dostojanstvo osobe i za samu vrijednost ljudske osobe, a prevladava brutalna sila i broj ; jedni nastoje, kako će iskoristiti druge samo za to, da bolje i što više uživaju dobra ovoga života ; a svi su u zabludi, jer svi samo nastoje o materijalnim i vremenitim dobrima, a zaboravljaju duhovna i vječna dobra, koja nas Isus Otkupitelj po vječnom učiteljstvu Crkve nuka da nastojimo postići.

U prirodi je samoj zemaljskih dobara, da neuredno traženje tih dobara postane izvorom svakoga zla, a napose moralnoga poniženja i nesloge. Jer doista s jedne strane zemaljska dobra, u sebi ništetna i prolazna, ne mogu da zadovolje čežnje ljudskoga srca, koje je stvoreno od Boga i za Boga, te je nužno nemirno, doklegod se ne smiri u Bogu. A s druge strane (protivno ne o kod duhovnih dobara, koja što više primamo, to postajemo bogatiji, i ta se dobra nikada ne umanjuju) zemaljska dobra, što se više dijele među mnoge, postaju kod pojedinaca sve manja, jer nužno treba jednima odbiti, što se drugima daje ; pa stoga i ne mogu zemaljska dobra niti sve jednako zadovoljiti niti nekoje potpuno usrećiti, te uslijed toga postaju vrelom diobe i ujedno žalošću duha, kako je to iskusio mudri Salomon i nazvao ih taštinom nad taštinama i žalošću duha (Ekl. 1, 2 i 17.). A to se događa u društvu isto kao i u pojedincu. Odakle ratovi i borbe među vama? — pita apostol sv. Jakob (Jak. 4, 2). Zar ne iz naših požuda?

Tako požuda za užitkom, putena požuda (concupiscentia carnis) postaje najkobnijim poticajem za razdor, ne samo u obiteljima, nego i u gradovima ; požuda za vlašću i nadmoći, oholost života (superbia vitae) pretvori se u konkurenciju i natjerivanje stranaka, u neprestanu trku ambicije samo za vlašću pa i zločinom proti Veličanstvu i ubistvom vlastite domovine.

I baš te pretjerane požude, te požude za zemaljskim dobrima, postaju tako izvorom međunarodnih borbi i nadmetanja, kad se prikazuju prikrivene i skoro opravdane »višim državnim razlozima« ili »općim dobrom«, to jest ljubavlju prema domovini i narodu. Jer i ta ljubav — koja sama po sebi daje poticaja na mnoge kreposti i divna junaštva, kad njom ravna kršćanski zakon — postaje prigodom i poticajem na teške nepravde, kada se opravdana ljubav domovine pretvori u pretjerani nacionalizam ; kada zaboravlja, da su svi narodi braća u velikoj obitelji čovječanstva te da i sve ostale narodnosti imaju pravo da žive i napreduju, i da nikada nije ni dopušteno ni pametno rastavljati korisno od poštena, te napokon da pravda uzdiže narode, dok ih grijeh čini bijednima (Prov. 14, 34). Stoga korist, što je na taj način postigne obitelj grad, narodnost, može izgledati veseo i sjajan uspjeh, ali je — misao sv. Augustina — takva korist krhka i zadaje strah, da naprečac ne propadne.

No puno je veći i dublji uzrok, što nema mira i što odatle potječu sva spomenuta zla. Taj se uzrok pojavio i na široko pripravljao još prije rata, i da su svi shvaćali visoki govor velikih događaja, tome bi uzroku morao biti svjetski rat lijekom i pomoći. Pi-

sano je u Sv. Pismu : Koji ostaviše Gospoda, bit će uništeni (Iz. 1, 28) ; a Spasitelj, učitelj ljudi, rekao je : Bez mene ne možete ništa učiniti (Iv. 15, 5), i opet : Tko sa mnom ne sabire, rasiplje (Luk. 11, 23.).

Te su se božanske riječi obistinile i obistinjuju se pred našim očima. Ljudi se udaljiše od Boga i od Isusa Krista i zato upadoše u tolika zla : zato se kine i muče uzalud i bez uspjeha nastojeći da nađu lijeka tolikim nevoljama, a ne mogu niti da saberu ostatke tolikih ruševina. Htjeli su da imadu zakone i vlade bez Boga i bez Isusa Krista, jer po njima nije svaka vlast od Boga nego od ljudi ; pa baš time oteše samim zakonima ne samo pravu i jedinu neizbježivu sankciju, nego i vrhovna načela pravice, koja se i po mišljenju poganskoga filozofa Cicerona ne mogu izvoditi nego samo iz božanstvenoga zakona. Zato je i vlast izgubila čvrst temelj, jer nema istinitoga i neprijepornoga razloga, zašto da jedni budu gore i zapovijedaju, a drugi dolje i slušaju. Uslijed toga i sama sastojina ljudskoga društva logičnom nuždom morala je da se uzdrma i kompromituje, jer nema stalnoga oslona, nego je svedena na suprotnosti i prevlast broja i posebnih interesa.

Htjeli su, da više ne bude Bog ni Isus Krist glavni činilac kod osnivanja o b i t e l j i, pa su reducirali na prosti građanski ugovor ženidbu, koju je po riječi sv. Pavla (Ef. 5, 32.) Isus Krist uzdigao na veliki sakramenat, jer ga je posvetio i učinio posvetnim simbolom nerazrješivoga veza, kojim je Njegova Crkva uz Njega vezana. Sva ona uzvišenost i svetost misli i osjećaja, kojima je Crkva od početka ovila obitelj, tu klicu ljudskoga društva, postala je sada ponižena, potištena, postiđena kod naroda : nema više obiteljske hierarhije, pa ni obiteljskoga mira ; stalnost i jedinstvo obitelji sve je više ugroženo ; domaće ognjište, sveto nekada, sve se više obeščašćuje niskim strastima i ubitačnom sebičnošću, a sve to ide za tim, da otruje i da uništi samo vrelo života ne samo obitelji nego i naroda.

Htjeli su, da više ne bude Boga ni Isusa Krista ni Njegove nauke u š k o l i, i škola je žalosnom i neizbježivom nuždom postala ne samo lajičkom i bezvjerskom, nego i čisto bezbožnom i protuvjerskom, jer neuk dječak mora naskoro da se uvjeri, kako Bog i vjera nemaju nikakve važnosti za život, jer o njima ne čuje drukčije govoriti, nego riječima prezira. Pa tako i samo uslijed toga prestala je škola da upravlja na dobro, da odgaja, jer je lišena Boga i Božjega zakona, pa nema ni mogućnosti da priučava učeničku savjest i volju da bježe oda zla i da se vježbaju u dobru. Tako je školi oduzeta mogućnost, da za obitelj i ljudsko društvo odgaja i sprema članove, koji će ljubiti red, mir i napredak.

Kad su dakle ljudi napustili zapovijedi kršćanske mudrosti, nije čudo, što je sjeme nesloge, bačeno posvuda, našlo plodno tlo i dozrelo u onaj vrlo kobni rat, koji ne samo što nije zatomio, nego je naprotiv još više nasiljem i krvlju raspirio mržnju među narodima i društvenim slojevima.

Kako ćemo toliko zlo ispraviti ?

Prije svega treba smiriti duhove. Treba postići takav mir, koji ne će sastojati u samim izvanjskim iskazima međusobne uljudnosti, nego mir, koji će unići u srca i približiti ih i razvedriti i opet ih otvoriti izmjeničnome osjećaju bratske dobrohotnosti. Ali takav je samo Kristov mir : i m i r K r i s t o v n e k a k l i č e u v a š i m s r c i m a (Kol. 3, 15) ; a Kristov mir i ne može da bude drukčiji (Iv. 14, 27.), mir što ga Krist daje, jer Bog kao što je on, gleda u srce (1 Kralj. 16, 7) i u srcima ima svoje kraljevstvo. A s druge strane Isus Krist ima i pravo da svojim nazivlje ovaj pravi mir srdaca, jer On je prvi rekao ljudima : Svi ste vi braća (Mat. 23, 18), i On je prvi proglasio i svojom krvlju zapečatio opći zakon međusobne ljubavi i snošljivosti : Ovo je moja zapovijed : da se ljubite među sobom, kao što sam vas ja ljubio (Iv. 15, 2) ; snosite jedni terete drugih i tako ćete ispuniti Kristov zakon. (Gal. 6, 2).

Iz toga neposredno slijedi, da Kristov mir mora biti pravedan mir, kao što prorok Izaija (32, 17) kaže :

djelo pravednosti je mir, jer On je Bog, koji sam pravdu sudi (ps. 9, 5); ali taj mir ne će biti samo tvrda i ukočena pravednost, nego mora biti sladak i blag i u jednakoj mjeri prožet ljubavlju tako, da njegov plod bude iskreno izmirenje. Taj je mir Isus Krist pribavio nama i svemu svijetu, a sv. Pavao taj mir vidi oličen u samom Kristu, kad kaže: On je naš mir. On je, da zadovolji Božjoj pravdi, žrtvujući svoje tijelo na križu, u samome sebi ubio svako neprijateljstvo. Stoga u Isusovu djelu otkupa — a to je djelo Božje pravednosti — sam Apostol vidi božansko djelo izmirenja i ljubavi: u Kristu je Bog izmirio svijet sa Sobom (2. Kor. 5, 19); Bog je toliko ljubio svijet, da je dao Jedinorođenoga Sina svoga (Iv. 3, 16.).

Kristov mir — kaže dalje Papa Pijo XI. — obuzdava požudu za zemaljskim dobrima, uspostavlja vrijednost duhovnim dobrima, a s tim usporedo ide i čist i dostojan život, vrijednost čovjeka kao lica oplemenjena krvlju Isusa Krista, božanskim sinovstvom, svetošću i vezom bratstva, koja nas veže sa samim Kristom, molitvom i svetim sakramentima, sredstvima, koja nas nefaljeno uzdižu tako, da smo dionici božanstva, čežnjom, da dođemo do vječne slave i blaženstva u samom Bogu, što nam je svima postavljeno kao konačni cilj i nagrada.

A treba imati na umu, da je Krist tu svoju nauku o jedinom pravom miru — kao i sve ostalo blago svoje nauke — povjerio jedino svojoj Crkvi i njoj obećao, da će s njom zauvijek On biti, e da ona kroz sva stoljeća i kod svih naroda bude nepogrješiva učiteljica. Odatle slijedi, da katolička Crkva i može i mora imati velikoga udjela u liječenju zala ovoga svijeta i u nastojanju, da dovede narode do iskrenoga izmirenja.

I baš stoga, što Crkva jedina po Božjoj odredbi čuva i tumači božanske misli i upute, jedino ona ima istinitu i neiscrpljivu sposobnost, da uspješno pobija onaj materijalizam, koji je već toliko ruševina nagomilao i prijeti novima i obitelji i društvu; Crkva

unosi i uzdržava pravi i zdravi spiritualizam, kršćanski spiritualizam, koji je kudikamo uzvišeniji i po svojoj istinitosti i po praktičnoj koristi od čisto filozofskoga spiritualizma; Crkva ima sposobnost, da uči i provede iskrenu dobrohotnost, jer ona jednako uči cjelinu i mnoštvo, da žive u duhu pravoga bratstva, i ona oplemenjuje vrijednost i dostojanstvo pojedinca; ona

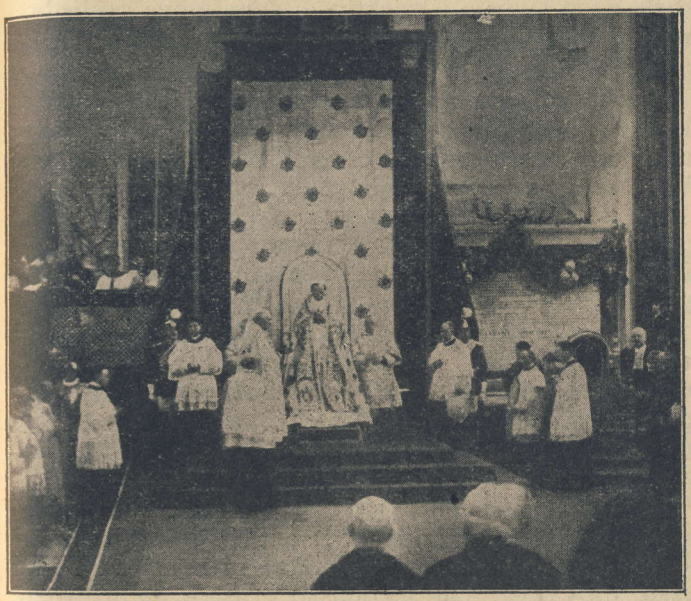

PAPA PIJO XI. PROGLAŠUJE NOVOGA SVECA.

ima napokon i sposobnost, da doista i uspješno popravi sav privatni i javni život, jer sve i svakoga podvrgava Bogu, koji vidi srca, i Božjim naredbama i zakonima. Ulazeći u svetište savjesti i građana i onih, koji njima vladaju, Crkva formira njihove savjesti za sve dužnosti i za sve odgovornosti i u samim odredbama javnoga života ljudskoga društva zato, da »sve i u svima bude Krist« (Kološ. 3, 11.).

Stoga Crkva može ne samo da u sadašnjosti dade miru sve, što mu fali, da bude pravi Kristov mir, nego ona može još više nego ikoji drugi faktor, da pridonese osiguranju toga mira za budućnost i da odstrani pogibao novih ratova. Crkva doista uči — a njoj je jedino Bog naredio, pa time joj dao i pravo da autoritativno naučava — da se vječnom zakonu Božjemu moraju prilagoditi ne samo privatna i lična djela nego i javna i kolektivna, štaviše ova posljednja mnogo više nego prva, jer je na njima puno veća i strašnija odgovornost.

Kada dakle vlade i narodi budu slijedili u svojim kolektivnim djelima — bilo u nutarnjosti bilo u međunarodnim odnosima — onaj glas savjesti, što ga svakom čovjeku daju i naređuju pouke, zapovijedi i primjeri Isusa Krista, samo tada će moći da jedni u druge imaju povjerenja i da vjeruju u mirno rješenje poteškoća i nesuglasica, koje mogu nastati uslijed različitih gledišta i oprečnih interesa.

Crkva Kristova je jedina sposobna, da čuva svetost prava naroda, jer je ona ustanovljena za sve narode i nad svima je, a uz to ima božanski ugled i potpunu slobodu učiteljske vlasti, koje joj odlike poslije rata ne samo nisu umanjene, nego su štaviše u cijeni znatno poskočile.

Pravi dakle mir, Kristov mir može postojati samo onda, ako se priznaju načela, vrše zakoni i slušaju zapovijedi Kristove u javnom i privatnom životu tako, da Crkva, kad se ljudsko društvo dobro uredi, može u njemu vršeći svoju božansku zadaću, čuvati i uzdržati sva Božja prava, i na pojedinca i na cijelo društvo.

Sve se to izriče sa same dvije riječi: Kristovo Kraljevstvo. Krist kraljuje u svijesti pojedinca svojom naukom, u srcu svojom ljubavlju, u životu svakoga vršenjem njegova zakona i nasljedovanjem njegova primjera. Krist kraljuje u obitelji, kada je ona osnovana na svetosti istinitoga i pravoga sakramenta ženidbe po Kristu ustanovljenoga, te uz-

drži nepovrijeđen značaj svetišta, u kojemu roditeljski autoritet dobiva svoj oblik po božanskom očinstvu, iz kojega izvire i ime dobija (Ef. 3, 15), a posluh sinova je po uzoru Isusa dječaka u Nazaretu, dok se sav obiteljski život ravna po uzoru Svete Obitelji. Krist napokon kraljuje u građanskom društvu, kada to društvo priznaje i poštiva vrhovnu i sveopću vlast Božju, iz koje izviru i po kojoj se ravnaju društvene vlasti, koje u Božjoj vlasti imaju pravilo za vršenje svoje vlasti, a podanici priznaju svoju dužnost da slušalju vlasti. Krist vlada u društvu, kada se Crkvi Kristovoj priznaje u ljudskom društvu ono mjesto, koje joj je sam Krist doznačio dajući joj oblik i ustav društva, savršena obzirom na njezinu svrhu, suverenu u svom redu, ostavljajući njoj da čuva i tumači njegove božanske misli, te da već po tome bude učiteljica i voditeljica svim ostalim društvima — ne zato, da umanjuje njihov autoritet, koji im u vlastitom redu pripada, nego da ih usavrši, kao što milost usavršava narav, i da iz njih napravi jaku pomoć ljudima, da mogu postići svoju konačnu svrhu, vječno blaženstvo, pa da tako ta društva postanu što više zaslužna i sigurna u promicanju i samoga vremenitoga blagostanja.

Jasno je dakle, da pravi Kristov mir ne može postojati nego samo u Kristovom Kraljevstvu, a isto tako je jasno, da ćemo za trajno izmirenje učiniti najnužnije i najuspješnije djelo, ako nastojimo da se Kristovo Kraljevstvo uspostavi.

U tu se svrhu Pijo XI. obraća svima za pomoć i sudjelovanje, a u prvom redu biskupima i svećenstvu. Hvali dosadanju njihovu radinost i preporuča »što savjesniji rad u raznovrsnim katoličkim ustanovama, kojima je svrha, da šire vjersku kulturu i posvećenje svećenstva i lajikata ; društva svećenika i lajika za pripomoć katoličkih misija, koje imadu toliko raznolikih zadaća, spasavajući od fizičke i moralne, naravne i nadnaravne propasti, a šireći Kristovo Kraljevstvo ; društva za katoličku omladinu sa solidnom pobožnošću prema presvetoj Euharistiji i Bl. Dj. Mariji ; svečane

euharistijske priredbe ; duh apostolata, koji će molitvom, riječju, dobrom štampom, primjerom svega života, svim sredstvima ljubavi nastojati da Božanskom Srcu privedu duše i da tome Srcu Krista Kralja povrate prijestolje i žezlo u obitelji i u društvu ; svetu borbu na toliko bojišta, koja ide za tim, da izvojšti obitelji i Crkvi ona prava, što joj i po prirodi i po Bogu pripadaju u obuci i u školi ; uopće sve predloge, ustanove i djela, koja dolaze pod imenom Katoličke Akcije, koja je Nama osobito mila.

Treba sve te razne forme i dobra djela ne samo uzdržati, nego ih i jačati i sve više razvijati prema prilikama, osobama i stvarima. To su doista teške stvari i traže od svih, i od svećenika i od vjernika, uvijek nove žrtve i samozataje. Ali su sigurno nužne i bez sumnje spadaju u pastirsku dužnost i kršćanski život, jer se s istih razloga uz njih nerazrješivo veže obnova Kristova Kraljevstva i učvršćenje onoga pravoga mira, koji jedino tome Kraljevstvu pripada : Kristov mir u Kristovu Kraljevstvu.

U tom će radu i redovnici moći da znatno sudjeluju, jer oni vrše ne samo zapovijedi nego i savjete Kristove. Svojim tihim duhovnim razmatranjima u samostanima i svojom radinošću u svijetu provode u djelo najljepše ideale kršćanske savršenosti, jer drže u kršćanskom puku živu svijest o natprirodnom životu, a svojim primjerom daju poticaja za veledušno odricanje svega zemaljskoga i vlastite udobnosti te nastoje, kako će postići što više duhovnih dobara i posvećuju sami sebe općem dobru radeći uvijek dobro i suzbijajući i tjelesnu i duševnu bijedu.

Kada katolički lajikat, okupljen oko svojih svećenika i biskupa, sudjeluje u apostolatu i individualnom i socijalnom otkupu, potičući na poznavanje i ljubav prema Kristu, onda je lajikat doista rod izabrani, kraljevsko svećenstvo, narod svet, puk Božji (1. Petr. 2, 9). Onda je lajikat više nego ikada s Papom i s Kristom, jer je i on zaslužan za svjetsk

mir, za obnovu i raširenje Kristova Kraljevstva. Jer samo u ovom Kristovom Kraljevstvu postoji prava jednakopravnost, po kojoj su svi plemeniti i veliki, istoga plemstva i veličine, oplemenjeni dragocjenom krvlju Kristovom, te oni koji su na čelu, nisu nego službenici općega dobra, sluge sluga Božjih,

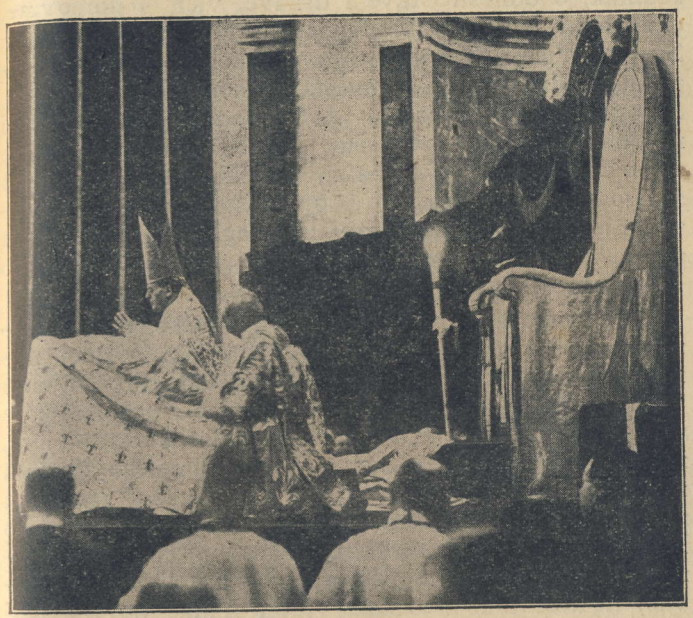

PAPA PIJO XI. MOLI SE NOVOMU SVECU; izakako ga je proglasio svetim.

osobito bolesnih i najpotrebnijih, po primjeru našega Gospoda Isusa Krista.

Ali baš one iste društvene prilike, koje su stvorile i povećale potrebu zajedničkoga rada klera i lajikata, stvorile su također i nove i teže pogibli. Poslije oluje svjetskoga rata i političkih i društvenih događaja iza rata spopala je svijesti i srca tolika neobuzdanost ideja i osjećaja, da se treba bojati, da nisu od toga sasvim

čisti niti neki od najboljih među lajicima, štaviše ni sami gdjekoji pitomci sjemeništa, zavedeni varavom prividnošću istine i dobra.

Ima doista mnogo onih, koji misle i kažu, da se oni drže katoličke nauke o socijalnom autoritetu, o pravu vlasnosti, o odnosu kapitala i rada, o pravima radnika, o odnosu Crkve i države, vjere i domovine, društvenih slojeva, naroda prema narodu, o pravima Svete Stolice i prerogativama rimskoga Pape i episkopata, o društvenim pravima samoga Isusa Krista, Stvoritelja, Otkupitelja i Gospodara pojedinaca i naroda. A ipak govore, pišu i — što je najgore — rade tako, kao da više ne treba slijediti, ili barem ne onako strogo kao ranije, nauku i propise, što su svečano i nepromijenjeno u pamet dozivali i naglašavali u tolikim papinskim dokumentima, osobito Leon XIII., Pijo X. i Benedikt XV.

To je neka vrsta moralnoga, juridičkoga i socijalnoga modernizma, koji Mi odlučno osuđujemo, nemanje nego poznati teološki modernizam. Proti njemu treba međutim dozvati u pamet nauke i propise, koje spomenusmo : treba u svima probuditi duh vjere, natprirodne ljubavi i kršćanske discipline, koja jedina može da bude pravo shvaćanje tih nauka i propisa i naložiti njihovo vršenje. Sve treba raditi osobito kod mladeži, napose kod one, koja se sprema za svećenički stalež, da je u općem metežu, kako kaže sv. Pavao, »ne nosi tamo amo svaki vjetar nauke po ljudskoj nestalnosti i lukavosti, kojom zabluda zavodi.« (Ef. 4, 14.)

Pijo XI. se na koncu obraća i na one mnogobrojne, koji ili ne znaju za Krista i njegovo otkupljenje, ili ne slijede potpuno njegove nauke ili ne podržavaju potpuno jedinstva u vjeri, po Kristu naređenoga, te se još nalaze izvan ovčinjaka, premda ih je za ovčinjak Bog odredio i u nj pozvao. Namjesnik Božanskoga Pastira opetuje Njegovu riječ, koja u svojoj energičnoj jednostavnosti izriče sav žar božanske želje : treba da ja i njih privedem (Iv. 10, 7.) ; te se raduje blagom

proročkom glasu Božanskoga Srca : I čut će moj glas, i bit će jedan ovčinjak i jedan pastir. »Dao Bog, kako Ga Mi s vama i svima vjernicima usrdno molimo, da se to proroštvo što prije ispuni i utješljiva vizija djelom postane !«

Kao srećan auspicij toga vjerskoga jedinstva smatra Pijo XI. činjenicu, da se u posljednje vrijeme kao po nekom općem nagonu i želji za jedinstvom i mirom predstavnici skoro svih država na svijetu i njihovi vladari obratiše Svetoj Stolici, da stupe s njom u slogu i prijateljstvo ili da ih obnove. On se tome raduje ne samo zato, što je time porastao ugled Svete Crkve, nego još više stoga, što je to jasan znak, kako svi stiču iskustvo, da Crkva ima u sebi blagotvorne snage i za građansku, zemaljsku sreću ljudskoga društva. Premda Crkva uistinu po Božjoj volji ima u prvom redu za svrhu duhovno i vječno dobro, ona ipak uslijed povezanosti stvari koristi i vremenitom dobru pojedinca i cijeloga društva, da ne bi mogla više koristiti, ni kad bi se imala brinut i samo za njihovo vremenito dobro.

Crkva dakle niti hoće niti mora da se bez opravdana razloga upliće u upravu čisto ljudskih stvari, ali ona ne smije niti dopustiti niti trpjeti, da politička vlast radi toga stvara zakone i odluke, koje vrijeđaju dobra višega reda, da krši njezin božanski ustav i oskvrnjuje sama Božja prava u ljudskom društvu.

Pijo XI. žali, što u ovom prijateljskom sastanku tolikih država nema Italije, njegove predrage domovine, u kojoj je ruka Božja, koja ravna tokom historije, postavila i učvrstila Stolicu Svoga Namjesnika na zemlji, u ovom Rimu, koji je od prijestolnice divnoga, ali ipak ograničenoga rimskoga carstva postao prijestolnicom cijeloga svijeta, jer je Stolica vladara, koji se diže nad svaku granicu naroda i država i zahvata sve ljude i sve narode. Ali postanak i božanska priroda te suverene vlasti zahtijevaju jednako kao i nepovredivo pravo savjesti tolikih milijuna vjernika cijeloga svijeta, da ta sama sveta suverena vlast ne

bude i ne izgleda podložna nikojoj ljudskoj vlasti ili zakonu, makar taj zakon naviještao garancije za slobodu rimskoga Pape, nego ta suverena vlast mora biti potpuno nezavisna i ta se njezina nezavisnost mora jasno očitovati. Naprotiv one garancije slobode, kojima je providnost Božja, koja sve ljudske događaje upravlja i sudi, zaštićivala suverenitet Kristova Namjesnika na zemlji, bez štete, štaviše sa neprocjenjivom koristi za samu Italiju ; one garancije, koje su kroz tolika stoljeća zgodno odgovarale Božjem planu za zaštitu slobode samoga Pape, a mjesto kojih nije do danas niti Providnost Božja označila niti ljudska mudrost našla drugoga sredstva, koje bi te garancije dolično nadoknadilo, te su garancije povrijeđene i vrijeđane i dandanas ; a uslijed toga su nastale nepravilne prilike, koje teško i neprestano bune savjest katolika cijeloga svijeta.

Stoga Pijo XI., kao baštinik i čuvar ideja i dužnosti časnih predšasnika, — koji su jedini imali kompetentnu vlast u toj vrlo teškoj stvari i bili svijesni svoje odgovornosti pred Bogom, — prosvjeduje, kao što i oni prosvjedovaše proti ovome stanju stvari i ustaje u obranu prava i dostojanstva Svete Stolice, ne iz neke tašte i zemaljske ambicije, koje bi se stidio, nego iz čiste dužnosti prema savjesti, jer zna, da ima umrijeti i položiti božanskom Sucu strog račun.

Uostalom, Italija nema čega da se boji od Svete Stolice, jer koji god Papa bio, uvijek će opetovati : »Ja mislim misli mira, a ne žalosti« (Jer. 30, 11.), misli pravoga mira i stoga ne odijeljenoga od pravde, tako da se može reći : pravda i mir se poljubiše (ps. 84, 11.).

Bog određuje, kada će ta ura doći i kucnuti, a do ljudi je, pametnih i dobrih, da ne kucne utaman : ona će biti najsvečanija i najplodnija ura i za uspostavu Kristova Kraljevstva i za izmirenje Italije i cijeloga svijeta.

*

Iznijeli smo ovdje dosta iscrpljivo misli prve enciklike Pija XI., jer je u njima jasno zacrtan program i pravac njegova papinskoga rada, kako ga razvija u svojim kasnijim enciklikama, spisima i djelima.

Kod velikih katoličkih naroda postoji već čitava literatura, u kojoj su prevedene i protumačene pojedine enciklike Pija XI. i prikazan njegov apostolski rad na diplomatskom, crkveno-političkom, misijskom, znanstvenom polju, napose na polju organizacije i provođenja Katoličke Akcije po svemu katoličkom svijetu. U ovom kratkom prikazu života i rada Pija XI. nije moguće iscrpljivo ispripovijedati sve, što je on uradio za proširenje Kristova Kraljevstva na zemlji i enciklikom *Ecclesiam Dei* (Crkvu Božju) od 12. studenoga 1923. i enciklikom *Quas primas* od 11. prosinca 1925., kojom je ustanovio svetkovinu Krista Kralja, i enciklikom *Rerum Ecclesiae* od 28. veljače 1926. te enciklikom *Mortalium animos* od 6. siječnja 1928., kojima pozivlje u Kristovu Crkvu ostale kršćanske crkve i potiče katolike cijeloga svijeta na zajednički rad, da se Kristovo Kraljevstvo raširi među poganima cijeloga svijeta.*

* U ovih sedam godina, otkako vlada Sv. Otac Papa Pijo XI., napisao je dosad svega 12 enciklika. Prva »*Ubi arcano Dei*« od 23. prosinca 1922., koja je njegov papinski program, prikazana je u ovoj knjizi opširno. Druga enciklika »*Rerum novarum*« (Novih stvari) od 26. siječnja 1923. posvećena je 300. godišnjici smrti sv. Franje Saleškoga, zaštitnika novinara. Treća »*Studiorum ducem*« (Vođu nauka) od g. 1923. bila je namijenjena proslavi 600. godišnjice, otkako je sv. Toma Akvinski proglašen svecem. Četvrta »*Ecclesiam Dei*« (Crkvu Božju) od 12. prosinca 1923. posvećena je uspomeni sv. Josafata, mučenika za ujedinjenje crkava. Peta »*Maximam gravissimamque*« (Najveću i najtežu) od siječnja 1924. upravljena je francuskim biskupima. Petom enciklikom »*Quas primas*« od 21. prosinca 1925. završena je sveta godina. Sedma »*Rerum Ecclesiae*« (Stvari Crkve) od 28. veljače 1926. posvećena je prilikama katoličke vjere u Kineskoj. Osma enciklika »*Rite expiatis*« od 30. travnja 1926. govori o sedamstotoj godišnjici smrti sv. Franje Asiškoga. Deveta enciklika »*Iniquis afflictisque*« od 18. studenoga 1926. govori o užasnim progonima katoličke Crkve u Meksiku. Deseta enciklika »*Mortalium animos*« (Duše smrtnika) od 6. siječnja 1928. napisana je proti zabludama tako zvanog svekršćanstva. Jedanaesta »*Miserentissimus Redemtor*« (Najmilosrdniji Spasitelj) od 12. ožujka 1928. govori o štovanju Božanskoga Srca Isusova. Napokon dvanaesta enciklika »*Rerum orientalium*« (Istočnih stvari) govori o povratku istočnih kršćana katoličkoj Crkvi.

Koliko Pijo XI. naglašava osobito univerzalnost (općenitost) katoličke Crkve, jednakost svih naroda u Kristovoj Crkvi, jednaku ljubav Kristova Namjesnika prema svima narodima, to najbolje dokazuju nebrojena pisma, što ih piše na sve strane, kadgod se kakva vjerska ili crkvena slava sprema: jubileji, kongresi, osobito euharistijski, narodni ili međunarodni. Kad se otvaraju novi zavodi, grade nove crkve, spremaju misijonari na polazak u daleke krajeve; kada dolaze razna hodočašća u Rim, da isprose blagoslov sebi i svojima od Kristova Namjesnika: sve su to zgode u kojima očinsko srce Pija XI. progovara djeci svojoj riječi pune ljubavi, bodrenja na krepostan život i ustrajan rad u duhu Kristove nauke. On prati s jednakim interesom sve događaje u evropskim državama kao i u azijskim, afričkim, američkim i australskim. On jednako želi, da japanski i kitajski urođenici biskupi budu svježi kvasac za širenje Kristova Kraljevstva na dalekom Istoku, kao što sve moguće radi, da unionistički kongresi u Velehradu, Ljubljani, Milanu promaknu što više misao ujedinjenja svih raskolničkih crkvi sa jedinom, pravom Crkvom Kristovom. Njega jednako boli propadanje plemenitog ruskog naroda pod bezbožnim boljševičkim režimom, kao što ga boli i na prosvjed izazivlje okrutno i neopravdano progonstvo meksičkih katolika.

Može zloba i neznanje širiti lažne i porugljive vijesti o vrhovnom Glavaru i Kristovu Namjesniku Piju XI. U svojoj nemoći, mržnji i bijesu svi su neprijatelji Kristove Crkve, od prvoga do dvadesetoga vijeka, potpuno jednaki. Ali su i vjerni sinovi Kristove Crkve, od katakomba pa do danas, prožeti istom čvrstom vjerom: Gdje je Petar, tu je Crkva. Mijenjaju se lica, ali Papa ostaje. I ostat će do konca svijeta, jer tako hoće Onaj, koji je postavio prvoga Papu i Svojom mu božanskom riječju zajamčio, da njega i njegovih nasljednika u službi vrhovne vlasti u Crkvi nikakvi neprijatelji uništiti ne će.

PAPINSKA DRŽAVA

JEDAN od najznamenitijih događaja u ovih 7 godina vladanja sadanjega našega Svetoga Oca Pape Pija XI. bez sumnje je događaj od 11. veljače 1929. Toga se naime dana sastadoše u Rimu u Lateranskoj palači zastupnici Svete Stolice i zastupnici talijanske kraljevske vlade, te potpisaše međunarodni ugovor, kojim je na obostrano zadovoljstvo riješeno tako zvano rimsko pitanje, potpisaše konkordat između Svete Stolice i talijanske vlade, kojim uređuju odnose katoličke vjere i crkve u kraljevini Italiji i napokon potpisaše posebnu financijsku konvenciju, nagodbu, kojom se uređuje pitanje o dugu talijanske kraljevske vlade Svetoj Stolici, na koji je vlada talijanska sama sebe obavezala još godine 1871., nakon što je Svetoj Stolici otet i sam Rim, posljednji ostatak nekadanje papinske države. Tako je 11. veljače 1929. uoči spomendana krunisanja Sv. Oca Pape Pija XI., opet uspostavljena suverena, ni od koga zavisna papinska država.

Istina je, da naš Spasitelj, kad je osnovao Crkvu i postavio svetoga Petra i njegove nasljednike Svojim vidljivim Namjesnikom i glavarom cijele Crkve, nije naredio, da Petar i njegovi nasljednici moraju imati svoju posebnu državu i biti ne samo vladari nad dušama svih vjernika cijeloga svijeta, nego i vladari jednoga kraja zemlje. Mi katolici to dobro znamo, kao što nam je i to poznato, da su se i prvi Pape kao i prvi kršćani morali puna tri stoljeća sakrivati po privatnim kućama i katakombama, dok su trajala progonstva poganskih rimskih careva. Ali kad je godine 313. car Konstantin dao kršćanima slobodu i sam pomagao širenje kršćanske vjere i obraćenje čitavih naroda na kršćansku vjeru, onda su i sami vjernici

od svoje dobre volje davali svoje prinose za potrebe Crkve i njezinih svećenika, a u prvom redu za svetoga Oca Papu. Mnogi su na času smrti ostavljali u oporuci čitav svoj imutak Papi. A neki su vladari čitave u ratu osvojene pokrajine dali Papi na upravu i korist te priznali vrhovnu vladarsku vlast Pape nad tim pokrajinama. Tako je godine 756. franački kralj Pipin Mali pobijedio Longobarde i prisilio njihova kralja Aistulfa, te je morao odstupiti grad Ravenu i još 22 grada, koje je Pipin Mali poklonio papi. To se zvalo P a t r i m o n i u m P e t r i, Baština sv. Petra. Tako je eto nastala papinska država.

Tijekom vjekova mijenjao se opseg te papinske države prema tome, kako su svršavale borbe, što su ih vodili različiti vladari i plemićke obitelji u Rimu i ostalim gradovima Italije. A nije uvijek ni uprava papinske države bila u najboljim rukama. Za slobodu Crkve bila je papinska država od velike važnosti i mnogo je koristi pridonijela, osobito u borbi proti Turcima. No kad se u 19 stoljeću stao dizati cijelom Evropom nacionalizam, kojemu je liberalizam nastojao dati svoj duh, uperen često proti Crkvi, digao se i u Italiji pokret za ujedinjenjem cijele Italije u jednu državu, jer je dotada bila razdijeljena na više država, a jedna je od tih država bila i papinska država. Bilo je prijedloga, da se ujedinjenje cijele Italije provede u sporazumu s papinskom državom, na način, na koji bi i Papa kao suveren svoje države mogao pristati, ali protivnicima Crkve i Pape nije bilo do sporazuma, nego samo do toga, da upotrijebe ujedinjenje Italije protiv Pape, njegove vlasti i njegova ugleda. Tako je došlo do toga, da je ujedinjenje Italije provedeno silom, da je Papi 20. rujna 1870. oteta vlast nad papinskom državom i nad Rimom, a Papu su htjeli načiniti podložnim i zavisnim od talijanske države. Dakako da se nije mogao s time složiti ni tadanji Papa Pijo IX., a ni njegovi nasljednici.

Tako je eto silom srušena pređašnja papinska država, te je nastalo tako zvano r i m s k o p i t a n j e,

to jest spor između Pape i talijanske države, koji je ostao neriješen sve do ove godine. Italija je doduše odmah, nakon što je srušila papinsku državu godine 1870., uzakonila t. zv. garancijski zakon, po kojemu je priznala Papi slobodu u duhovnim stvarima i obećala mu plaćati godišnje oveću svotu u novcu. No Pijo IX. i njegovi nasljednici nisu pristali na takvo rješenje, koje je Italija htjela Svetoj Stolici silom da nametne.

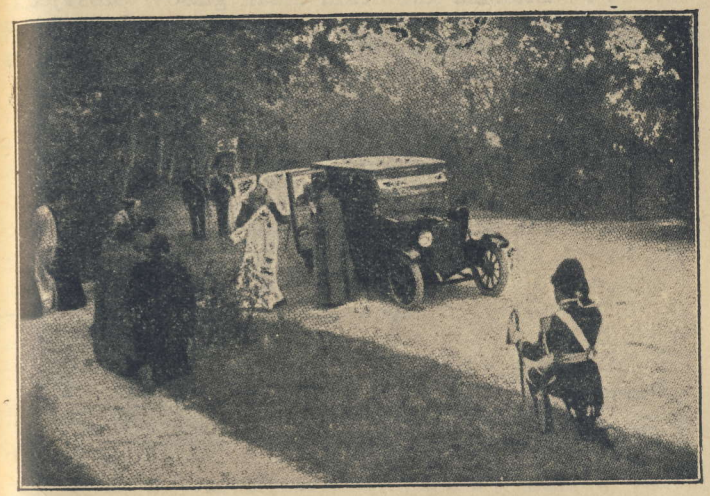

PIJO XI. NA ŠETNJI AUTOM PO VATIKANSKOM VRTU.

I tako dok je velik broj velikih i manjih država imao svoje diplomatske zastupnike kod Svete Stolice, s talijanskom vladom nije Sveta Stolica imala nikakvih prijateljskih veza punih 59 godina, i Papa je za to vrijeme bio kao neki zatočenik u Vatikanu ne izlazeći nikada iz njega, da ne stupi na talijansko tlo, koje je od Pape nasiljem oteto. Time su Pape pokazivali svoj prosvjed proti nepravdi, koju je Svetoj Stolici Italija učinila.

Framasoni su izdašno pomagali borbu Italije proti papi sve do svjetskoga rata. Mnogo je nepravde

pretrpio osobito Pijo IX. (1846.—1878.), kojemu je otet Rim, a ni mudra i obzirna vladavina velikoga pape Leona XIII. (1878.—1903.) nije mogla da dođe do takva rješenja rimskoga pitanja, koje bi ugledu Pape i Crkve i ljudskoj pravdi zadovoljavalo. Napeti odnosi i neprijateljsko držanje Italije prema vrhovnom glavaru cijele katoličke Crkve vrijeđalo je sve katolike čitavoga svijeta, pa su se svake godine sa raznih mjesta i sastanaka katoličkih dizali glasovi prosvjeda. Konačno je i talijanska vlada uvidjela, da takvi odnosi ne smiju dalje trajati; ali o tome, da vrati papi Rim ili uspostavi papinsku državu, nije htjela ni da čuje. Liberalna, Papi protivna štampa je neprestano huškala narodne mase podmećući Papi, da je neprijatelj Italije, da gramzi za zemaljskom vlašću, i izmišljajući uvijek nove podvale. Leon XIII. je u više navrata bistro i jasno, njemu vlastitom pronicavošću upozorio sav svijet na neosnovanost neprijateljskih ogovora i branio svoje pravo. Ali su framasoni bili gospodari Rima, a i većega dijela svjetske štampe. Njegov nasljednik Pijo X. (1903.—1914.) također je nastojao, da se rimsko pitanje dolično riješi. Znajući, da se talijanska vlada najviše protivi uspostavi papinske d r ž a v e, nije dopuštao, da katolici na to polažu glavnu važnost, nego je naglašavao i htio da se osobito ističe papina d u h o v n a nezavisnost od ikoje z e m a l j s k e vlade. On je uvijek naglašavao, da rješenje rimskoga pitanja nema za glavnu svrhu uspostavu papinske države, nego priznanje papinske nezavisnosti i prava Svete Stolice kao d u h o v n e vlasti, koja štiti interese svih vjernika cijeloga svijeta, a svoju vlast ima i vrši po nalogu samoga svoga osnivača, Isusa Krista.

Pijo X. je svim silama nastojao, da godine 1914. ne dođe do rata između Austro-Ugarske i Srbije. A kad je požar svjetskog rata ipak buknuo, Pijo X. je nakon kratke bolesti umro 20. kolovoza 1914.

Njegov nasljednik Benedikt XV. (1914.—1922.) je u vrlo teškim prilikama svjetskog rata svojim dalekovidnim diplomatskim pogledom i ustrajnom neutralnošću u više navrata nastojao da i enciklikama na sav katolički svijet i diplomatskim pismima i ličnim posredovanjem spriječi okrutno klanje te da barem donekle ublaži ratne grozote. Njegovu neutralnost i plemeniti rad priznale su mu i mnoge nekatoličke države. Kad se kraljevina Italija uplela u rat i silom otjerala njemačke i austrijske kurijalne činovnike i

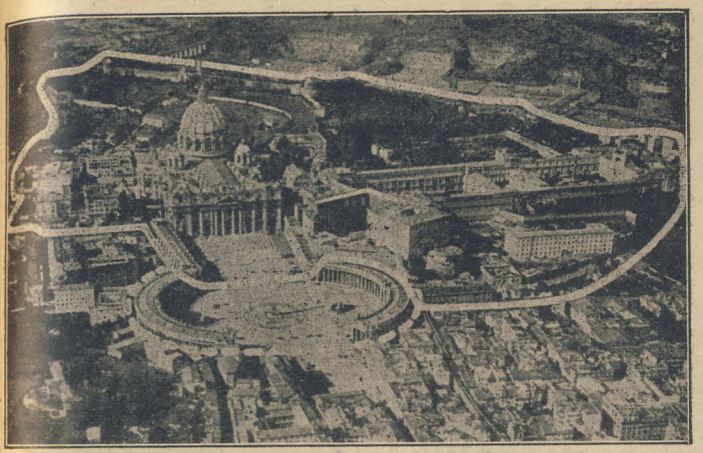

POGLED NA VATIKANSKI GRAD IZ VISINE.
Bijela debela crta označuje granice obnovljene papinske države, unutar kojih je Papa posve samostalan i neograničen vladar. Oko trga sv. Petra bijela je crta ispretrgana, jer na tom trgu, iako pripada papinskoj državi, drži red talijanska policija.

diplomate akreditovane kod Svete Stolice te papinu korespondenciju stala otvarati i cenzurirati, vidjelo se, koliko vrijedi za Italiju njezin zakon o garanciji papine nezavisnosti. Na opetovane prosvjede Benedikta XV. proti takvim povredama njegove neutralnosti počeli su se osobito sa strane Njemačke, Austrije i Sjedinjenih država Sjeverne Amerike javljati glasovi o potrebi, da se papinska država uspostavi. Ali Antanta, držeći se londonskog pakta, nije to pitanje donijela

na pretres u mirovnom kongresu. Benedikt XV. je za rata naglašavao, da on ne očekuje rješenje rimskog pitanja »stranim oružjem«, nego pobjedom osjećaja pravde, koji se sve više razvija u talijanskom narodu, pa je time suzbijao sektarske spletke neprijatelja katoličke Crkve, koji su htjeli da zamute, pa da u mutnom love. Benedikt XV. je isticao, kako je rimsko pitanje nastalo između Svete Stolice i talijanske vlade, pa se ima pravno i da riješi samo između njih dvoje, dok ostale vlasti mogu samo da prime do znanja, što su Vatikan i talijanska vlada sporazumno zaključili.

Tako se rješenje rimskog pitanja sve više približavalo otvarenju. Svjetski je rat svršio za Italiju vrlo povoljno, ali su dojakošnji njezini gospodari izgubili vlast iz ruke. Odmah nakon svjetskoga rata stao je silno da raste katolički utjecaj i u talijanskoj politici, pa kad je fašistički vođa Benito Mussolini preuzeo diktatorsku vlast srušivši framasonsko-liberalne stranke s vlade, stao je i on s time da računa. Uvidio je, da neprijateljski odnosi prema Svetoj Stolici samo škode Italiji, pa je već kod donošenja raznih zakona išao za tim, da odstrani razne odredbe, koje su bile nepravedne i uvredljive za katoličku Crkvu. Framasoni (slobodni zidari) su od početka bili protivnici fašizma, stoga je Mussolini zabranio framasonske lože, zaplijenio njihove kuće i arhive i proglasio ih protivnicima države.

Poslije smrti Benedikta XV. izabran je 6. veljače 1922. Pijo XI. njegovim nasljednikom. Već na dan izbora je Pijo XI. izašao na vanjsku loggiu crkve sv. Petra i podijelio svoj prvi papinski blagoslov Rimu i svemu svijetu (urbi et orbi) s onoga balkona, koji se nije nikada otvarao, otkako je god. 1870. Rim bio otet od Pape. Pijo XI. je u svojoj prvoj enciklici, govoreći o miru Kristovu u Kraljevstvu Kristovu, obzirom na Italiju rekao: »Italija nema i ne će imati čega da se boji od Svete Stolice. Papa, kogod on bio, opetovat će samo i uvijek: Ja mislim misli mira a ne mučenja; mira pravoga i baš zato ne odijeljena od

pravde... Bog će se brinuti, da se taj čas približi i kucne; a ljudi pametni i dobre volje moraju se brinuti, da ne kucne uzalud. Bit će to čas najsvečaniji i najplodniji za obnovu Kraljevstva Kristova i za izmirenje Italije i cijeloga svijeta.«

Dakako, da su te miroljubive papine izjave vrlo povoljno djelovale na sav, osobito katolički svijet,

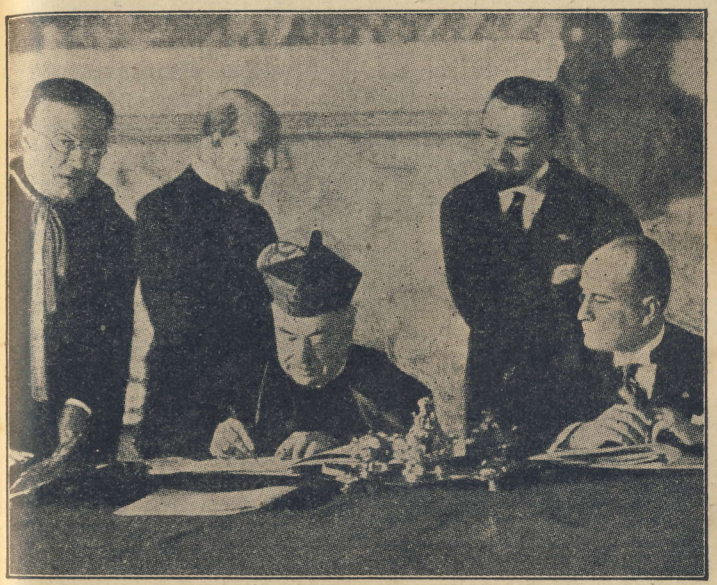

KARDINAL GASPARRI
I PREDSJEDNIK TALIJANSKE VLADE MUSSOLINI
potpisuju 11. veljače 1929. lateranski ugovor o uspostavi papinske države.

posebno u Italiji, pa im je i fašistička vlada posvetila posebnu pažnju, tim više, što je sav talijanski narod katolički i u znatnoj većini religiozan i za svoju svetu vjeru oduševljen. Tako je vlada Benita Mussolinija svoje zakone sve više mijenjala vodeći računa o katoličkoj vjeri, te se u Italiji s dana u dan stvarao snošljiviji odnos između Svete Stolice i talijanske vlade.

Pred dvije godine je Mussolini povjerljivo izjavio Svetoj Stolici svoju spremnost i želju, da se pristupi rješenju rimskoga pitanja. Sveti Otac je tu izjavu s veseljem prihvatio, vijećao o tome u Zboru kardinala i odredio, da se vode privatni povjerljivi razgovori, te je sa svoje strane tražio, da usporedo sa rimskim pitanjem bude riješeno i pitanje konkordata, ugovora između Svete Stolice i talijanske vlade, kojim će se urediti odnosi Crkve i države u Italiji. Papa je izričito naglasio, da on želi ugovarati kao otac sa svojim sinovima. U dvije godine održano je preko dvije stotine sastanaka, na kojima su savjesno pretresena i riješena sva bezbrojna pitanja, koja su s tim u vezi. O svemu su sastavljeni zapisnici i sačinjeni ugovori, koje su 11. veljače 1929. u lateranskoj palači svečanim načinom potpisali u ime Svete Stolice kardinal državni tajnik Gasparri, a u ime Italije predsjednik talijanske vlade Mussolini.

U glavnom je sadržaj toga ugovora između Svete Stolice i Italije ovaj: Talijanska vlada u ime države potpisuje ugovor, kojim se dokida takozvani zakon o garancijama, i priznaje, da je Sveti Otac suveren, koji smije da potpuno vrši vlast i jurisdikciju suverena na određenom teritoriju, koji će se odsele zvati Vatikanski Grad — la Città di Vaticano. Italija plaća određenu svotu kao odštetu i za nekadanje pokrajine papinske države i za izgubljena dobra crkvena, te sklapa konkordat, kojim se uređuju odnosi između Crkve i države talijanske. Sveta Stolica izjavljuje, da je time konačno riješeno rimsko pitanje i priznaje kraljevinu Italiju u njezinu sadanjem sastavu i ustavu.

Nakon svečanosti u papinskoj palači u Lateranu nastalo je silno oduševljenje nad tako znamenitim događajem. Brzojavne čestitke Svetoj Stolici i talijanskoj vladi stizale su iz najudaljenijih krajeva svijeta, »kao da se radi o događaju lokalne prirode«, kako je rekao Sv. Otac diplomatima u audijenciji 10. ožujka o. g. »Mi svaki dan primamo pisama i brzojava ne samo iz svih gradova i sela Italije, iz svih gradova

koji se ne mjeri veličinom prostora papinske države, nego veličinom ugleda i duhovne vlasti, što je Namje-Zelandije, sjeverne, središnje i južne Afrike, Aljaške, Mackenzie i Hudsona. To je doista ganutljiva činjenica, koja Nam daje pravo, da kažemo, kako je ne samo narod, sav narod u Italiji, nego su narodi na cijelom svijetu s Nama; to je pravi plebiscit ne samo narodni nego svjetski. To je garancija, najimpozantnija, što se može zamisliti.«

PAPA PIJO XI. PREGLEDAVA SVOJU PAPINSKU GARDU.

Tako je eto opet uspostavljena papinska država. Područje joj je doduše vrlo maleno, jer opseže samo jedan dio Rima, Vatikan, ali na tom području je Sv. Otac Papa sam suvereni vladar. A važnost, ugled i veličinu daje papinskoj državi ono 320 milijuna katolika cijeloga svijeta, nad kojima je vrhovni poglavar Sveti Otac Papa.

Obnovom papinske države je Sveti Otac Papa Pijo XI. u godini svoga zlatnoga jubileja, pedesete godišnjice Svoga svećeničkoga rada, uspješno riješio

vrlo važno pitanje ne samo za slobodu vjere i Crkve u Italiji, nego i za ugled Isusova Namjesnika na zemlji, i mnogo sela svih zemalja u Evropi, nego i iz dviju Amerika, Indija, Kine, Japana, Australije, Nove snik Isusov vrši ne snagom vojske i oružja, nego

snagom od Boga Mu dane vlasti nad cijelom Crkvom, Kristovom krvlju otkupljenom i za sve narode i za sva vremena do konca svijeta određenom, da pod vidljivim Glavarom, Svetim Ocem Papom, bude svima sigurnim vodičem i posrednikom i zemaljskoga blagostanja i vječnoga blaženstva.

PAPA I HRVATI

VEĆ zato, što je naš Gospodin Isus Krist vrhovnim vidljivim glavarom Crkve svoje postavio sv. Petra i njegove nasljednike na papinskoj Stolici, svakome je jasno, da Sveti Otac Papa po samoj naredbi Kristovoj mora da jednako ljubi i jednaku očinsku brigu vodi o svima narodima na zemlji. Tu svoju dužnost jednako su shvaćali kroz sve vjekove svi nasljednici sv. Petra, kako to jasno dokazuje povijest Kristove Crkve. Već je prvi »apostol naroda«, sv. Pavao, pisao Rimljanima (10, 12), da u Kristu »nema razlike među Židovom i Grkom, jer je on Bog sviju i bogat za sve koji ga prizivlju.« A o svojoj dužnosti, da svakome bez razlike propovijeda, piše im (1, 14.) : »Dužan sam i Grcima i barbarima, i mudracima i nerazumnima.« Da su Pape svih vjekova bili uvijek svijesni svoje dužnosti, da se jednako brinu o spasu svih naroda na zemlji, o tome su u povijesti Kristove Crkve dali neizmjerno mnoštvo dokaza. Širenje Kristove vjere i preko granica prostranoga rimskoga carstva ; primanje čitavih plemena i naroda iz poganstva u kršćanstvo ; osuđivanje krivih učitelja bez obzira na to, jesu li oni Židovi, Grci, Latini, Slaveni, Germani, Francuzi, Talijani, Afrikanci, Amerikanci, izopćenje iz Crkve svakoga, tko ne priznaje Crkvi one vlasti, što ju je ona od samoga Krista dobila, bio to đakon, monah, svećenik, biskup, lajik pa i vladar, zvao se on Arij, Pelagij, Nestorij, Focij, Hus, Luter, Döllinger ; zahtjev jednako postavljen na savjesti svih vjernika bez razlike roda i plemena, odgoja i jezika, da svetu vjeru čuvaju čistu i po njoj uvijek živu, kako ih od Boga postavljeno crkveno poglavarstvo u zajednici sa vidljivim namjesnikom Isusa Krista uči : sve su to očiti

dokazi, kako su Pape uvijek imali dobro na pameti i savjesno vršili Kristovu zapovijed apostolima: »Idite i naučavajte s v e n a r o d e... učeći ih, da sve drže, što sam vam zapovjedio, i evo ja sam s vama u sve dane do svršetka vijeka.« (Mat. 28, 19—20.).

Stoga samo neznalice i zlobni ljudi mogu kazati, da Papa više voli ili da se više brine za ovaj ili onaj narod, nego za drugi. Istina, bilo je i toga, da su jači narodi i diplomatskom prefriganošću i krivim prikazivanjem činjenica i svakakvim prijetnjama zaveli Svetu Stolicu na gdjekoji krivi korak, koji je onda bolno odjeknuo u duši oštećenih naroda. Ali kad je opravdana pritužba stigla Svetoj Stolici, kad je Papa na temelju dokaza uvidio, da je narodu, ma i neznatnom, učinjena nepravda, Papa je to i ispravio, bez obzira na to, da li je to jačemu narodu bilo pravo ili nije.

I baš mi Hrvati imali smo u tom pogledu više puta prilike, da se o tome uvjerimo, kad je proti nama u Rimu mutila nekadanja austrijsko-madžarska diplomacija, krivo prikazujući našu borbu za glagolicu kao početak panslavizma i panrusizma; ili kad su neki naši izrodi prodrli u naš zavod sv. Jeronima te tražili, da talijanska vlada njim upravlja, i u više sličnih zgoda. Sveta Stolica je uvijek saslušala opravdane tužbe naših biskupa i koliko je mogla, nastojala je, da zaštiti naše interese i očuva naše historijske povlastice. Često su puta i naši zaslužni ljudi, i sami biskupi, po austro-madžarskim špijunima privo optuženi i pozivani na opravdanja. I išli su i kazali svoje mišljenje otvoreno Svetom Ocu, i nije im Sveti Otac ništa zamjerio, nego ih je još i pohvalio i svojim povjerenjem i crkvenim odlikovanjima nagradio, kad se uvjerio, da su bez opravdana razloga bili optuženi. Papa Leon XIII. je visoko cijenio našega velikoga biskupa Strossmayera i mnogo dobra učinio za sve Slavene po Strossmayerovu savjetu i nastojanju, usprkos zakulisnim spletkama austro-madžarske diplomacije. Potvrdio je porabu glagolice u onim biskupijama, koje su taj privilegij imale; u Rimu je dao

tiskati glagolske misale, posebnom enciklikom proširio na svu crkvu štovanje svetih apostola Slavena, sv. Ćirila i Metodija, povratio Hrvatima zavod sv. Jeronima u Rimu; sklopio konkordat sa Crnom Gorom i vodio brigu o potrebama svih Slavena, napose južnih. Prvi metropolita Bosne i Hercegovine, zaslužni Dr Josip Stadler, uživao je u Rimu neograničeno povjerenje i Pape Leona XIII. i njegovih nasljednika. I kad je austro-madžarska diplomacija tužila godine 1900. u Rim Dra Stadlera, što je na katoličkom sastanku u Zagrebu pročitao rezoluciju, kojom se izrazuje želja, da se Dalmacija sjedini sa Hrvatskom, Papa je uzeo dra Stadlera u zaštitu, i nadbiskup je ostao na svome mjestu.

Tko hoće da objektivno i bez strasti i mržnje proučava i hrvatsku i slavensku i svjetsku povijest, koliko se tiče odnosa Svete Stolice sa pojedinim narodima, taj mora priznati, da Svetu Stolicu ni u jednom spornom pitanju među bilo kojim velikim ili malim narodima ne vodi nikada šovinizam političkih stranaka, koje postoje u pojedinim narodima, nego je vode vjerski interesi, te sporove Sveta Stolica rješava »ni po babu ni po stričevima, već po pravdi Boga velikoga.«

I sv. Otac Papa Pijo XI. svakom prilikom naglašava, kako je On otac za sve narode, ali i nad svima narodima. Ne pravi nikakve razlike ni po zemlji, ni po krvi, ni po jeziku. Sve jednako ljubi, za sve se jednako brine, svima jednako dobro želi. Pijo XI. je kao učenjak svjetskoga glasa dolazio u doticaj sa predstavnicima svega kulturnoga svijeta, dok je radio u Ambrozijanskoj knjižnici u Milanu i u Vatikanskoj u Rimu. Sjeverne Slavene je upoznao pobliže, dok je u Varšavi koncem svjetskoga rata vršio važnu i tešku diplomatsku službu. Odonda Pijo XI. posvećuje svoju očinsku brigu Slavenima, osobito Rusima, koje je u očajno stanje doveo boljševizam. Nakon dugih diplomatskih pregovora i poteškoća diže po Rusiji hospicije, bolnice, pučke kuhinje, a u isto doba zabranjuje i naj-

manju riječ u smislu vjerske propagande, samo da onaj dobri ruski narod, ispaćen i izmučen, očuva od smrti, zaraznih bolesti i potpune podivljalosti. Pa ipak su sva ta djela čiste kršćanske ljubavi bila sumnjiva boljševičkoj vladi, i ona je sve te Papine ustanove rastjerala i uništila. Kolike li zloće i sljepoće!

Ali Pijo XI. ne sustaje u radu. On vidi, da su neznanje i vjekovne predrasude glavni razlog mržnje na katoličku Crkvu i na Papu. Zato otvara u Rimu zavod Russicum, gdje će Rusi i ostali Slaveni, željni znanja i istine, moći da znanstveno ispituju razloge istočnoga raskola i prouče povijest katoličke Crkve. Kad je upoznadu, drukčije će o njoj suditi. Drugi zavod, Instituto Orientale, ima sličnu svrhu sa proširenim opsegom rada među istočnim narodima. Česima i Slovacima je baš prigodom ovog svog jubileja osnovao u Rimu Zavod sv. Ivana Nepomuka, Nepomucenum, otvoren i posvećen 23. travnja 1929., kao što mi Hrvati već imamo u Rimu Zavod sv. Jeronima. Uopće Česi, Slovaci, Poljaci, Rusini: svi su, nada sve u teškim borbama sa drugim narodima, osjetili očinsku brigu Pape Pija XI. za njihove i vjerske i narodne svetinje.

U svijetu od 350 milijuna katolika mi Hrvati zapravo sačinjavamo vrlo neznatan dio. Osim toga poslije ujedinjenja sa Srbima i Slovencima u jednu državu poznati smo u stranom svijetu i u diplomaciji kao Jugoslaveni ili kao podanici kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Kao takove priznale su nas velevlasti i ostale države, pa i Sveta Stolica. Stoga i Sveti Otac vodi jednaku brigu o svima katolicima u našoj državi i jednako se zanima za vjerski život u svima biskupijama. On jednakom očinskom ljubavlju doskoči u pomoć katolicima Beograda, Skoplja, Sarajeva, Šibenika, dijeli potpore siromašnim krajevima, nastoji da se naš svećenički pomladak uzgaja i kod kuće i u inostranstvu, napose u Rimu, da se naš Zavod sv. Jeronima što bolje razvije po uzoru drugih naroda i s interesom prati rad i izvještaje pojedinih biskupija

o vjerskom životu, prilikama i potrebama u njihovim biskupijama, te mudrim savjetima i uputama i u našoj državi nastoji, da se u svemu provodi načelo: Mir Kristov u Kraljevstvu Kristovu.

Godine 1925. slavio je cijeli katolički svijet Svetu Godinu. Te iste godine bila je i jubilarna godina tisuće godišnjice hrvatskoga kraljevstva, pa je u s ibnju te godine u Rim pošlo veliko hrvatsko hodočašće sa 3 i po tisuće hodočasnika. Tu je u svečanoj audijenciji pred Sv. Ocem Papom Pijem XI. metropolita hrvatski i zagrebački nadbiskup preuzvišeni g. Dr Ante Bauer, pročitao adresu hrvatskog jubilarnog hodočašća Sv. Ocu, u kojoj se među ostalim kaže:

»Ovog dana, koji učini Gospod, najsrdačnije osjećaje vjernosti, poslušnosti, zahvalnosti i sinovske ljubavi prikazujemo Tebi, Sveti Oče, koji si samog Boga i Isusa Krista vidljivi na zemlji Namjesnik, stup i potpora istine, učitelj neokaljane vjere, pročelnik ljubavi, vjesnik mira u Kraljevstvu Kristovu i ključonoša kraljevstva nebeskoga. Tu dakle vjernost u ime svih katolika našeg naroda na očigled čitavoga grada i svijeta ispovijedamo, našu odanu počast Tebi najsmjernije izričemo i molimo usrdno, toplo i zaufano: Oče Sveti, neka nas blagoslovi duša Tvoja. Osim toga, nama sa čitavim svijetom zajedničkog jubileja, narod hrvatski, koji sačinjava najveći dio katolika našega kraljevstva, slavi drugi, osobiti jubilej: tisuću godišnjicu krunjenja svojega kralja Tomislava, za kojega se kaže, da je od Pape Ivana X. primio krunu i godine 925. bio okrunjen za kralja. I taj jubilej je ponukao nas, koje pred licem svojim prostrte gledaš, da u ime čitavog naroda hrvatskog zahvaljujemo u prvom redu Svemogućem Bogu, a zatim nasljednicima sv. Petra za vrlo različna dobročinstva, koja su nam tečajem vjekova udijelili.

Sveti Oče! Narod hrvatski malen je doduše brojem, ali je životom i djelovanjem svojim stekao dostojno mjesto u povijesti. Među ostalim odlikovao se kroz vjekove čvrstim svojim prianjanjem uz orto-

doksnu katoličku vjeru i uz rimske Pape. Bijahu doduše pređi naši, kao što smo i mi u najnovijim vremenima, zaokupljeni raznim, čas većim čas manjim napastima. Tako su nas već u 9. vijeku kušali odijeliti od rimskoga Pape. Počevši od 11. vijeka provaljivalo je među naš narod patarenstvo, počevši od 15. vijeka muhamedanstvo, od 16. vijeka protestantizam i u novije doba takozvani starokatolicizam. Što dakle u svim tim prilikama učiniše ocevi naši? Što učinismo mi? Dadoše i dadosmo jednodušan odgovor, ne toliko riječima koliko djelima: d a j e d u š a h r v a t s k a p o n a r a v i k r š ć a n s k a!«

Zatim je u adresi prikazan ukratko odnos Svete Stolice prema Hrvatima tijekom stoljeća. Na koncu je govor o lijepo izrađenom spomen-kaležu, djelu hrvatskog umjetnika iz Zagreba, Ivana Kerdića, što ga je tom prilikom hrvatski narod poklonio Sv. Ocu:

»Prinosimo Tvojoj Svetosti ovaj kalež kao novogodišnji dar tisuće godišnjice i ujedno kao dokaz najveće zahvalnosti i sinovske ljubavi i poslušnosti vruće želeći, da i Ti kao Tvoj predšasnik Ivan VIII. godine 879. hrvatskog kneza Branimira — usred službe Božje na oltaru sv. Petra apostola podigneš uvis ruke i blagosloviš kralja našega, sav narod naš i svu zemlju našu.«

Sveti Otac je pozdravio najprije hodočasnike hrvatskim »Hvaljen Isus!«, a onda je u odužem govoru talijanskim jezikom izrazio svoje veselje i zadovoljstvo, što je tako veliko hodočašće tako uzorno obavilo jubilarnu pobožnost:

»PROŽETI DREVNOM VJEROM SVOJIH OTACA, KOJA JE ŽIVOT VAŠEGA ŽIVOTA, VI STE UZORNOM I OSOBITOM POBOŽNOŠĆU OBAVILI POBOŽNOST SVETE GODINE. ZATO VAM ZAHVALJUJEMO NA LIJEPOM PRIMJERU, ŠTO STE GA OVOM PRILIKOM DALI U RIMU.

ALI VI STE DOŠLI TAKOĐER I RADI SVOJEGA JUBILEJA; DOŠLI STE, DA GA PROSLAVITE OVDJE SA ZAJEDNIČKIM OCEM VJERNIKA. JER NIJE LI ZAJEDNIČKA STVAR SLAVITI SVOJU TISUĆU GODIŠNJICU KOD PAPE

KALEŽ, DAR HRVATSKOGA NARODA PAPI PIJU XI.
prigodom tisuće godišnjice hrvatskoga kraljevstva.

TO JEST KOD NASLJEDNIKA ONOGA IVANA X,. KOJI JE PRED TISUĆU GODINA, GODINE 925., PODIJELIO KRALJEVSKU KRUNU VAŠEMU PRVOM KRALJU TOMISLAVU ? PA I RADI TOGA MI ČESTITAMO I SEBI I VAMA.

PRIGODOM OVE SVEČANE PROSLAVE VI STE NAM PREDALI UMJETNIČKI IZRAĐENU ADRESU ZAJEDNO S KALEŽEM. TAJ ĆE NAM KALEŽ BITI VANREDNO DRAG NE SAMO RADI NJEGOVE MATERIJALNE I UMJETNIČKE VRIJEDNOSTI, NEGO I RADI NAMJERE I POSEBNE ZGODE, U KOJOJ NAM JE DAROVAN. RIJEČJU KALEŽ NAZVAO JE ISUS SVOJU MUKU. ALI KALEŽ ZNAČI I ZAHVALU. PSALMISTA KAŽE: »UZET ĆU KALEŽ SPASENJA I PRIZVAT ĆU IME GOSPODNJE SA ZAHVALNOŠĆU.« U OVOM VAŠEM JUBILEJU MI ZAHVALJUJEMO BOGU ZA DOBROČINSTVA, ŠTO STE IH PRIMILI OD BOGA I OD PAPA, KOJI SU POKAZALI PREMA VAMA POSEBNU BRIGU. TAKO I VI ZAHVALJUJETE BOGU I POKAZUJETE SVOJU ZAHVALNOST SVETOJ STOLICI.

HRVATI ĆE OVOM ZAHVALOM OBNOVITI VLADANJE SVOJIH OTACA, KOJI SU DAVALI I KRV SVOJU ZA VJERU. ZA OVU VJERU, KOJA SE ODRŽALA MEĐU VAMA POSLIJE TOLIKIH POKUŠAJA HEREZA I RASKOLA, ZAHVALJUJEMO BOGU. A ZAHVALIT ĆEMO MU S VAŠIM KALEŽEM. ONO, ŠTO JE PAPA IVAN VIII. PISAO VAŠEM KNEZU BRANIMIRU: »NA DAN UZAČAŠĆA GOSPODNJEGA PRIKAZAT ĆEMO NA ŽRTVENIKU APOSTOLSKOGA PRVAKA SVETU ŽRTVU, DA VAS BOG BLAGOSLOVI U BUDUĆNOSTI KAO I U PROŠLOSTI« — TO KAŽEMO I MI SVIMA VAMA: NA DAN DUHOVA, TO JEST SUTRA, PRIKAZAT ĆEMO BOGU NA ŽRTVENIKU APOSTOLSKOGA PRVAKA S VAŠIM KALEŽEM SVETU ŽRTVU, DA VAS BOG BLAGOSLOVI U BUDUĆNOSTI KAO I U PROŠLOSTI.«

ZATIM JE SVETI OTAC PAPA UKRATKO PROTUMAČIO, KAKO SE U RIMU OČITO VIDI ISTINITOST ONOGA ČLANKA VJERE: VJERUJEM U JEDNU, SVETU, KATOLIČKU I APOSTOLSKU CRKVU. JEDNU: U RIM DOLAZE U POBOŽNOM HODOČAŠĆU, PROŽETI ISTOM VJEROM, NARODI I IZ NAJUDALJENIJIH KRAJEVA I RAZLIČITIH RASA. TU SE OČITUJE I KATOLIŠTVO CRKVE. I ZEMLJE,

KOJE SU TEK NEDAVNO DOBILE DAR SVETE VJERE, ZASTUPANE SU OVDJE U MISIJSKOJ IZLOŽBI. DAKLE: JEDNA CRKVA, OPĆA, KATOLIČKA. SVETU: JER JE SVET I PRESVET NJEZIN UTEMELJITELJ, ISUS KRIST; JER SU

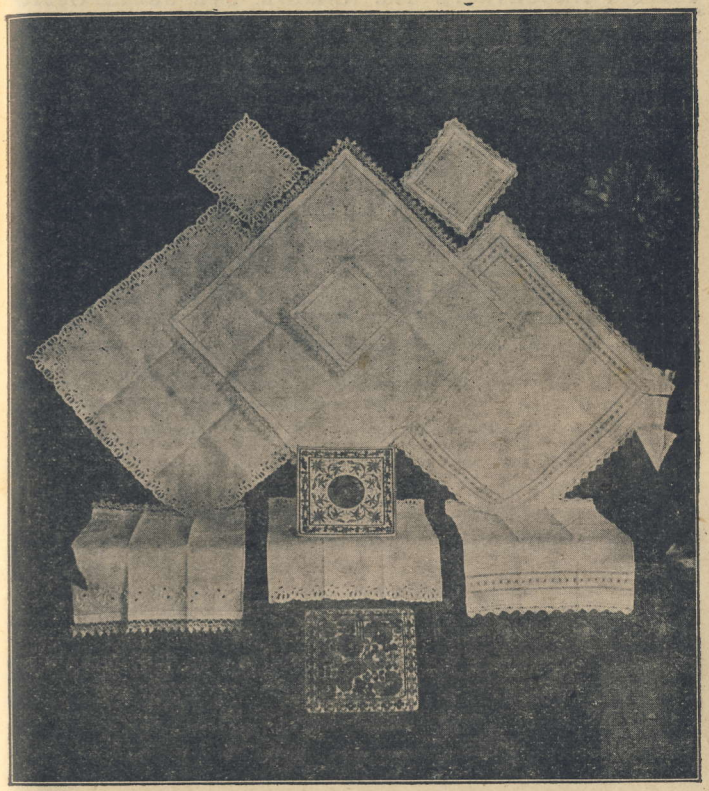

DAR SESTARA MILOSRDNICA IZ ZAGREBA
UZ KALEŽ HRVATSKOGA NARODA PAPI PIJU XI.
prigodom tisuće godišnjice hrvatskoga kraljevstva

SVETA SREDSTVA MILOSTI, ŠTO IH CRKVA PO ZASLUGAMA ISUSOVIM DIJELI LJUDIMA; JER CRKVA PROGLAŠUJE SVETIMA BOŽJE UGODNIKE I PODIŽE IH NA

OLTARE, DA IH OSTALI VJERNICI ČASTE I NASLJEDUJU. APOSTOLSKU: JER JE NA APOSTOLIMA OSNOVANA PO KRISTU I SAMO ONA IMA KROZ SVE VJEKOVE NEPREKINUTU VEZU S APOSTOLIMA, KOJIMA JE KRIST REKAO: IDITE I NAUČAVAJTE SVE NARODE. SVE SE TO OČITO VIDI OVDJE U RIMU. OVDJE GOVORI NASLJEDNIK PETROV, KOJI DODUŠE KAO OSOBA MOŽE BITI NEDOSTOJAN, ALI IPAK UZLAZI PREKO NEPREKIDNOG NIZA SVOJIH PREDŠASNIKA SVE DO PETRA, STAVIŠE SVE DO KRISTA, KOJI JE REKAO PETRU: TI SI PETAR (STIJENA), I NA TOJ STIJENI SAGRADIT ĆU CRKVU SVOJU.

SAKUPLJAJUĆI TE OSJEĆAJE SA ŽIVAHNOŠĆU, KOJA VAM JE SVOJSTVENA, VI ĆETE SAKUPITI I PLODOVE HODOČAŠĆA I NASTAVITI BORBU PROTI HEREZAMA I BEZVJERJU, OSTAJUĆI POSTOJANI U VJERI OTACA SVOJIH. U KATAKOMBAMA, KOJE STE POSJETILI, NEMA ONIH NOVOTARIJA, ŠTO IH PROPOVIJEDAJU HERETICI. I NE SAMO DA ĆETE VI SAKUPITI TE PLODOVE, NEGO ĆETE VRATIVŠI SE U SVOJU ZEMLJU POSTATI APOSTOLI VJERE I SINOVSKE ODANOSTI PREMA CRKVI I PREMA NASLJEDNIKU SV. PETRA. ŽELIMO VAM TO KAO NAGRADU ZA OČITOVANJE VJERE, KOJE STE ZASVJEDOČILI OVDJE U RIMU PRILIKOM DVAJU JUBILEJA: SVETE GODINE I TISUĆE GODIŠNJICE KRUNISANJA VAŠEGA PRVOGA KRALJA.

NAKON ŽALOSNIH GODINA SADA SE PONOVNO VESELIMO U GOSPODU. »VESELI SMO RADI DANA, U KOJE SI NAS PONIZIO, I GODINA, U KOJIMA ZLO TRPJESMO«! NAKON TOLIKIH RAZDORA SUSREĆU SE OVDJE SVI NARODI, UJEDINJENI U JEDNOM OSJEĆAJU OPĆEGA BRATSTVA.

VI STE U SVOJ PROGRAM METNULI I JEDNU OSOBNU TOČKU: VI STE NAIME MISLILI, DA NE BISTE DOBRO PROSLAVILI SVOJ JUBILEJ, KAD NE BISTE DOŠLI U RIM, DA I PAPU UČINITE UČESNIKOM SVOJEGA VESELJA. I ZA TAJ VAM RAZLOG IZRIČEMO SVOJU ZAHVALNOST.«

Zatim je Sveti Otac podijelio apostolski blagoslov, u prvom redu našim biskupima, prisutnima i odsutnima,

svima svećenicima i vjernicima i njihovima kod kuće, »SVIMA I SVAKOME I SVEMU: OSOBAMA I STVARIMA, SVIMA VAŠIM GRADOVIMA, SELIMA I KUĆAMA. NAPOSE BLAGOSLIVLJEM VAŠU DJECU, VAŠE STARCE I BOLESNIKE.«

Tko je imao sreću da vidi i čuje, s kakvim smo oduševljenjem mi hrvatski hodočasnici pozdravljali Svetoga Oca, netom nam je šibenski biskup presvijetli Dr Jeronim Mileta na hrvatski preveo Papin govor, i s kojim smo veseljem klicali: »Živio Papa! Živio Pijo XI.!« — dok je On na nosiljci prolazio kroz naš špalir, taj ne će onoga oduševljenja nikada zaboraviti, tome će uvijek biti živo u pameti ono blago i milo lice Svetoga Oca Pape Pija XI., onaj ljubezni pogled pronicavog oka Njegova, ona odmjerena i mudra riječ Njegova, puna istinske ljubavi pravog Oca duhovnog, koji i svojom vanjštinom i svojom nutrinom osvaja duše i srca svih onih, koji imadu sreću, da se makar i jednom u životu nađu pred Njegovim licem, čuju Njegovu očinsku riječ i prime Njegov sveti blagoslov.

Nakon tog prvog veličanstvenog hodočašća o Duhovima jubilarne godine 1925. išla su još dva manja hodočašća te iste Svete Godine u Rim: jedno u rujnu, drugo u prosincu. I svako je to hodočašće Sv. Otac Papa Pijo XI. primio s jednakom ljubavi i radošću šaljući po svim hodočasnicima blagoslov cijelom hrvatskom narodu.

Nakon četiri godine došlo je u svibnju g. 1929. opet jedno veliko hrvatsko hodočašće sa više od 800 hodočasnika Sv. Ocu Papi Piju XI., da mu prigodom njegove pedesete godišnjice misništva donese čestitke svega hrvatskoga naroda i tim ponovno dokaže sinovsku odanost hrvatskog naroda prema Namjesniku Kristovu. I opet je baš uoči Duhova Sv. Otac Papa primio hrvatske hodočasnike u svečanu audijenciju, kod koje su se ponovili oni divni prizori zanosa kao godine 1925. Još prije same audijencije predao je hrvatski metropolita preuzv. g. Dr Antun Baeur,

nadbiskup zagrebački Sv. Ocu Papi, adresu, u kojoj se među ostalim veli:

»Presveti Oče! Kao što je svuda u svijetu razveselio vjernike divni dvostruki jubilej: jubilej 50. godišnjice svećeništva Tvoje Svetosti i nedavno zadobivene vremenite vlasti, tako je ushitio i srca vjernika, koji borave u Jugoslaviji, a osobito nas Hrvata. Povijest naše domovine bila je osobitim načinom vazda povezana nerazrješivim vezom sa Svetom Stolicom. Otuda je kao iz izvora tekla životna snaga za naš narod. Tu je kroz mnogo vjekova, kao što svjedoče najstariji dokumenti naše historije, bila hraniteljica i inspiratorica ne samo naših kulturnih, nego i nacionalnih ideala. Hrvati su vazda visoko cijenili ovaj utjecaj Svete Stolice na njihov nacionalni život, a prije svega na njihov duh i kršćansku kulturu. Oni su u svoj širini srca svoga vazda stajali uz crkvu i uz njezina vrhovnoga Pastira u radosnim i žalosnim časovima. Ova sinovska odanost i duboka poslušnost prema Kristovim nasljednicima nije mogla izmaći oku piscima naše povijesti. Naša zemlja nije jednom napojena krvlju naših pređa, koji su svoj život žrtvovali, kao žrtvu paljenicu za obranu vjerskih svetinja... Nikada nijesmo ni koraka uzmaknuli od te slavne tradicije našega naroda. Ne ćemo da budemo suha grana tako odlična drveta. Taj duh naših pređa daje nam podstreka i sili nas, da se radujemo radošću Crkve i veselimo veseljem zajedničkog oca kršćanstva. Taj je duh izvor, iz koga crpemo osjećaje sinovske poslušnosti i poštovanja.«

Zatim se u adresi ističe, kako kod nas u hrvatskim krajevima uspijeva Katolička Akcija, koja je Sv. Ocu Papi osobito na srcu. Među te uspjehe treba ubrojiti i to, da je ove godine pokrenut i katolički dnevnik i da su pokrenuti novi katolički časopisi, koji šire katolički duh, a i katoličke organizacije lijepo napreduju. Onda se dalje nastavlja:

»Nismo došli u sveti grad samo zato, da utješimo Tvoju Svetost, već i radi toga, da radujući se s Tobom

položimo zavjete, koji odgovaraju današnjim prilikama. Naša radost nalazi se na vrhuncu, kada se nalazimo oko Oca našega zajedničkog. Doista u Tebi vidimo Velikoga Svećenika određena po Providnosti Božjoj, da preko Tebe zasija sloboda i da se umnoži poštovanje prema papinstvu. Gledamo Velikoga Svećenika, koji je vrlo zakučasto rimsko pitanje riješio duševnom snagom i mudrom pronicavošću, i tako je učinio djelo, koje će uroditi obilnim plodovima na slavu Božju, čast Crkve i na dobro svih vjernika. Ovo uzvišeno djelo i ostala slavna djela Tvoje Svetosti u raširenju vjere, u promicanju Katoličke Akcije, razlogom su naše radosti i naših želja. Danas ujedinjeni sa svima vjernicima kažemo pred licem Tvoje Svetosti: Dao predobri i veliki Bog, da Svetost Tvoja izabrane vjernike upravi na put vjere i milosti, da postignu nasljedstvo, koje ne može propasti, koje je netaknuto i nedostiživo sačuvano na nebesima onim vjernima, koji kao mala djeca bez prevare osjetiše slabost nebeske nauke i uvidješe, kako je blag Gospodin Isus Krist, ugaoni kamen, na kojem su sagradili zgradu svoje duševne savršenosti, a ne kamen spoticanja, o koji se spotakoše zli i propadoše.«

Napokon s iskrenom i toplom čestitkom jubileju Sv. Oca Pape Pija XI. završuje ova lijepa adresa.

Burno pozdravljen gromkim »Živio« ušao je u 6½ sati po podne Sv. Otac Papa Pijo XI. u dvoranu, u kojoj su ga klečeći dočekali hrvatski hodočasnici, te je zaredao od jednoga do drugoga i svakome pružio ruku. A onda se popeo na svoje papinsko prijestolje, s kojega je okružen hrvatskim biskupima pozdravio hodočasnike hrvatskim »Hvaljen Isus« te izrekao dug prekrasan govor nazivajući dobrodošlicu svojim predragim sinovima, koji su došli u kuću Oca svoga. Raduje se, što ih u tako lijepom broju vidi pred sobom i što vidi zastupane sve staleže. Zatim izriče svoju radost nad veličajnom adresom, koju su mu u ime vjernika predali hrvatski biskupi, te je sada i sam prolazeći kroz redove oduševljenih hodočasnika osje-

tio, da su u toj adresi vjerno protumačeni osjećaji odanosti hrvatskoga naroda prema Svetoj Stolici. Zatim reče :

»VAŠ JE NAROD TOLIKA STOLJEĆA BIO NE SAMO PREDZIĐE VJERE U EVROPI, NEGO I PREDZIĐE EVROPSKE CIVILIZACIJE. BIO JE ZLATNI LANAC, KOJI SE NIKAD NIJE OTKINUO, VEĆ JE BIO ČVRSTO SPOJEN SA SVETOM STOLICOM.«

Tu se Sv. Otac Papa živo sjeća onog veličanstvenog hodočašća iz godine 1925., kada je imao prigodu da pozdravi tisuću godišnjicu hrvatskoga kraljevstva, što ga je Sv. Stolica blagoslovila kod njegova osnutka i poroda. Dalje je Sv. Otac Papa izrekao svoju veliku radost, što i u našoj domovini napreduje Katolička Akcija, te je onda velik dio svoga govora posvetio tome, što je Katolička Akcija :

»KATOLIČKA AKCIJA JE SINTETIČKA (SVEUKUPNA) FORMA KATOLIČKOG ŽIVLJENJA. ONA JE KRŠĆANSKI ŽIVOT. NJEZINO JE POLJE CIJELI SVIJET, DAKLE OGROMNO. MILA NAM JE VIJEST, DA SE I KOD VAS KATOLIČKA AKCIJA ŠIRI. ODLUKA RADITI NA TOM POLJU JE SVETA. ONA JE POTPUNI IZRAŽAJ PAPINE MISLI. KATOLIČKA AKCIJA NIJE NIŠTA NOVO, JER ONA POTJEČE JOŠ IZ DOBA SVETIH APOSTOLA. NJU SU I APOSTOLI VOLJELI. OVDJE U RIMU ZAPOČELI SU KATOLIČKU AKCIJU SVETI PETAR I PAVAO. TO NIJE PRAZNA RIJEČ, VEĆ PRAVA ISTINA. APOSTOLI SU U SVOJOJ AKCIJI USPJELI. ZAŠTO ? JER SU IMALI POMOĆI SA RAZNIH STRANA. POMAGALI SU IH MUŽEVI, ŽENE, MLADIĆI I DJECA, TE NAJOBIČNIJI SLUGE. SVI OVI BILI SU NJIHOVI POMAGAČI, VJESNICI NJIHOVIH IDEJA. SVETI PAVAO NA VIŠE MJESTA PRI KONCU SVOJIH POSLANICA POSTAVLJA VRLO LIJEPE POZDRAVE, SPOMINJUĆI I IMENA, SVIMA ONIMA, KOJI SU SKUPA S NJIM RADILI I TRUDILI SE U ŠIRENJU SV. EVANĐELJA. TU NALAZIMO IMENA POJEDINIH ŽENA I LAIKA SVAKE DOBE I SVAKOG SOCIJALNOG POLOŽAJA. OVAJ PRIMJER MORAMO SLIJEDITI. TO JE APOSTOLAT ŠIROK, KOJI NIKAD NE PRESTAJE. KATOLIČKA AKCIJA NIJE NIŠTA DRUGO, NEGO SUDJELOVANJE KATOLIČKOG

LAIKATA U APOSTOLATU ZAKONITE HIJERARHIJE. TO JE GLAVNO PRAVILO KATOLIČKE AKCIJE. NJU VODI EPISKOPAT. BISKUPIMA SE ZATO MORA ISKAZIVATI POSLUŠNOST, JER ONI NASTAVLJAJU DJELO I RAD APOSTOLA. KATOLIČKA AKCIJA IMA DVIJE GLAVNE TOČKE : SPAS DUŠA I SLAVA VJERE I BOGA.

KATOLIČKA AKCIJA JE ZA PREDŠASNIKA NAŠEG PIJA IX. IMALA NA SVOJEM BARJAKU NAPISANE TRI RIJEČI : MOLITVA, RAD I POŽRTVOVANJE. BEZ MOLITVE NEMA NIŠTA. BEZ BOGA NE MOŽEMO IMATI NI MATERIJALNIH DOBARA, A KAMO LI MORALNIH. TREBA MOLITI NAJPRIJE ZA NAŠE POSVEĆENJE, JER JE KRALJEVSTVO BOŽJE U NAMA. MOLITVA JE INDIVIDUALNA (POJEDINAČNA), OBITELJSKA I SOCIJALNA. MOLITVA JE POTREBITA, DA DOBIJEMO ŽIVU VJERU. VJERU TREBA ČUVATI, JER I U VAŠIM STRANAMA NEKI NASTOJE, DA TU VJERU IŠČUPAJU I DA JOJ STAVLJAJU ZASJEDE. VELIKE SU DANAS POGIBELJI I TO SVAKOVRSNE, A U POGIBELJI JE I KRŠĆANSKA ČEDNOST. MOLITE SE, DA NE UPADNETE U NAPAST. OSIM INDIVIDUALNE (POJEDINAČNE) MOLITVE POTREBITA JE I M O L I T V A U O B I T E L J I. NAŠA KUĆA MORA DA BUDE PRAVO I SVETO OGNJIŠTE, ŽRTVENIK. KAKO JE LIJEP OBIČAJ U OVOM MARIJINOM MJESECU MOLITI ZAJEDNIČKI U KUĆI SV. KRUNICU !

UZ MOLITVU TREBA I RADA. VELIKE SU POTREBE CRKVE. NEMA DOVOLJNO SBVEĆENIKA. TREBA IM POMOĆI SA STRANE VJERNIKA. ŠTO RAT, ŠTO SMANJIVANJE MATERIJALNIH SREDSTAVA UZROKOVALI SU POMANJKANJE SVEĆENIČKIH ZVANJA. SVI VJERNICI DUŽNI SU RADITI ZA CRKVU. SVATKO KAKO I KOLIKO MOŽE. SVATKO MOŽE NEŠTO DOBRA UČINITI. SVAKO I NAJMANJE DJELO DOLAZI U ZGODAN ČAS. MNOGI VJERNICI MOGU POUČAVATI U KATEKIZMU ONE, KOJI GA NE ZNAJU. DRUGI MOGU UČINITI DJELA MILOSRĐA I LJUBAVI PREMA BLIŽNJEMU. NETKO MOŽE POMAGATI SIROMAŠNE CRKVE I BRINUTI SE ZA TOLIKE JADNE BOŽJE HRAMOVE, U KOJIMA ISUS PONOVNO DOLAZI KAO U BIJEDU BETLEHEMA I U SIROMAŠTVO NAZARETA.

NA RAZNE NAČINE SVATKO MOŽE DA BUDE MISIONAR I ŠIRITELJ VJERE I DOBRIH DJELA.

NAPOKON TREBA IZNAD SVEGA IMATI DUH POŽRTVOVANJA. TREBA SE BORITI PROTIV EGOIZMA I LIČNIH AMBICIJA. TREBA RADITI I MUČITI SE. NUŽNO JE, DA SE U OVAKO ZAMAŠITOM RADU ODREČEMO LIČNIH MALENIH ŽELJA, OSOBNOSTI I NADMETANJA NA KORIST JEDINSTVA. KATOLIČKA AKCIJA MORA SE TEMELJITI NA DISCIPLINI I NA POSLUŠNOSTI.

Na to je Sv. Otac Papa spomenuo sutrašnji blagdan Duhova i podsjetio naše hodočasnike na njegovo značenje:

»DUHOVSKI BLAGDAN NIJE SAMO HISTORIJSKA USPOMENA NA ONAJ SVETI DAN, KADA JE SVETI PETAR PRIJE DVADESET VJEKOVA PRIMIO DUHA SVETOGA I UDARIO TEMELJE PRVOJ SVETOJ KRŠĆANSKOJ CRKVI, VEĆ SU DUHOVI VJEČNO OBNOVLJENJE U DUHU SVETOME. NEKA DUH SVETI POPUT PLAMENOG OGNJA SAĐE NA SVE VAS, KOJI STE OVDJE PRISUTNI, JER ON ČISTI, ON RASVJETLJUJE, ON TOPLI. ON JE ISTINA. ON JE SVETOST. ON JE JAKOST. PO ISTINI POSTAJEMO NOVI APOSTOLI. PO SVETOSTI OSLOBAĐAMO SE SVIH SVOJIH NEDOSTATAKA I MANA, A SA JAKOŠĆU NADVLADAT ĆEMO SVE ZAPREKE I POTEŠKOĆE SVIJETA I MATERIJE. AKO BUDETE OVAKO I U OVOM DUHU RADILI, ONDA ĆETE BITI DOSTOJNIJI OD VAŠIH SLAVNIH PREĐA I BLAGOSLOV BOŽJI BIT ĆE S VAMA, S VAŠIM OBITELJIMA, S VAŠOM DOMOVINOM.«

Svoj govor završio je Sv. Otac Papa rekavši, da blagosliva sve prisutne, sve njihove obitelji, njihove kuće, sve njihove stvari, njihova sela i gradove, njihove krajeve i cijelu domovinu, a blagosliva osobito one, koji su im mili, i ono, što svaki posebno želi. Tu su svi hodočasnici poklekli, a Sv. Otac Papa se digao sa svoga prijestolja i digao ruke, da podijeli svoj apostolski blagoslov.

Iza toga stupio je pred papinsko prijestolje zagrebački nadbiskup preuzv. g. Dr Antun Bauer, kojemu je Sv. Otac Papa predao spomen-medalje za sve

hodočasnike na uspomenu ovog divnog hodočašća. A na to su pristupili i Dr Stjepan Markulin i Dr Josip Andrić, izaslanici Hrvatskoga Književnoga Društva sv. Jeronima, te kleknuvši pred papinsko prijestolje

SVEČANO OPREMLJENA, U BIJELOJ FINOJ KOŽI UVEZANA KNJIGA „PAPA PIJO XI" SA ZLATNIM PAPINSKIM GRBOM, dar Hrvatskoga Književnoga Društva sv. Jeronima Sv. Ocu Papi Piju XI.

predali Sv. Ocu Papi dvadesetak krasno uvezanih jeronimskih knjiga, među njima i ovaj njegov životopis, kojega je prvi primjerak u prekrasnom uvezu s papinskim grbom od čistoga zlata priređen posebno za Sv. Oca Papu prigodom njegova jubileja i na uspomenu

šezdesete godišnjice Društva sv. Jeronima. Još dan prije predao je zagrebački nadbiskup preuzv. g. Dr Antun Bauer kao pokrovitelj Hrvatskoga Književnoga Društva sv. Jeronima Sv. Ocu Papi i svečanu adresu Društva sv. Jeronima, koja glasi:

»Hrvatsko Književno Društvo sv. Jeronima osnovano g. 1868., da širi pučke spise prožete duhom kršćanskim, da služe pobožnosti, nauci i za dobro štivo, slavi ove godine šezdesetu godišnjicu svoga rada. Osnivač Društva bio je zagrebački nadbiskup kardinal Juraj Haulik, velik prijatelj i prosvjetitelj hrvatskoga naroda. Njega, koji je bio prvi pokrovitelj Društva, naslijedili su zagrebački nadbiskupi kardinal Josip Mihalović, Juraj Posilović i sadašnji metropolita Dr Antun Bauer. Prvi predsjednik Društva bio je naš pjesnik Toma Gajdek, kanonik zagrebački, a njegovi nasljednici bili su kanonici Franjo Budicki, Feliks Suk, Cvjetko Rubetić, Pavao Leber i Ljudevit Knežić... Svi odlični radnici ovoga Društva uložili su sve svoje sile za razvoj Hrvatskoga Književnoga Društva sv. Jeronima, koje je tako za ovih šezdeset godina postalo najveća prosvjetna ustanova među Hrvatima. Knjige izdane od ovoga Društva doprle su skoro u sve hrvatske kuće. Njihov broj narasao je već na 300, a broj primjeraka preko 5 milijuna, a to je za mali narod vrlo velik uspjeh. Kalendar »Danica« danas je najrašireniji i najmiliji kalendar među Hrvatima. I ostale jeronimske knjige Hrvati rado čitaju te broj njihov nadilazi sva ostala hrvatska izdanja kojegagod društva. Veliku zaslugu u tom ima seosko svećenstvo, koje je društvu skupilo vrlo velik broj članova... Vodeći računa o potrebama sadašnjega doba odlučilo je Društvo sv. Jeronima podići Kuću Dobre Štampe, to jest najveću ustanovu, koja će izdavati i tiskati knjige i časopise za obnovu vjere i nauke... Društvo sv. Jeronima, prožeto najvjernijim iskrenim osjećajima prema Svetoj Stolici, usuđuje se Tvojoj Svetosti poslati izbor najnovijih svojih knjiga kao primjere i dokaze svoga rada s molbom, da te knjige

RUČNO PISMO SV. OCA PAPE PIJA XI. HRVATSKOMU KNJIŽEVNOMU DRUŠTVU SV. JERONIMA.

dođu u Vatikansku Knjižnicu... Pod zaštitom velikoga nebesnika Svetoga Jeronima Dalmatinca Društvo radi i s pouzdanjem gleda u budućnost uzdajući se u Boga. Već je veliki Papa Lav XIII. djelovanje ovoga Društva blagoslovio, pa i mi sada Tvoju Svetost najponiznije molimo, da se udostojiš blagoslov uzvišenoga svoga predšasnika obnoviti, a mi obećajemo, da će ovo Društvo što više širiti kršćansku i katoličku prosvjetu, da učvrsti hrvatski narod u vjernosti prema Kristu Kralju, da ga odgaja u štovanju katoličkih tradicija i utvrdi u ljubavi prema najvišem Pastiru Svete Crkve, Rimskome Papi. Ako se to dogodi po najmudrijem Promislu vječnoga Božanstva, s pravom će se priznavati onaj našem narodu od Pape već dani naziv Predziđa Kršćanstva.«

Kad su svetojeronimski izaslanici Dr Andrić i Dr Markulin predali Sv. Ocu Papi knjige, pogledao je ih s velikim zanimanjem, pružio obojici ruku i rekao:

»PRIMILI SMO S VELIKOM RADOŠĆU VAŠU ADRESU I DAT ĆEMO VAM NA NJU PISMENI ODGOVOR, KOJI MOŽETE I JAVNO OBJELODANITI.«

Iza toga je ova svečana audijencija završena. Sv. Otac Papa se digao i uz burno klicanje »živio« udaljio se iz dvorane radosno zahvaljujući znakom ruke, kao da hoće reći: Do sretnog novog viđenja!

Još istu večer napisao je Sv. Otac Papa vlastitom rukom pismo Hrvatskom Književnom Društvu sv. Jeronima. To papinsko ručno pismo veliko je odlikovanje zaslužnom Društvu sv. Jeronima i svima njegovim članovima i trudbenicima, a glasi ovako:

»HRVATSKOM KNJIŽEVNOM DRUŠTVU SV. JERONIMA, KOJE SLAVI ŠEZDESETU GODIŠNJICU ŽIVOTA I RADA I KOJE JE VRLO ZASLUŽNO ZA KATOLIČKU STVAR ŠIREĆI PO SVOJOJ SVRSI NADALEKO I NAŠIROKO PUČKE SPISE PRODAHNUTE KRŠĆANSKIM DUHOM, ŠALJEMO S LJUBAVLJU I RADOŠĆU U GOSPODINU APOSTOLSKI BLAGOSLOV I ČESTITKE NA MNOGAJA.

UOČI DUHOVA 18. V. 1929.

PAPA PIJO XI.«

Tako je eto i prigodom svojega zlatnog jubileja misništva Sv. Otac Papa Pijo XI. opet pokazao svoju očinsku pažnju i ljubav prema hrvatskom narodu. Oni, koji Sv. Oca Papu Pija XI. izbliže poznadu, vele, da je malokada bio tako razdragan, kao što je bio prigodom ovog hrvatskog hodočašća uoči Duhova g. 1929. Okružen hrvatskim hodočasnicima kao da je svom snagom osjećao, kako je vjernost hrvatskoga naroda prema Papi neslomiva i nenadmašiva.

Molimo dragoga Boga da dade dugi vijek Svetom Ocu papi Piju XI., Papi Katoličke Akcije, Papi svetih misija, Papi obnove kršćanskoga života u svima narodima, da dočeka i vidi, kako je u svemu svijetu zavladao mir Kristov u kraljevstvu Kristovu!

JUBILARNA MEDALJA PAPE PIJA XI.

SADRŽAJ

	Strana
Predgovor	7
Mladost	9
Učenjak	15
Svećenik	21
Diplomata	29
Nadbiskup	45
Papa	57
Papinska država	85
Pijo XI. i Hrvati	95

Slika ima ukupno trideset i četiri.

Ova je knjiga napisana po opsežnom talijanskom djelu: A. Novelli: PIO XI. (ACHILLE RATTI). MDCCCLVII — MCMXXII. Casa editrice »Pro Familia«. Milano 1923.; *Mgr René Fontenelle: SA SAINTETE PIE XI,* 1929.; *i po francuskim brošurama: SIX CONFERENCES SUR S. S. PIE XI., organisees par les Volontaires du Pape. Paris.* 1928. *(Blond et Gay). U drugom izdanju dodan je opis hrvatskoga hodočašća u Rim od mjeseca svibnja g.* 1929., *a napisao ga je Dr Josip Andrić.*

ČITAJTE DOBRE KNJIGE!

SUZANA, roman iz Isusova doba, napisala R. Monlaur, s francuskoga prevela Eugenija Šah. Isusova nauka i muka odsijeva u tom romanu u jednoj plemenitoj djevojačkoj duši.

Cijena broširano Din 15·—
uvezano „ 25·—

QUO VADIS, roman iz doba apostola sv. Petra i Pavla, napisao Henrik Sienkievič, preveo Ante Šimčik. To je najživlja slika prvih kršćana u Rimu i najbolji katolički roman cijeloga svijeta. Ima 528 strana. Sa slikama.

Cijena broširano Din 45·—
uvezano „ 60·—

KALISTA, roman iz doba prvih kršćana u Africi, napisao J. H. Newman, preveo Petar Grgec. Čitajući ovaj roman duboko ti se u dušu usijeca lik kršćanske mučenice Kaliste.

Cijena broširano Din 15·—
uvezano „ 25·—

ROMAN JEDNOGA KAPELANA, roman iz doba protukatoličkih borba u Njemačkoj, napisao H. Strachwitz, preveo dr Josip Andrić. Ova knjiga pripovijeda, kako su se proti katoličkoj vjeri i proti Papi borili starokatolici prije šezdesetak godina, a kako su divnom ljubavlju pravi katolici branili svoju vjeru i čuvali vjernost Sv. Ocu Papi.

Cijena broširano Din 15·—
uvezano „ 25·—

ČIPKE, roman o čudesnoj pojavi sv. Terezije od malog Isusa, napisala Štefa Jurkić, slike od G. Jurkića.

Cijena broširano Din 15·—
uvezano „ 25·—

SUNČANOM STAZOM, pripovijest o ljubavi za svećenički stalež, napisao Miroslav Vanino D. I., sa slikama od G. Jurkića.

Cijena broširano Din 15·—
uvezano „ 25·—

Sve je te knjige izdalo
HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO SV. JERONIMA
Zagreb, Trg Kralja Tomislava 20.

ČITAJTE DOBRE ROMANE!